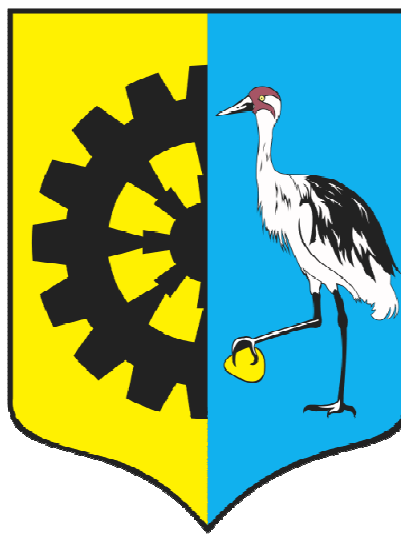

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Drawno na lata 2008 – 2015

Szczecin, styczeń 2008r.

dokument opracowała firma:

ECD Europejskie Centrum Doradcze, Dariusz Klityński

Biuro Poznań

ul. Stefana Batorego 82a/4
60-687 Poznań
tel.: (061) 821 74 02
fax. (061) 642 15 06

Biuro Szczecin

ul. Bohaterów Warszawy 34/35
70-340 Szczecin
tel.: (091) 886 00 05
ew. mobil.: 0 501 017 281

e-mail: biuro@ecd.az.pl
www.ecd.az.pl

Spis treści

Spis treści	2
1. Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego	4
2. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza na obszarze objętym wdrażaniem planu	4
2.1. Położenie, powierzchnia, ludność.....	4
2.2. Środowisko przyrodnicze.....	8
2.2.1. Geologia	8
2.2.2. Zasoby naturalne	9
2.2.3. Gleby	10
2.2.4. Hydrogeologia i hydrografia	11
2.2.5. Klimat.....	14
2.2.6. Lasy i tereny zieleni	15
2.2.7. Użytki rolne	17
2.2.8. Ochrona przyrody	18
2.3. Turystyka i rekreacja.....	28
2.4. Zagospodarowanie przestrzenne.....	34
2.4.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego	34
2.4.2. Infrastruktura techniczna.....	35
2.4.3. Własność nieruchomości	50
2.4.4. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego.....	52
2.4.5. Identyfikacja problemów	53
2.5. Gospodarka	53
2.5.1. Rolnictwo	53
2.5.2. Dziedziny pozarolnicze	63
2.5.3. Identyfikacja problemów	69
2.6. Sfera społeczna.....	69
2.6.1. Sytuacja demograficzna i społeczna terenu.....	69
2.6.2. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym poziom bezpieczeństwa	74
2.6.3. Identyfikacja problemów	98
2.7. Analiza SWOT dla Gminy Drawno.....	99
3. Zadania polegające na poprawie sytuacji na danym obszarze	105
4. Realizacja zadań i projektów	110

4.1.	Zrealizowane projekty i / lub zadania inwestycyjne w latach 2000 – 2006.....	110
4.2.	Planowane projekty i / lub zadania inwestycyjne na lata 2007 – 2016.....	112
5.	Oczekiwane wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego	117
6.	Plan finansowy na lata 2007 – 2016	118
7.	System wdrażania	121
8.	Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej.....	121

1. Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego

Obszarem realizacji niniejszego Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Drawno jest teren całej gminy, a czasookres jego wdrażania zbieżny jest z okresem programowania Unii Europejskiej. Obejmuje lata 2008-2015.

Wskazany dokument swoimi założeniami nawiązuje do poprzedniego Planu Rozwoju Lokalnego z lat 2004 – 2007, uaktualniając dokonane tam zapisy.

Przedział lat 2008 – 2015 pozwala określić harmonogram i hierarchię priorytetów do realizacji w tym okresie z jednoczesnym określeniem wielkości planowanych kosztów tych przedsięwzięć.

Wypracowany w drodze konsensusu społecznego i zaakceptowany przez społeczność lokalną dokument zawierający Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2008 - 2015 danej jednostki jest wyznacznikiem działań dla wszystkich podmiotów zlokalizowanych lub obejmujących swym zasięgiem opisany obszar. PRL jest ostatecznie funkcją władzy. Wykonania jej nie można powierzyć nikomu, nie można równocześnie zdjąć z siebie odpowiedzialności za jej skutki (lub ich brak). Nie można również nie mieć jasno określonego planu, brak go lub źle sporządzony, bowiem plan spowoduje, że najlepiej wykonywane funkcje zarządzania - organizowanie, dobór personelu i środków, zarządzanie i kontrolowanie - nie doprowadzą do osiągnięcia pożądaných celów.

2. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza na obszarze objętym wdrażaniem planu

2.1. Położenie, powierzchnia, ludność

Gmina Drawno położona jest w południowej części województwa zachodniopomorskiego, w powiecie choszczeńskim, na zachodnim skraju Puszczy Drawskiej, na pograniczu Pojezierza Myśliborskiego i Wałeckiego. Od północy graniczy z gminą Kalisz Pomorski, od strony północno – zachodniej z gminą Recz, od zachodu z gminą Choszczno, od wschodu z Człopą i Tuczmem, natomiast od południa z gminami: Bierzwnik i Dobiegniew.

Terytorium gminy ma równoleżnikowy, wydłużony kształt, obejmujący powierzchnię 321 km², położoną pomiędzy 15.37 – 16.02 długości geograficznej wschodniej i 53.07 - 53.19 szerokości geograficznej północnej. W granicach administracyjnych znajduje się 13 sołectw.

Znaczny obszar gminy objęty jest przez Drawieński Park Narodowy wraz z otuliną (ponad 70% powierzchni).

Gmina Drawno jest miejsko- wiejska o wysokiej lesistości (68,95%) i ponad przeciętnych walorach turystycznych.

W sąsiedztwie Drawna przebiegają drogi krajowe: nr 10 relacji Szczecin – Bydgoszcz, nr 22 relacji Gorzów – Wałcz oraz droga wojewódzka nr 175 relacji Choszczno - Kalisz Pomorski. Najbliżej położonymi węzłami komunikacji publicznej są stacje: kolejowa i autobusowa w Kaliszu Pomorskim oraz w Choszczynie.

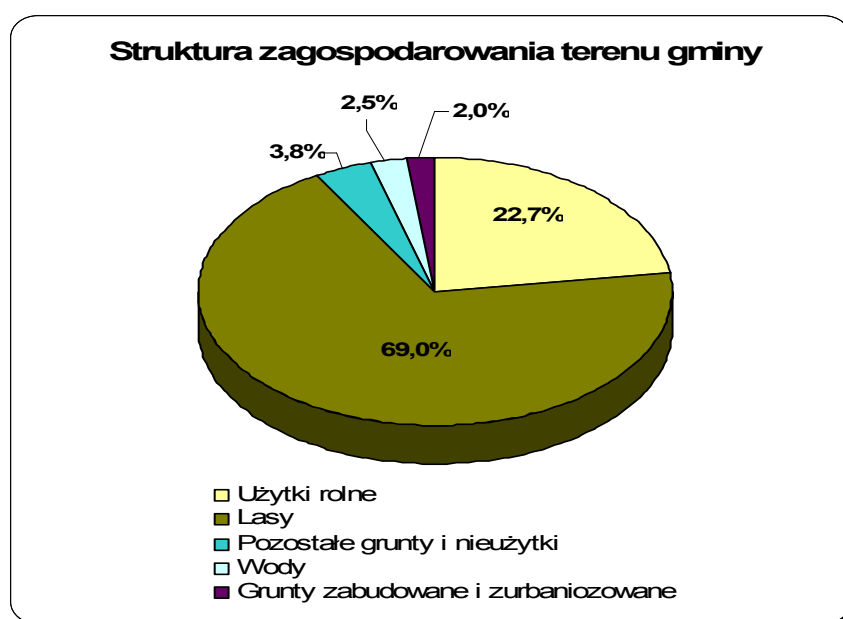
Zarówno pod względem obszaru jak i zaludnienia gmina Drawno należy do jednych z większych gmin w regionie.

Wewnętrzna struktura powierzchni gminy w odniesieniu do województwa i gmin miejsko - wiejskich przedstawia się następująco:

Lp.	Wyszczególnienie	Województwo [%]	Gminy Miejsko - Wiejskie [%]	Gmina Drawno [ha]	Struktura [%]
1	Grunty zabudowane i zurbanizowane	4,6	3,2	650	2,03
2	Wody	5,2	5,8	817	2,55
3	Użytki rolne	48,7	51,1	7276	22,68
4	Użytki leśne	34,6	32,3	22126	68,95
5	tereny inne	6,9	7,6	1219	3,79
	Ogółem pow.	100,0	100,0	32088	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Drawnie

Przedstawione powyżej zestawienie wykazuje zdecydowanie leśny charakter gminy. Na kolejnym miejscu znalazło się rolnictwo. Poniżej przedstawiono strukturę zagospodarowania Gminy na wykresie:

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie

Poniżej przedstawiono zdjęcia obrazujące Urząd Miejski w Drawnie oraz Kościół pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Drawnie:

Urząd Miasta w Drawnie

zdjęcie nr 1 *

Kościół pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Drawnie

zdjęcie nr 2 *

Szczegółowo strukturę użytkowania gruntów wg stanu na dzień 1 grudnia 2007r. przedstawiono w tabeli poniżej:

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]			Udział w ogólnej powierzchni [%]	
	Wieś – 31.588	Miasto - 500	Razem – 32.088		
Powierzchnia ogólna				100	
Użytki rolne	7093	183	7276	22,68	
grunty orne	5641	125	5766	17,96	
Sady	13	3	16	0,06	
łąki trwałe	890	30	920	2,87	
pastwiska trwałe	380	15	395	1,23	
grunty rolne zabudowane	129	8	137	0,43	
grunty pod stawami	1	0	1	0,0	
grunty pod rowami	39	2	41	0,13	
Użytki leśne	22114	12	22126	68,95	
lasy	22081	11	22092	68,84	
grunty zadrzewione i zakrzewione	33	1	34	0,11	
Grunty zabudowane i zurbanizowane	565	85	650	2,03	
tereny mieszkalne	37	35	72	0,23	
tereny przemysłowe	0	1	1	0,00	
inne tereny zabudowane	60	12	72	0,23	
zurbanizowane tereny niezabudowane	6	3	9	0,03	
tereny rekreacyjne wypoczynkowe	18	9	27	0,08	
tereny komunikacyjne	drogi	378	20	398	1,24
	kolejowe	62	5	67	0,21
	inne	0	0	0	0
użytki kopalne	4	0	4	0,01	
Wody	605	212	817	2,55	
powierzchniowe płynące	595	212	807	2,51	
powierzchniowe stojące	10	0	10	0,04	
Tereny inne	1211	8	1219	3,79	
użytki ekologiczne	83	0	83	0,26	
nieużytki	1045	8	1053	3,27	
tereny różne	83	0	83	0,26	

Źródło: opracowanie na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie

2.2. Środowisko przyrodnicze

Materiały do charakterystyki środowiska wykorzystano z posiadanego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Drawno i Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Drawno.

Teren gminy obejmuje w przeważającej części obszar równiny sandrowej. W części centralnej i zachodniej występują płaty utworów moren czołowej i dennej oraz wzniesienia o charakterze kemowym. Powierzchnia gminy wykazuje spadek w kierunku południowym, najwyższy punkt to wzniesienie (109,1 m npm) na pd. od jez. Trzebuń, najniższe położone jest lustro Drawy w miejscu, w którym opuszcza ona gminę. Główne jednostki wyróżniane w krajobrazie gminy to:

- równina sandrowa (sandry Równiny Drawskiej),
- dolina Drawy z systemem teras dolinnych,
- wzniesienia kemowe (Srebrna Góra, Winna Góra, Wapienna Góra, Lisia Góra na Polanie Drawskiej),
- system rynien subglacialnych, w dużej części wypełnionych jeziorami (zróżnicowane kierunki przebiegu rynien).

Dominującą jednostką w krajobrazie jest Równina Drawska (Kondracki, 1998). Ma ona formę szerokiego pasa piasków glacialnych (powstałych na skutek działania wód polodowcowych), ciągnących się wzdłuż doliny Drawy, na wschód od Pojezierza Choszczeńskiego i Dobiegniewskiego. Mimo, że obszar nosi nazwę Równiny Drawskiej, nie ma on jednak zupełnie płaskiego i monotonicznego charakteru. Rzeźba terenu na obszarze gminy jest znacznie bardziej skomplikowana, niż wynika to z pobieżnej charakterystyki mezoregionu.

W rzeźbie terenu gminy wyraźnie zaznaczają się skomplikowane układy rynien lodowcowych i dawnych szlaków odpływu wód. Formy terenu widoczne dziś na powierzchni oraz zróżnicowana rzeźba terenu, zagrzebana pod piaskami sandrowymi, w tym liczne szlaki tunelowego drenażu podlodowcowego, decydują o dzisiejszym systemie odwodnienia terenu.

2.2.1. Geologia

Głębokie podłoże geologiczne należy do obszaru wału pomorskiego. Stropowe części tego utworu zbudowane są z osadów jurajskich. W skali lokalnej, w ramach struktury wału pomorskiego wyróżnia się antyklinę Drawna.

Na powierzchni gminy występują tylko utwory czwartorzędowe, z okresu plejstocenu (utwory polodowcowe) i holocenu (osady rzeczne, torfy). Na terenie gminy dominują piaski i żwiry wodnolodowcowe (dolne i górne), lokalnie występują: gliny zwałowe i ich eluwia, oraz ropy, mułki, piaski i żwiry kemów, piaski i żwiry rzeczne a także cały wachlarz utworów holocenijskich w dnach i dolnych partiach stoków dolin, mis jeziornych, zagłębień bezodpływowych.

2.2.2. Zasoby naturalne

Na terenie gminy prowadzona jest eksploatacja kredy jeziornej w okolicy Kiełpina, złoża Suliszewo o powierzchni 53,6 ha, częściowo w obrębie gminy. Obecnie w związku z wygaśnięciem dotychczasowej koncesji firma zajmująca się eksploatacją złoża ubiega się o nowe pozwolenie, warunkiem jej otrzymania powinno być właściwe wdrożenie zasad rekultywacji wcześniej eksploatowanych obszarów.

Rozpoznane jest złożo piasków kwarcowych Kiełpino-Suliszewo o pow. 131 ha i zasobach bilansowych 9 729 tys. m³.

Zinventaryzowano także tereny poeksploatacyjne żwiru w obrębie Kiełpina, na północ od Drawna, oraz ropy i torfu w okolicy Brzezin. Wytrobiska te są od dłuższego czasu nieczynne.

Na terenie gminy występują obszary przekształcone wskutek eksploatacji surowców mineralnych. Pozysk tych materiałów, powoduje lokalne zmiany w przypowierzchniowej warstwie skorupy ziemskiej, między innymi w postaci obszarów wyłączonych z użytkowania (grunty zdewastowane oraz zdegradowane), zniszczenia warstwy glebowej, obniżenia walorów krajobrazowych, a także ułatwionej infiltracji zanieczyszczeń do wód gruntowych. Tereny poeksploatacyjne żwiru występują w obrębie Kiełpina, na północ od Drawna, oraz wytrobiska ropy i torfu w okolicy Brzezin.

Teren wytrobiska pożwirowego w okolicy Drawna można wykorzystać jako stanowisko dokumentacyjne, mamy tutaj do czynienia z odsłonięciem struktury pagórka kemowego, które po opatrzeniu odpowiednią tablicą informacyjną może służyć celom edukacyjnym. Na pozostałych obiektach należy rozpatrzyć celowość prowadzenia prac rekultywacyjnych w sposób dostosowany do charakteru przekształcenia powierzchni.

2.2.3. Gleby

Użytki rolne zajmują 7276 ha, co stanowi zaledwie 22,68 % pow. gminy.

Gleby na terenie gminy wytworzyły się z macierzystych utworów czwartorzędowych pokrywających jej obszar pochodzących z okresu recesji zlodowacenia i późniejszych.

Na przeważającym obszarze gminy grunty orne stanowią gleby brunatne, w mniejszym stopniu gleby bielicowe wytworzone z utworów pyłowych wodnego pochodzenia- lekkie, średnie i ciężkie.

Znaczne obszary gruntów dobrych jakościowo, znajdują się pomiędzy Drawnem a Święciechowem.

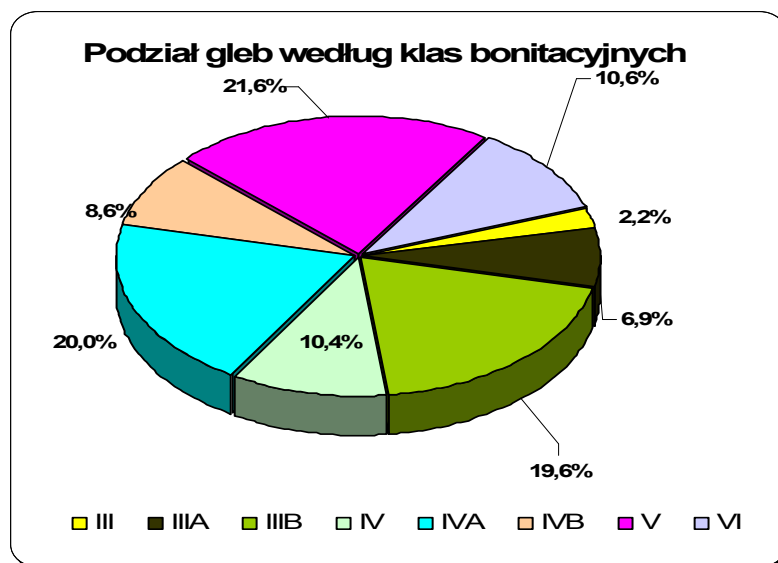
Na obszarach leśnych Parku Narodowego i otuliny dominują gleby rdzawe o bardzo zróżnicowanej żyzności.

W znacznych ilościach występują również gleby torfowe, związane z działalnością akumulacyjną Drawy.

Na obszarach leśnych parku narodowego i otuliny dominują wykształcone z piasków polodowcowych (miejscami rzecznotłowcowych) gleby rdzawe. Gleby tego typu mogą mieć bardzo zróżnicowaną żyzność i w Puszczy Drawskiej funkcjonują pod bardzo różnymi ekosystemami - od świeżych borów sosnowych począwszy, na żyznych lasach bukowych skończywszy. Gleby rdzawe są silnie zróżnicowane na podtypy – od rdzawych brunatniejących po rdzawe bielicowane. Znaczny udział mają także gleby związane z działalnością akumulacyjną rzeki Drawy, oraz gleby torfowe. Występuje wysokie zróżnicowanie pokrywy glebowej w zagłębieniach rynnowych i w dolinach rzecznych.

Na terenie gminy występują gleby żyzne, przeważnie 3-ego do V-ego kompleksu przydatności rolnej. Obszar gminy charakteryzuje się występowaniem gleb, pod względem bonitacji gruntów ornych, od IIIa do VI i pod względem bonitacji użytków zielonych od III do VI.

Poniżej przedstawiono % podział gleb wg klas bonitacyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy

2.2.4. Hydrogeologia i hydrografia

Pod względem uwarunkowań hydrogeologicznych Gmina Drawno należy do terenów bogatych w zasoby wodne. Nie obserwuje się na tym terenie przekształceń w poziomie wód podziemnych w postaci obniżenia leja depresyjnego. Na terenie Gminy Drawno ujmowane są przede wszystkim wody podziemne z utworów czwartorzędowych. Podyktowane to jest ich szerokim rozprzestrzenieniem, względnie niewielkimi kosztami wykonania studni, oraz korzystnymi na ogół warunkami zasilania. Warstwę wodonośną studni stanowią głównie piaski drobne, średnie, gruboziarniste, pospółka i otoczaki. Głębokości odwiertów wynoszą w większości przypadków od 8 do 40 m.

Na terenie gminy zachodzą zjawiska o charakterze źródłiskowym, mają one miejsce głównie w południowo wschodniej części gminy; nad Płociczną w Drawieńskim Parku Narodowym, w dolinie Korytnicy i nad jez. Szerokim. Może to świadczyć o zwiększonej podatności wód podziemnych na infiltrację zanieczyszczeń, spowodowaną nieciągłością warstw nieprzepuszczalnych.

Środowisko wodne na obszarze gminy tworzą wody podziemne i powierzchniowe.

❖ wody podziemne

Wschodnia część gminy znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 125 „Walcz-Piła”. Jest to zbiornik międzymorenowy o całkowitej powierzchni 1712 km², o porowatym ośrodku. Średnia głębokość ujęcia wynosi 65 m, a szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 169 tys. m³. Zbiornik ten został zaliczony do zlewni Odry, a z tytułu położenia na granicy województw zachodniopomorskiego i wielkopolskiego, ochrona jakości jego wód została zaliczona w wojewódzkim planie zagospodarowania przestrzeni do zadań, które należy koordynować w skali obydwu jednostek administracyjnych. Według załącznika mapowego do wojewódzkiego Planu zagospodarowania przestrzeni strefa ochrony wód podziemnych tego zbiornika obejmuje na terenie gminy m.in. miejscowość Chomętowo, w której zlokalizowana jest wielkotowarowa ferma hodowli trzody chlewnej zaliczana do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Źródła i tendencje przeobrażeń wód podziemnych

Wody podziemne Gminy Drawno mogą ulegać przeobrażeniom ilościowym oraz jakościowym. Skład chemiczny wód gruntowych jest efektem oddziaływania opadów atmosferycznych, litologii, czasu krążenia, sytuacji morfologicznej oraz użytkowania terenu. Wody gruntowe na terenach intensywnie użytkowanych rolniczo charakteryzują się wzrostem zawartości substancji biogennej – związków azotu i fosforu, który spowodowany jest przede wszystkim procesami ługowania nawozów mineralnych do wód gruntowych oraz zanieczyszczeniami ściekami bytowymi z nieskanalizowanych wsi i miejsc

intensywnej produkcji zwierzęcej. Potencjalnym źródłem przeobrażeń jakościowych wód podziemnych są farmy wielkotowarowe funkcjonujące na terenie gminy zarówno w związku z funkcjonowaniem samej farmy, jak i zagospodarowaniem gnojowicy jako nawozu.

Na pogorszenie jakości wód gruntowych wpływa również depozycja gazów i pyłów. Infiltracja wód opadowych do pokładów zasobów wód podziemnych i gruntowych, wpływająca na pogorszenie jakości tych wód może wynikać z różnorodności izolującej pokrywy w stropie warstw wodonośnych. Występowanie na terenie gminy stref źródłkowych może świadczyć o nieciągłości warstw nieprzepuszczalnych i tym samym o wrażliwości wód podziemnych na infiltracje zanieczyszczeń. Na terenie gminy nie prowadzono badań jakości wód podziemnych w ramach monitoringu regionalnego.

Stan poziomu wód gruntowych uzależniony jest przede wszystkim od ilości opadów, dlatego też jego wzrost odnotowuje się szczególnie w okresie wiosennym podczas roztopów pokrywy śniegowej, oraz wzmożonych opadów atmosferycznych. Przeobrażenia ilościowe wód podziemnych związane są z poborem wód podziemnych na potrzeby gospodarcze i bytowe.

❖ wody powierzchniowe

Pod względem zasobności w wody powierzchniowe gmina Drawno jest zaliczana do obszarów o dużej zasobności, jest to obszar pojezierza. Sieć wód powierzchniowych na omawianym terenie jest dobrze rozwinięta. Występują tu zarówno wody płynące, sztuczne i naturalne akwenty, jak i tereny podmokłe. Teren gminy ma korzystny bilans wodny z tytułu wysokiej lesistości oraz dużej objętości wody retencjonowanej w torfowiskach i terenach podmokłych.

Przez obszar gminy przebiega granica pomiędzy terenami należącymi do zlewni Górnej Odry i podległymi RZGW Szczecin, oraz dorzeczem Warty (RZGW Poznań, 93% powierzchni gminy). przebieg granicy określa rozporządzenie rady ministrów z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie przebiegu granic obszarów dorzeczy, (...) oraz podziału obszarów dorzeczy na regiony wodne.

sieć rzeczna

Gmina Drawno należy w przeważającej części do zlewni Drawy oraz w mniejszym stopniu do zlewni Wardynki będącego dopływem Iny. Główne ciekі gminy to Drawa, Głęboka, Bagnica I, Bagnica II, Sitna, Słopica, Korytnica i Wardynka. Poniżej szczegółowo omówiono poszczególne ciekі wodne:

1) **Drawa** – prawobrzeżny dopływ Noteci (drugi pod względem wielkości), do której uchodzi w jej 48,9 km (okolice Krzyża). Całkowita długość Drawy wynosi 185,9 km, a powierzchnia zlewni – 3 296,4 km². Źródła rzeki znajdują się powyżej jeziora Małego w Dolinie Pięciu Jezior (Górne, Krąg, Długie, Głębokie, Małe) w okolicach Połczyna Zdroju. Zlewnia Drawy jest obszarem skomplikowanym pod względem hydrograficznym, hydrologicznym i hydrogeologicznym, a zarazem cennym z uwagi na unikatowe

wartości przyrody ożywionej i nieożywionej Powierzchnia zlewni na terenie gminy wynosi 26 km². Ochrona doliny Drawy jest jednym z głównych celów ochronny wyznaczonych dla Drawieńskiego Parku Narodowego.

2) **Głęboka** – niewielka rzeczka ok. 13 km długości wypływająca z bagien na pn. od wsi Głębokie, spiętrzona w sztuczne jezioro w początkowym biegu. Przepływa przez jez. Głębokie, Trzebuń, Pańskie i uchodzi do Drawy k. Prostyni. W jej dolinie pomiędzy jez. Głębokie a Pańskie występują torfowiska źródłiskowe (poza terenem gminy Drawno).

3) **Słopica** – jest to lewy dopływ Drawy o całkowitej dł. 51,4 km i zlewni o pow. ok. 92 km², wypływa z jeziora Środkowego w okolicach Kalisza Pomorskiego. W obrębie gminy jest odbiornikiem ścieków z oczyszczalni Niemensko – Zamek.

4) **Bagnica I i II** – na znacznym odcinku mają charakter rowu melioracyjnego. Płyną skrajem kompleksu Czarnych Gajów, uchodzą do jez. Dubie w Drawnie. Przecinają kompleksy zmeliorowanych torfowisk niskich, w suche lata może zanikać.

5) **Sitna** – strumień ok 8 km wypływający z terenów podmokłych w okolicy Kraśnika (gm. Rzecz) przepływa przez kompleks Czarnych Gajów i uchodzi do jez. Dubie na zach. od Drawna. W przeważającej części ma charakter rowu melioracyjnego, tuż przed ujściem bieg naturalny.

6) **Korytnica** - lewobrzeżny dopływ Drawy. Rzeka bierze początek w okolicach Mirosławca, przepływa przez jezioro Nowa Korytnica i uchodzi do Drawy w okolicach osady Bogdanka. Korytnica przepływa 34 kilometrowym odcinkiem przez teren gminy Drawno.

7) **Wardynka** -rzeka o dł 17,800 km, na terenie gminy leży niewielka część jej górnego odcinka. Wypływa z torfowisk na pn. od Kiełpina, płynie przez pola jako rów melioracyjny, w dalszym biegu ma charakter strumienia leśnego. Jest dopływem Iny.

W szczegółowych opracowaniach przyrodniczych parku oraz gminy zaproponowano do ochrony jako użytki ekologiczne koryta rzek: Korytnicy, i Drawy wraz z pasami roślinności brzegu rzeki.

Według poniższego wykazu na terenie gminy znajduje się 12 jezior o pow. powyżej 1 ha o łącznej powierzchni ok. 614 ha. Miasto Drawno położone w sąsiedztwie jezior Dubie Północne południowe (nazwane także jako jez. Adamowo i jez. Grażyna.) Są to największe zbiorniki wodne powstałe na rzece Drawie na terenie gminy.

Do największych jezior na terenie gminy należą: jeziora: Dubie (216,0 ha) i Trzebuń (136,0 ha). Istnieją także inne mniejsze jeziora, a mianowicie:

- Dominikowo - Duże o powierzchni 71,0 ha,
- Pańskie o powierzchni 44,9 ha
- Piaseczno o powierzchni 38,5 ha,

- Karpino o powierzchni 28,5 ha,
- Środkowe o powierzchni 22,5 ha,
- Krzywy Róg o powierzchni 16,0 ha,
- Chomętowskie o powierzchni 12,5 ha,
- Nowa Korytnica o powierzchni 11,2 ha,
- Czarne Zdanowskie o powierzchni 8,6 ha, a także
- Żółwińskie o powierzchni 8,5 ha.

2.2.5. Klimat

Gmina Drawno leży w strefie klimatu umiarkowanego o wpływie klimatu morskiego i oceanicznego. Według regionalizacji R. Gumińskiego położona jest w obrębie dzielnicy pomorskiej i bydgoskiej. Dzielnicę pomorską należy do stosunkowo chłodnych. Rzeźba terenu wpływa na charakterystyczny rozkład opadów, które po północno – zachodniej stronie wzniesień morenowych przekraczają sumę 700 mm rocznie. Dzielnicę bydgoską stanowi strefę przejściową pomiędzy dzielnicą pomorską i cieplejszą oraz suchszą od niej dzielnicą środkową.

Parametry meteorologiczne charakteryzujące warunki klimatyczne tego obszaru, przedstawiają się następująco:

- średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7 – 8 °C;
- najcieplejszym miesiącem jest lipiec [18 – 19 °C], a najzimniejszym styczeń [(-2) - (-3) °C];
- w roku średnia liczba dni gorących [$t_{\max}$ powyżej 25 °C] wynosi 80 – 100, mroźnych natomiast [$t_{\max}$ poniżej 0,0 °C] wynosi 55 - 75;
- rocznie spada około 617 mm opadów;
- średnia liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 50 - 60;
- okres wegetacyjny trwa 200 - 220 dni;
- łączne roczne nasłonecznienie wynosi około 1 423 h w roku;
- najczęściej występują wiatry z zachodu i południowego zachodu;
- zaleganie pokrywy śnieżnej trwa od 30 do 50 dni, choć zdarzają się zimy zupełnie bezśnieżne, a okresy bezśnieżne są pospolite niemal corocznie i trwają od 40 do 60 dni;
- średni czas trwania lata termicznego (ze średnią dobową temperaturą powyżej 15 °C) wynosi 70 – 80 dni.
- Wiosna przychodzi ok. 14 dni później niż na zachodnich krańcach Polski, ale ok. 5-7 dni wcześniej niż w centrum Pojezierza Pomorskiego i na Kaszubach.

W Drawnie pogoda potrafi być zupełnie inna, niż wewnątrz pobliskiego kompleksu leśnego Puszczy Drawskiej, czy w okolicach Recza gdzie jest np. większa częstotliwość burz.

Znaczny wpływ na lokalny klimat gminy Drawno mają rozległe kompleksy leśne Puszczy Drawskiej. Na obszarach leśnych zimą śnieg leży znacznie dłużej, a drogi są trudniej przejezdne, niż na terenach rolniczych odległych o zaledwie kilkanaście kilometrów. Wyraźne zmiany mikroklimatu zachodzą także w obrębie dolin rzecznych.

2.2.6. Lasy i tereny zieleni

Lasy i grunty leśne zajmują 22.126 ha. tj. 68,95 % powierzchni gminy. Jest to wynik znacznie powyżej średniej krajowej i wojewódzkiej.

Obszar gminy znajduje się w zarządzie dwóch Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych oraz w zarządzie DPN (lasy w dolinie Drawy poniżej jez. Dubie):

RDLP Szczecin:

- Nadleśnictwo Drawno (większość lasów gminy)
- Nadleśnictwo Głusko (pomiędzy Korytnicą a wschodnią granicą gminy)
- Nadleśnictwo Bierzwnik niewielkie fragmenty lasów przy pd-zach granicy RDLP Szczecinek
- Nadleśnictwo Kalisz Pomorski

Lasy gminy Drawno występują w dużych kompleksach. Dominującym gatunkiem lasotwórczym jest sosna. Tworzy Leśne zbiorowiska zastępcze z drzewostanem iglastym. W wyniku uprawy sosny na siedliskach dąbrów lub buczyn wykształcają się specyficzne ekosystemy leśne. Dominują one pod względem zajmowanej powierzchni wśród lasów gminy i mogą mieć rozmaity charakter. Często są sośniny podszyte zwartym kobiercem traw np. śmiałka pogiętego lub trzcinnika piaskowego, a nawet traw łąkowych.

Nie brakuje także cenniejszych zbiorowisk leśnych. Występują kompleksy buczyn (w dolinie Drawy i na zachód od niej), na zabagnionych siedliskach przy brzegach jezior i nad rzekami występują lasy olszowe, wykazujące zmienność od typowych łągów olszowych na terasach rzecznych po bagienne, kępowe olsy, spotykane czasem przy jeziorach. Niewielką powierzchnię zajmują grądy.

Istotną rolę odgrywają lasy ochronne o charakterze wodochronnym:

- wzdłuż Drawy, powyżej granic DPN, wzdłuż jez. Grażyna i jez. Adamowo;
- wzdłuż rynny Jezior Dominikowskich;
- wzdłuż Korytnicy wraz z jez. Nowa Korytnica;

Celowe jest by lasy ochronne - wodochronne wyznaczyć nie tylko wzdłuż dużych jezior i dużych rzek, ale także wzdłuż mniejszych cieków, wokół cennych przyrodniczo torfowisk. Istnienie lasu wokół torfowiska ma zasadnicze znaczenie dla zachowania jego bilansu wodnego; torfowiska pełnią w bilansie wodnym krajobrazu funkcję podobną do jezior.

- Wzdłuż rynien terenowych i istniejących w nich ciągów torfowisk, nawet zdegradowanych. Rynny takie są ważnymi strukturami wpływającymi na kształtowanie się hydrologii wód podziemnych.

Samo uznanie lasów za ochronne nie wystarczy jednak do właściwego spełniania przez nie funkcji ochronnej. Oprócz modyfikacji sieci lasów ochronnych uważamy za konieczne wyraźne określenie zasad ich zagospodarowania w sposób uwzględniający nadrzędność funkcji ochronnej. Niezbędne wydaje się przynajmniej przyjęcie zasady niestosowania rębni I oraz niestosowania środków chemicznych w gospodarce w tych lasach.

Ważną rolę w systemie ekologicznym gminy oprócz dość wysokiej lesistości, spełnia roślinność nieleśna, czyli zieleń śródpolna, zieleń parkowa, pałacowo-dworska oraz zieleń cmentarna.

Zadrzewienia śródpolne, szczególnie o charakterze pasowym, przydrożne i przywodne pełnią rolę migracyjnych korytarzy środowiskowych, urozmaicają krajobraz gminy, podnoszą walory estetyczno-krajobrazowe oraz spełniają na obszarach użytkowanych rolniczo funkcję zabezpieczającą przed procesami erozyjnymi i stepowaniem. Ponadto, regulują stosunki wodne i poprawiają lokalny agroklimat.

Na terenie gminy Drawno najistotniejsze kompleksy zadrzewień śródpolnych zlokalizowane są wzdłuż większości dróg, a także w rejonie oczek wodnych, cieków, rowów i miedz. W zadrzewieniach przeważają takie gatunki jak grusza, topole, wierzby, kasztanowce, jesiony oraz olsze czarne, a także kruszyna pospolita, kalina koralowa. Istniejące już zadrzewienia i zakrzaczenia winny podlegać systematycznym pracom pielęgnacyjnym i renowacji oraz w razie konieczności rozbudowie. Zieleń cmentarna stanowi uzupełnienie roślinności na terenie gminy.

Teren gminy charakteryzuje się małym zróżnicowaniem zieleni pałacowo - dworskiej. Do parków wpisanych do rejestru zabytków dworsko – pałacowych należy zespół dworsko – parkowy z początków XIX w. w Święciechowie. Wymieniony obiekt jest wartościowym elementem środowiska przyrodniczego, co wynika z jego naturalistycznego krajobrazowego charakteru. Został, bowiem głównie założony na bazie roślinności naturalnej, głównie o charakterze łągowym lub łągowym.

Ponadto obiekty parkowe wyróżnić można także w Drawnie, Drawniku, Borowcu, Chomętowie, Podegrodziu, Sieniawie, Nlemieńsku (wieś), Konotopie, Brzezinach (wokół Domu Pomocy Społecznej) w Rościnie, Święciechowie i Zalesiu.

W waloryzacji przyrodniczej gminy za najcenniejsze obiekty, zasługujące na szczególną uwagę uznano parki w Borowcu, Święciechowie, Brzezinach, Niemeńsku (zamek), Barnimiu, Kielpinie, i Drawniku.

2.2.7. Użytki rolne

Gmina Drawno jest typowo leśna. Na kolejnym miejscu znalazło się rolnictwo. Użytki rolne zajmują 7,3 tys. ha i stanowią 22,68 % wszystkich ziem w gminie. Są to gleby urodzajne, co przy korzystnych elementach środowiska agroprzyrodniczego klasyfikuje gminę jako obszar o dobrej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej. W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne, zajmujące 5,8 tys. ha (79,25 %). Użytki zielone (sady, łąki i pastwiska) zajmują 1,33 tys. ha, czyli 18,29 % powierzchni. Wg gleboznawczej klasyfikacji gruntów, na obszarze gminy występują w różnym udziale gleby wszystkich klas bonitacyjnych (poza pierwszą i drugą) co obrazuje poniższa tabela:

Udział klas bonitacyjnych w strukturze gruntów:

Klasa bonitacyjna gruntów w Mieście i Gminie Drawno	Powierzchnia w [ha]	Powierzchnia w % w stosunku do powierzchni gruntów
I	0,0	0,0
II	0,0	0,0
III	164,58	2,24
III a	505,14	6,88
III b	1438,43	19,59
IV	766,33	10,43
IV a	1470,73	20,04
IV b	631,74	8,60
V	1587,76	21,63
VI	777,91	10,59
RAZEM	7.342,62	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

Zróżnicowanie środowiska glebowego pod względem potencjału produkcyjnego i ekologicznej różnorodności ekosystemów polnych odzwierciedlają kompleksy glebowo-rolnicze, stanowiące swoiste rodzaje siedlisk polnych.

2.2.8. Ochrona przyrody

Gmina Drawno jest gminą rolno - leśną o przewadze terenów zalesionych. Najcenniejsze siedliska fauny w gminie związane są z terenami podmokłymi - jeziorami, torfowiskami łąkami, które osadzone w sąsiedztwie pól uprawnych zapewniają dobrą bazę żerową. Występują tu gatunki zarówno, które preferują tereny o strukturze mozaikowej polno - leśnej jak i gatunki wymagające dużych kompleksów leśnych. Punktem wyjścia dla scharakteryzowania fauny gminy Drawno są opracowania wykonane dla terenu DPN wraz z otuliną. Charakterystyczna dla Drawieńskiego Parku Narodowego jest łatwość zobaczenia bielika, rybołowa, kormorana, nurogęsi, gągoła, czy śladów żerowania bobra. Na ugorach w okolicy Jażwin odnotowano bardzo rzadkiego węża, gniewosza.

Ichtiofaunę Drawy cechuje wyjątkowa różnorodność oraz udział ryb o wysokich wymaganiach środowiskowych. Nie została ona dotknięta przez procesy degradacyjne w tak dużym stopniu, jak w innych polskich rzekach. Obok gatunków skrajnie zagrożonych, ginących minoga rzeczno i strumieniowego, troci wędrowniej i certy, zachowały się tu jeszcze liczne i stosunkowo stabilne populacje gatunków rzadkich w skali kraju - pstrąga potokowego, lipienia, strzebli potokowej i głowacza białopłetwego. Obecnie w ramach ogólnokrajowego programu ochrony łososia wsiedla się do Drawy łososie wyhodowane z populacji pochodzącej z rzek łotewskich. W jeziorach zachowały się populacje rzadkich gatunków – bardzo rzadkiej w Polsce troci jeziorowej oraz coraz radszych w kraju sielawy i siei.”

Do najcenniejszych gatunków ptaków należą: bocian czarny, tracz nurogęś, kania czarna, kania ruda, bielik, orlik krzykliwy, rybołów, jarząbek, puchacz i włochatka. Inne występujące tu gatunki rzadkie lub zagrożone w skali regionalnej, o wyspowym charakterze występowania, powiązane z zanikającymi typami ekosystemów to między innymi: kormoran, gągoł, trzmiełojad, krogulec, kobuz, derkacz, żuraw, kszyk, samotnik, siniak, zimorodek, krętogłów, dzięcioł zielony, dzięcioł średni, pliszka górską, strumieniówka, zniczek, srokosz, czyż, krzyżodziób świerkowy i inne.

Spośród ssaków liczne są jelenie, sarny, dziki, lisy i zające. Populacja jeleni szczególnie liczna bywa jesienią i zimą, kiedy schodzą się one na teren Parku w poszukiwaniu spokoju. Niemal wszędzie widoczne są ślady działalności bobrów. Herbowe zwierzę Parku, wydra, jest pospolita, lecz bardzo trudna do zobaczenia. Faunę ssaków uzupełniają ryjówki, gryzonie, 8 gatunków nietoperzy, jeże i drobne drapieżniki (m. in. oba gatunki kun, tchórz, gronostaj, borsuk). Sporadycznie zdarza się zachodzenie na teren DPN: łosia, daniela, wilka, a nawet żubra, pochodzących z żyjących w sąsiedztwie populacji.

Na obszarze gminy Drawno ustanowione są następujące formy ochrony środowiska przyrodniczego (w oparciu o ustawy: o ochronie przyrody, o lasach, o ochronie dóbr kultury):

- park narodowy
- rezerваты przyrody
- pomniki przyrody
- użytki ekologiczne
- obszary chronionego krajobrazu
- zespoły przyrodniczo – krajobrazowe

Park Narodowy

Drawieński Park Narodowy – Park utworzony został decyzją Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10.04.1990 roku w sprawie utworzenia Drawieńskiego Parku Narodowego (Dz.U. nr 26, poz.151). Na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 stycznia 1996 roku (Dz.U. Nr 4, poz. 28) nastąpiło powiększenie parku i utworzenie wokół niego otuliny. Kolejne Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 roku (Dz. U. Nr.156, poz. 1021) powiększyło granicę parku oraz poprawiło błędy w naliczaniu powierzchni. Aktualnie powierzchnia Drawieńskiego Parku Narodowego w granicach wynosi 11 441,34 ha, a w zarządzie 11 107,58 ha. Powierzchnia otuliny 35 267 ha. Teren parku oparty jest o rozwidlenie rzeki Drawy i Płocicznej wraz z otaczającymi je borami sosnowymi. Koryta obu rzek tworzą meandrujące zakola. Na terenie parku ochronie podlegają wszystkie składniki przyrody ożywionej i nieożywionej.

Na terenie gminy Drawno znajduje się fragment parku, który zajmuje powierzchnię 1 903,42 ha. Jest to część parku obejmująca odcinek doliny rzeki Drawy od jeziora Dubie w Drawnie do lasów między szosami Zatom – Radecin i Bogdanka – Głusko.

Rezerваты przyrody:

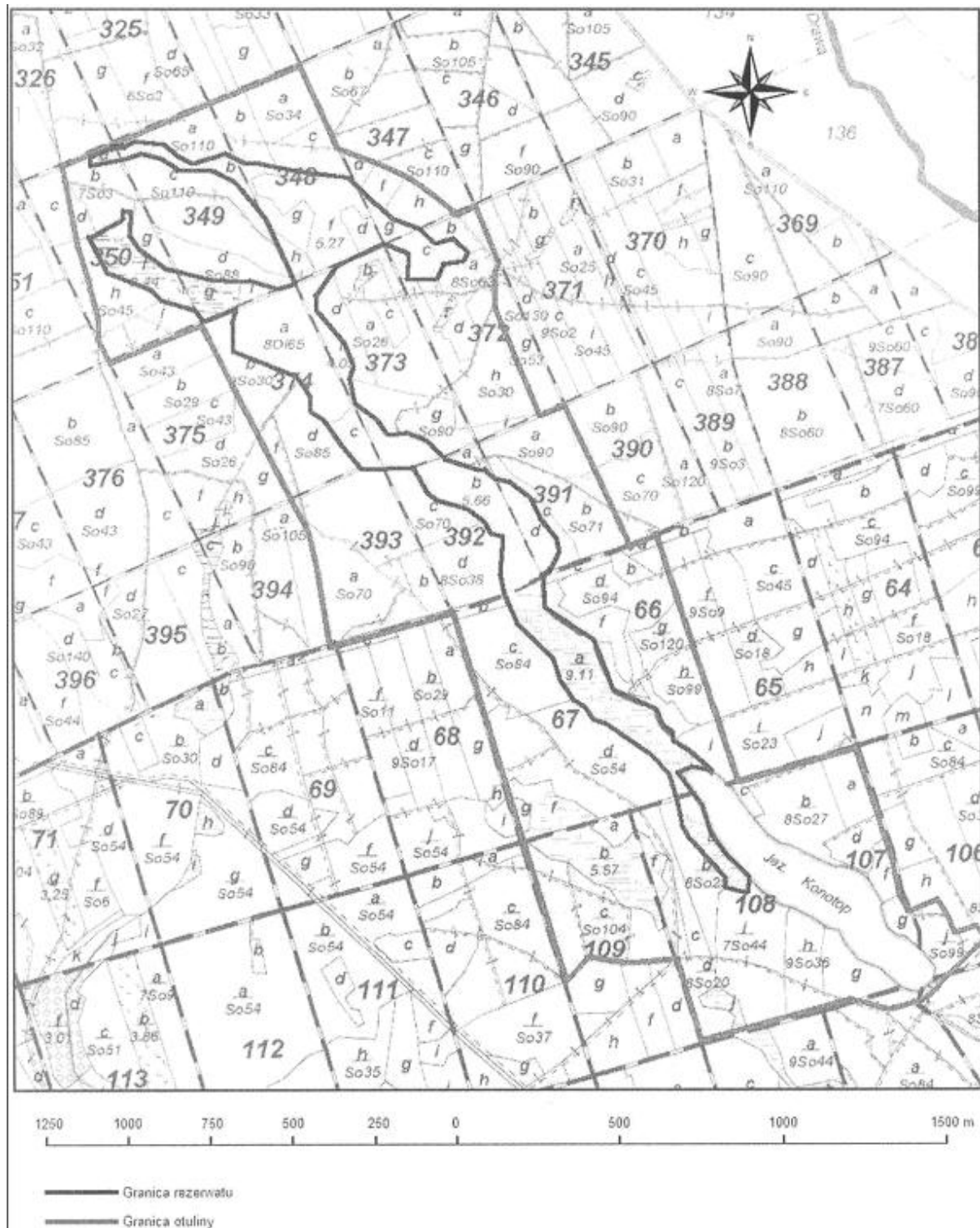
Na obszarze istnieje obecnie jeden obszar objęty ochroną rezerwatową (poza obszarami rezerwatowymi ochrony ścisłej wewnątrz DPN). Jest to „Torfowisko Konotop” zatwierdzone przez Wojewodę Zachodniopomorskiego dnia 3 sierpnia 2007r. Posiada on powierzchnię 51,97 ha położony w obrębie ewidencyjnym Wygon, Zatom i Barnimie w gminie Drawno i Bierzwnik, powiat choszczeński, województwo zachodniopomorskie.

Ponadto dla rezerwatu wyznaczono otulinę o powierzchni 229,87 ha, położoną w gminie Drawno i Bierzwnik, powiat choszczeński, w województwie zachodniopomorskim.

Rezerwat znajduje się na gruntach będących własnością Skarbu Państwa w zarządzie:

- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Bierzwnik,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Drawno,
- Agencja Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w Gorzowie Wielkopolskim.

Mapę obrazującą obszar rezerwatu przedstawiono poniżej:

źródło: Rozporządzenie Wojewody Zachodniopomorskiego nr 45/2007 – Torfowisko Konotop

Na terenie gminy zlokalizowano również inne 2 obszary o walorach kwalifikujących do utworzenia obiektów o takim statusie. Są to obiekty; „Jezioro Czarne Zdanowskie” i „Jezioro Piaseczno”. W związku z długotrwałą procedurą powoływania rezerwatu do ochrony tych obszarów przewiduje się narzędzia z zakresu gospodarki przestrzennej oraz małe formy ochrony przyrody takie jak użytki ekologiczne.

Pomniki przyrody

Jedną z form ochrony przyrody stanowią pomniki przyrody objęte ochroną pomnikową, mogą to być elementy przyrody ożywionej (drzewa) jak również elementy przyrody nieożywionej np. głazy.

W gminie Drawno dotychczas ustanowiono pomnikami przyrody zarówno drzewa pojedyncze, grupy drzew jak i głazy narzutowe. Pomniki przyrody przedstawia poniższa tabela:

Nazwa gatunkowa	Ilość [szt.], [ha]	Lokalizacja
dąb szypułkowy, ok.300 lat	1	Borowiec
dąb szypułkowy, ok.400 lat	1	Konotop
dąb szypułkowy, ok.400 lat	1	Konotop
lipa drobnolistna, ok.150 lat	1	Prostynia
wiąz pospolity, ok.200 lat	1	Kiełpino
świerk pospolity	1	Konotop
dąb bezszypułkowy	1	Święciechów
dąb bezszypułkowy	1	Święciechów
dąb bezszypułkowy	1	Święciechów
dąb bezszypułkowy	1	Święciechów
dąb bezszypułkowy	1	Święciechów
Buk	1	Święciechów
Buk	1	Święciechów
Dąb bezszypułkowy	1	Święciechów
Wiąz szypułkowy	1	Drawno
Jesion wyniosły	1	Drawno
dęby szypułkowe, po ok.300 lat	3	Borowiec
dęby szypułkowe, po ok.400 lat	4	Kiełpino
dęby szypułkowe, ok. 450 lat	3	Międzybór
głaz narzutowy	1	Święciechów-łąka
głaz narzutowy	1	Barnimie

Źródło: Starostwo Powiatowe w Choszcznie

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy znajduje się 10 użytków ekologicznych powołanych na podstawie rozporządzeń Wojewody Gorzowskiego nr 9 z dnia 28.08.1995 oraz nr 14 z dnia 10.12.1998 r.

W „Waloryzacji przyrodniczej” proponuje się utworzenie 24 nowych obiektów, które powinny zostać rozważone przez radę gminy. Ich ustanowienie powinno być poprzedzone potwierdzeniem walorów przyrodniczych

Obszary chronionego krajobrazu

Na obszarze gminy Drawno położone są częściowo trzy obszary chronionego krajobrazu: „Choszczno – Drawno”, „Bierzwnik” i „Korytnica rzeka” wyznaczone na mocy rozporządzenia wojewody gorzowskiego (rozp nr 12 z 24.11.98, Dz. Urz: Nr 20 poz.266) i jeden powołany uchwałą Miasta i Gminy Drawno, OchK „Dominikowo - Niemieńsko” (Uchwała Rady Miasta i Gminy z 22.12.2000). Są to:

„**OChK Choszczno – Drawno**” – łączna powierzchnia wynosi 22 500 ha w tym w gminie Drawno 6707 ha. Obejmuje jezioro Dominikowskie, okolice Drawna z jeziorami drawieńskimi, lasy między Drawnem a Kiełpinem, wraz z jeziorem Piaseczno, cały kompleks Czarnych Gajów od Drawna po Lubieniów i Kraśnik, dolinę Drawy między Drawnem a Prostynią, rynnę. Na krajobraz tych terenów składają się głównie lasy borowe, przemieszane tereny rolnicze i leśne o różnym układzie siedlisk, obszary źródliskowe. Wschodnia część obejmuje fragment Puszczy Drawskiej.

„**OChK Bierzwnik**” – zajmuje powierzchnię 30,632 ha w tym 1312 ha w obrębie gminy – były teren OChK Puszczy Drawskiej; Celem ochrony są charakterystyczne cechy fizjograficzne oraz nieprzekształcone środowisko przyrodnicze. Zagrożenia dla obszaru to zainwestowanie i zabudowa otwartego krajobrazu polno leśnego, zalesianie łąk, zmiany stosunków wodnych – melioracje i regulacja w dolinach rzecznych, intensyfikacja rolnictwa, sukcesja na nie użytkowanych łąkach

„**OChK Korytnica Rzeka**” – łączna powierzchnia wynosi 30 842 ha w tym w gminie Drawno 3572 ha. Położony jest na terenie Puszczy Drawskiej. Przedmiotem ochrony jest leśno – jeziorny krajobraz puszczy. Teren charakteryzuje się mozaiką rozproszonych wśród licznych lasów i jezior, mszarnych torfowisk. Główne zagrożenia to niewłaściwa gospodarka leśna i zabudowa letniskowa. Problemem jest nieposiadający przepławki jaz w Jażwinach.

„**OChK Dominikowo – Niemieńsko**” - zajmuje powierzchnie około 5 755 ha. Położony jest częściowo na terenie Borów Dominikowskich i w południowej części Polany Drawskiej pomiędzy Drawieńskim PN, Choszcznem, Drawnem i rzeką Korytnicą. Celem ochrony jest zachowanie walorów krajobrazowych, kulturowych i przyrodniczych tego terenu. Teren ten charakteryzuje się harmonicznym połączeniem rolniczego i leśnego użytkowania terenu. Występują na tym obszarze liczne gatunki flory ciepłolubnej. Teren słynie też z doskonale zachowanych, w skali regionu, alei przyrodniczych. Najistotniejsze zagrożenia dla tego obszaru to, intensyfikacja rolnictwa, sukcesja na nie użytkowanych łąkach, nawożenie gnojowicą pól Polany Drawieńskiej oraz presja turystyczna na jeziora. Obszar ten został powołany do życia Uchwałą Rady Miejskiej w Drawnie nr XIX/128/2000 dnia 22 grudnia 2000r.

Dla Obszarów Chronionego Krajobrazu na terenie gminy najistotniejsze wyznaczone ograniczenia to:

1. lokalizowania zakładów przemysłowych lub innych inwestycji uciążliwych dla środowiska powodujących zniekształcenia środowiska, gleby wody, powietrza i roślinności;
2. lokalizowania ferm zwierzęcych o technologii bezściółkowej.

Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe

Dotychczas w gminie Drawno nie funkcjonował żaden obiekt o tym statusie, jednak istnieje projekt objęcia tą formą ochrony terenów:

- ZPK-1 "Dolina Drawy" od Prostyni po ujście do jez. Grażyna,
- ZPK-2 „Żółwino” –kompleks obejmujący wypłycone jez. Żółwino wraz z łąkami i szuwarami,
- ZPK-3 „Jezioro Dominikowskie” w gminie obejmie jez. Dominikowo i jez. Szerokie z przyległymi terenami leśnymi,
- ZPK-4 „Nowa Korytnica” – dolina rzeki Korytnicy od mostu kolejowego przy Nowej Studnicy do jez. Nowa Korytnica wraz z jeziorem i otaczającymi je lasami,
- ZPK-5 „Sołtysi Most”, dolina Korytnicy poniżej Nowej Korytnicy.

Malownicze centrum wsi Dominikowo

zdjęcie nr 3 *

Mapa obrazująca obszar Chronionego Krajobrazu – Dominikowo - Niemieńsko

źródło: materiały własne Urzędu Miejskiego w Drawnie

Natura 2000

Inny rodzaj ochrony na terenie gminy, stanowi Europejska Sieć Obszarów Chronionych zwanych siecią Natura 2000. Została ona powołana na mocy postanowień Dyrektywy 92/43/EWG (tzw. Siedliskowej lub Habitatowej), a wcześniej Dyrektywy 17/409/EWG (tzw. Ptasiej). W wymienionych Dyrektywach państwa członkowskie Unii Europejskiej zobowiązały się do utworzenia do końca 2004 roku sieci obszarów chronionych. Pojęcie oraz zasady tworzenia sieci NATURA 2000 wprowadza Dyrektywa Siedliskowa, jednak część unormowań (dotyczących zasad wybierania do ochrony siedlisk ważnych dla ptaków) jest także zawarta w Dyrektywie Ptasiej.

Polska jako kraj przystępujący do Unii Europejskiej, również wzięła udział w tym programie. W ramach procesu integracji z Unią Europejską została zobowiązana do wyznaczenia na swoim terytorium Sieci Natura 2000, do dnia akcesji do UE. W pracach przygotowawczych, w celu ochrony populacji awifauny wytypowano wstępnie na terenie Polski 141 obszarów specjalnej ochrony (OSO) oraz dla zachowania najcenniejszych „siedlisk Natura 2000” – 277 specjalnych obszarów ochrony (SOO). Zajmują one łącznie 17,6 % powierzchni kraju.

Na terenie Gminy Drawno z dniem 7 września 2007r. został powołany obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 na terenie Lasów Puszczy Drawy na obszarze 30726,5 ha. Ponadto zgłoszono do objęcia siecią Natura 2000 obszarów Uroczyska Puszczy Drawskiej (1) o powierzchni 65.513,70 ha oraz Jezioro Lubie i Dolinę Drawy (2) o powierzchni 11.170 ha.

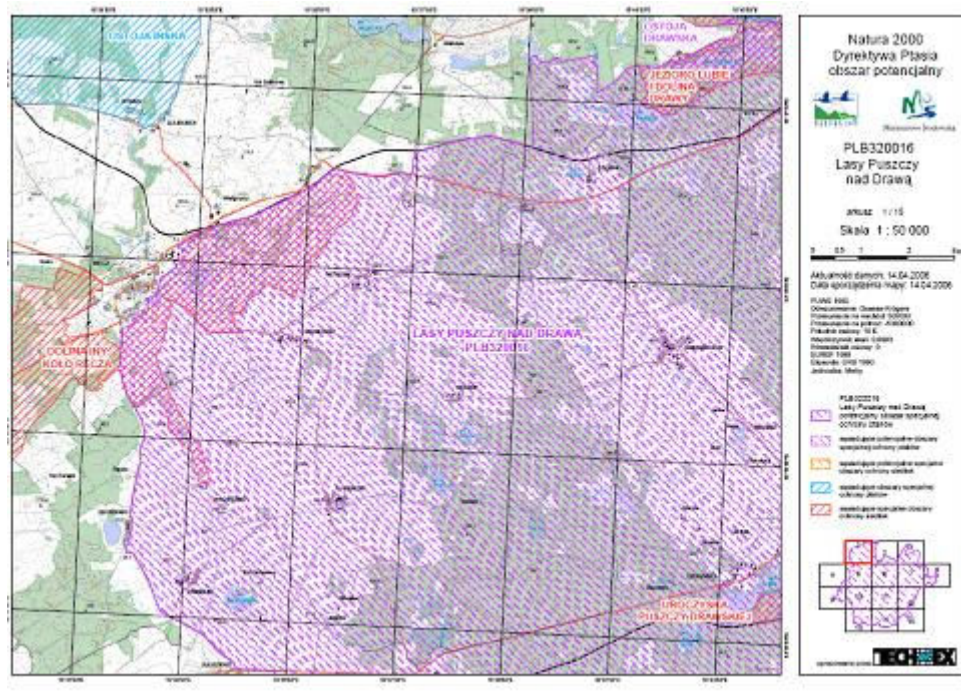
1) Ostoja na Uroczyskach Puszczy Drawskiej obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego na równinie sandrowej, położonej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach dominują drzewostany sosnowe, jednak duży jest udział buczyn i dąbrów; niektóre ich płaty mają charakter zbliżony do naturalnego. W miejscach, gdzie teren jest pofałdowany, wzgórza osiągają na wysokość do 121 m. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoi, położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Są tam liczne jeziora (największym z nich jest J. Ostrowieckie - 370 ha). W rzeźbie terenu odznaczają się meandry obu rzek, obramowane wysokimi skarpami. Charakterystyczną cechą tych rzek jest bystry prąd wywołany silnym spadkiem terenu. Ich koryta i doliny zachowały charakter zbliżony do naturalnego. Jeziora są zróżnicowane pod względem trofizmu wód, od dystroficznych przez mezotroficzne do eutroficznych.

Obszar obejmuje: Drawieński Park Narodowy (9 367,8 ha; 1990); 6 rezerwatów przyrody: Łasko (19,00 ha; 1964), Stary Załom (0,95 ha; 1966), Mszary Tuczyńskie (6,10 ha; 1988), Jezioro Łubówko (77,5 ha; 1991), Wyspa na jeziorze Bierzwnik (1,1 ha; 1977), Leśne Źródła (22,48 ha; 1998); fragmenty 7 obszarów chronionego krajobrazu: II OCK województwa lubuskiego (37260,8 ha, 1998), Puszcza nad Drawą (112 517 ha, 1998), Pojezierze Waleckie i Dolina Gwdy (36 326,1 ha; 1998), Korytnica Rzeka

(3115 ha, 1998), Dominikowo-Niemieńsko (5 801,4 ha; 2000), Bierzwnik (28 176,8 ha; 1998), I OCK województwa lubuskiego (1652,4 ha); 18 użytków ekologicznych (252,65 ha).

Ok. 88% w zarządzie Lasów Państwowych - w lubuskim nadleśnictwa: Smolarz, Strzelce Krajeńskie; w zachodniopomorskim nadleśnictwa: Bierzwnik, Drawno, Głusko, Tuczno, Człopa, Biała; w wielkopolskim nadleśnictwo Krzyż. Pozostałe 12% mozaika własności ANR, pryw. i komunalnej, niewielkie fragmenty w zarządzie RZGW (Drawa) oraz WZMiUZ.

Poniżej pokazano na mapie fragment lasów Puszczy Drawskiej:

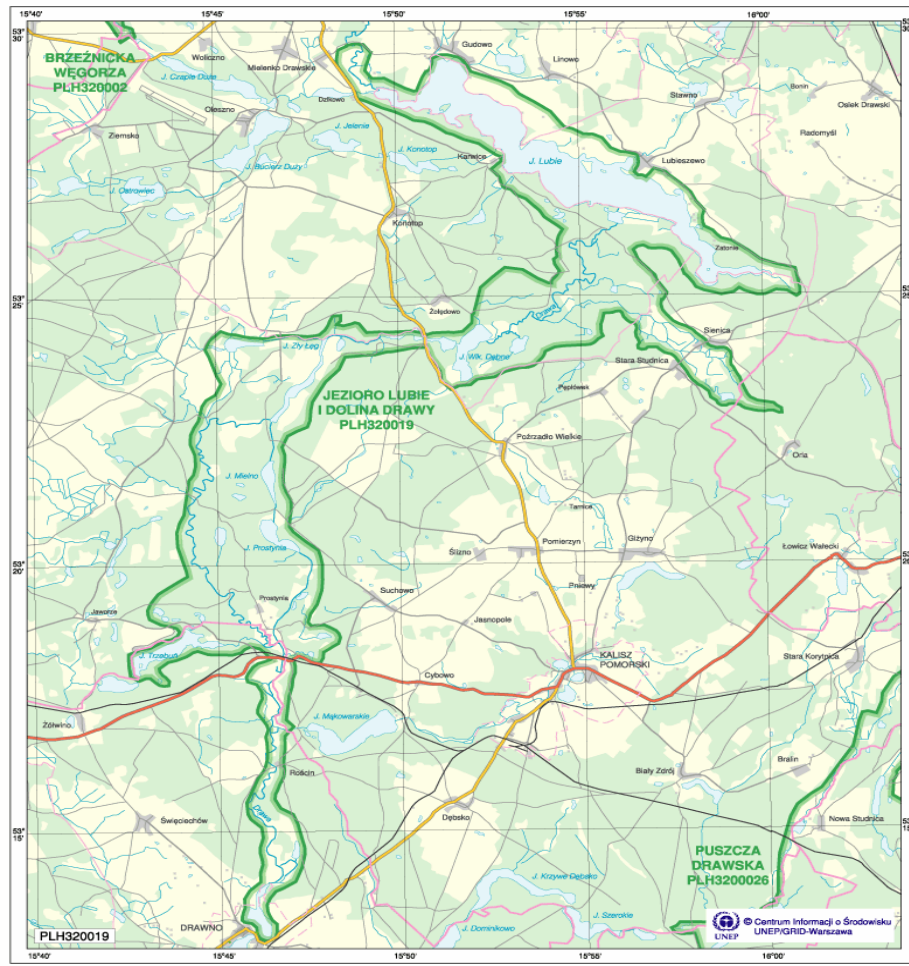
źródło: materiały własne Urzędu Miejskiego w Drawnie

2) Obszar Jeziora Lubie i Doliny Drawy obejmuje jedno z największych jezior Pojezierza Drawskiego (1439 ha, 46 m głęb.) przez które przepływa Drawa oraz odcinek doliny Drawy i Starej Drawy poniżej jeziora, wraz z przyległymi łąkami i lasami, aż po jezioro Grażyna koło Drawna. W granicach obszaru znajdują się także: fragment doliny Studzienicy, z bardzo dobrze rozwiniętymi zjawiskami źródłkowymi oraz najlepiej w regionie wykształconymi płatami grądów, a także fragmenty Puszczy Drawskiej z rozproszonymi torfowiskami mszarnymi i jeziorkami dystroficznymi. Jezioro Lubie to jezioro sielawowe, ramienicowe, z reliktową fauną wodnych bezkręgowców. Nad brzegiem kwaśne buczyny. Do bardzo cennych obiektów należy projektowany od dawna rezerwat źródłkowy "Lubieszewo" na zboczu wzniesień morenowych nad jeziorem. W lasach rozproszone torfowiska przejściowe i jeziorka dystroficzne z płem mszarnym (jez. Okoń - projektowany rezerwat). Dolina Drawy poniżej jeziora jest żłobiona w piaskach sandrowych, porośłych lasami Puszczy Drawskiej. Brzegi rzeki urozmaicają przełomy i mielizny. Dolina jest wypełniona szuwarami, na linii rzeki jest tu eutroficznych jezior: Dębno

Wielkie, Dębno Małe, Strunowo. Teren jest niezaludniony – to obszar poligonu wojskowego, jednak tylko na niewielkich fragmentach rzeka i jej dolina wchodzi w skład obiektów taktycznych. Na większej części do rzeki przylega szeroka strefa ochronna, izolująca od obszarów, gdzie odbywają się ćwiczenia. Bardzo malownicze jest koryto Starej Drawy. Przy rzece zachowały się stare drzewostany buczyn i dąbrów. W pobliżu doliny twardewodne jeziora okolone szuwarami kłociowymi (jez. Za Dywizją, Marglowe, Borowo). Poniżej Prostyni rzeka płynie przez duże torfowisko niskie podścielone bardzo grubą warstwą gytii. w dolinie cenne łąki z groszkiem błotnym, ważna ostoja derkacza. Ujście Drawy do jez. Grażyna to płytka delta z kompleksem szuwarów i roślinności wodnej, biotop wąsatki.

Obszar w większości nie jest chroniony. Częściowo na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Choszczno-Drawno (22 516 ha; 1998) i Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierze Drawskie (68 450 ha; 1975). Występuje dominacja własności Skarbu Państwa - Nadleśnictwa Drawno, Drawsko.

Poniżej przedstawiono mapę obrazującą Jezioro Lubie i Dolinę Drawy.

źródło: materiały własne Urzędu Miejskiego w Drawnie

2.3. Turystyka i rekreacja

Na terenie gminy najistotniejszą funkcję w rozwoju infrastruktury związanej z turystyką odgrywa Drawieński Park Narodowy wraz z otuliną. Przez teren gminy przebiegają następujące szlaki turystyczne będące częścią sieci szlaków Drawieńskiego Parku Narodowego:

- **szlak kajakowy od granic miasta w dół rzeki Drawy**. Nazwany Szlakiem Jana Pawła II – „Śladami Papieża”. Długość ok. 58 km, na terenie DPN okres spływów ograniczono od lipca do marca. W roku 2001 zanotowano na terenie całego parku obecność blisko 18000 tys. kajakarzy. DPN dysponuje 300 miejscami na 5 miejscach biwakowania, usytuowanych wzdłuż szlaku kajakowego Drawy. Trasa spływu została podzielona na 6 etapów:
  - Drawno - biwak "Barnimie" (8,7 km)
  - biwak "Barnimie" - biwak "Bogdanka" (8,4 km)
  - biwak "Bogdanka" - biwak "Sitnica" (7,1 km)
  - biwak "Sitnica" - biwak "Pstrąg" (5,3 km)
  - biwak "Pstrąg" - biwak "Kamienna" (5,3 km)
  - biwak "Kamienna" - Stare Osieczno (3,4 km)
- **czerwony** - im. S.Czarnieckiego - Drawno - Barnimie - Zatom - 14,3 km, szlak wiedzie wzdłuż Drawy, przez lasy Puszczy Drawskiej, fragmentami starym traktem zwanym Drogą Solną, na trasie piękne widoki nadrzeczne oraz ciekawe zabytki w Drawnie i Barnimiu.
- **niebieski** - Drawno- Dominikowo - Nowa Korytnica - 18,8 km, szlak prowadzi wzdłuż rynny malowniczych, śródlęśnych Jezior Dominikowskich, na trasie widoki nadjeziorne, ciekawy kościół w Dominikowie.
- **żółty** - dookoła jezior Drawieńskich - 13,8 km, szlak okrężny w kształcie ósemki, prowadzący wzdłuż jezior, nad którymi leży Drawno - Grażyna (Dubie Płn.) i Adamowo (Dubie Płd.), częściowo jest niedostępny.
- **niebieski** - Drawno - Rościn - Prostynia - 14,4 km, szlak wiedzie wzdłuż doliny Drawy, płynącej wśród rozległych łąk, na obrzeżu pofałdowanego terenu leśnego.
- **czerwony** - Zatom - Moczele - Głusko - 16,1 km, szlak biegnie wzdłuż zachodniego brzegu Drawy, przez jedno z najatrakcyjniejszych partii leśnych Puszczy Drawskiej, na trasie piękne krajobrazy nadrzeczne, ładne lasy bukowe, pomnikowe drzewa i olbrzymi głaz narzutowy zwany "Wydrzym Głazem".
- **czerwony** – Głusko – Podszkle – Stare Osieczno – 6,3 km, szlak biegnie wzdłuż Drawy i Płocicznej, na trasie ładne punkty widokowe, elektrownia wodna Kamienna – unikatowy zabytek techniki.

Dyrekcja Parku Narodowego administruje całorocznym punktem informacji turystycznej, utrzymuje przystań wodną w Drawnie i zajmuje się konserwacją i wytyczaniem szlaków turystycznych (wraz z polami biwakowymi w miejscowościach Drawnik, Barnimie i Bogdanka).

Gmina Drawno posiada ponad przeciętne walory środowiska przyrodniczego, które pozwalają na rozwój turystyki pieszej i wodnej.

W gminie na szeroką skalę rozwija się turystyka wiejska i agroturystyka. Coraz bogatszy jest wachlarz oferowanych usług turystycznych i coraz wyższy standard ich realizowania. Aby rozwijać turystykę, niezbędne jest jednak dalsze inwestowanie w istniejącą bazę turystyczną, w celu podwyższenia jej standardu i ilości miejsc noclegowych (w tym dla klientów zagranicznych). Ponadto niezwykle ważnym elementem jest, aby powstała infrastruktura turystyczna obsługująca turystów przez cały rok, bez względu na warunki atmosferyczne.

Baza noclegowa ma przeważnie charakter prywatnych kwater, domków kempingowych i pól namiotowych. Dla grup zorganizowanych usługi kwaterunkowe świadczą także placówki szkolne.

Poniżej przedstawiono zestawienie bazy turystycznej w Gminie Drawno:

Lp.	Baza turystyczna gminy	ilość miejsc noclegowych	Krótki opis	kontakt
1.	Ośrodek Wypoczynkowy PŻM Drawno – dojazd od ul. Kaliskiej	camping 102 miejsca	położony nad jeziorem Dubie płn. (Grażyna) domki wyposażone są w pełny węzeł sanitarny i aneks kuchenny, wypożyczalnia sprzętu turystycznego: kajaki, łódzie, rowery wodne, rowery turystyczne, organizowanie spływów kajakowych, przewozy	0608 490 820
2.	Stacja Wodna PTTK Drawno, ul. Kolejowa 9	domki campingowe 60 miejsc namioty 100 miejsc karawaningowych 15 miejsc	usługi hotelarskie, wypożyczalnia sprzętu turystycznego, organizowanie spływów, przewozy	095 768 21 55, 768 24 51
3.	Kwaterna agroturystyczna „Pod kasztanami” A. Moder, Zatom 36	7 miejsc	2 pokoje z łazienkami i kuchnią, ładny teren rekreacyjny, grill, ognisko	tel. 095 76828 19
4.	Kwatery agroturystyczne „Binduga”, W. Albes, Zatom 46	10 miejsc	Dom położony 13 km od Drawna, na skraju Parku Narodowego. 3 mieszkania z osobnymi wejściami dobrze wyposażone, o wyższym standardzie, ładny ogród, grill i ognisko. Spływy kajakowe, w miejscowości.	tel. 095/768 2275, 095/768 2816 0600956013, www.zatom.de
5.	Kwatery agroturystyczne Domagała, Zatom 11,	pokoje 10 miejsc	Kwatery znajdują się w centrum Zatomia przy drodze łączącej Drawno z Dobiegniewem. W wolno stojącym budynku znajdują się cztery osobne wejścia mieszczące we wnętrzu dwu- lub trzyosobowy pokój na piętrze. Do dyspozycji gości: boisko do siatkówki, miejsce na grilla, ognisko, ogródek	tel. 095/768 21 54, 0608698587

			zabaw dla dzieci, suszarnia grzybów, oddzielny budynek zawiera świetlicę z kominkiem, wypożyczalnia rowerów (7), łodzi (2), w okresie zimowym na zamówienie kulig.	
6.	Ośrodek agroturystyczny „Ranczo Rodeo” L.Lach – Zatom 26,	pokoje 12 miejsc	kilkanaście koni rekreacyjnych, 5 pokoi dwu i trzyosobowych z łazienkami, bar, całodzienne wyżywienie, jazda konna, nauka jazdy konnej z instruktorem, jazda bryczką, tenis, tenis stołowy, basen, sauna, staw do wędkowania, miejsce na ognisko i grill, parking	tel. 095/768 25 81, 0607 61 67 20, www.ranchorodeo.pl
7.	Kwatera agroturystyczna J. Kawecka, Dominikowo 72	7 miejsc	dom położony w pobliżu jeziora i lasów, 3 pokoje, 2 łazienki, kuchnia z wyposażeniem, staw rybny, miejsce na grill i ognisko	tel. 095/768 28 80, 095/765 83 89
8.	Kwatera agroturystyczna B. Winnicka, Dominikowo 9,	10 miejsc	samodzielny dom, 3 pokoje, kominek, kuchnia z aneksem jadalnym, łazienka, duży ogród, miejsce na grill i ognisko, plac zabaw dla dzieci, miejsce na gry sportowe, dojście do rz. Stopicy, bliskość jeziora Dominikowo	tel. 095/768 22 44
9.	Dom letniskowy J. Dąbrowska, Dominikowo 51	7 miejsc	wypożyczalnia sprzętu pływającego i rowerów turystycznych, staw, możliwość wędkowania, grill i ognisko	tel. 095/768 27 74
10.	Dom letniskowy J. Dąbrowska Dominikowo 51	6 miejsc	wypożyczalnia sprzętu pływającego i rowerów turystycznych, staw, możliwość wędkowania, grill i ognisko	tel. 095/768 27 74
11.	Kwatera agroturystyczna J. Stępień Dominikowo 68	4 miejsca	Brak danych	tel. 095/768-23-91
12.	Gospodarstwo agroturystyczne „Kardasówka” Drawno, kol. Przysiekiercze 1	pokoje 14 miejsc	Obszar położony 2 km od Drawna i 1 km od rzeki Drawy. Do dyspozycji gości 3 pokoje 2 osobowe i 2 pokoje 4 osobowe oraz 2 łazienki na piętrach. Na parterze znajduje się pokój dzienny z kominkiem, sprzętem audiowizualnym, dobrze wyposażona kuchnia i ubikacja. Rekreacji fizycznej służy boisko do siatkówki, kometki, plac zabaw dla dzieci, możliwość wypożyczenia sprzętu sportowego, rowerów.	tel. 095/768 25 66, 0502217050
13.	Gospodarstwo agroturystyczne – K. J. Halec „Cichy Zakątek” kol. Kawczyn 1, Drawno	pokoje 14 miejsc	położone jest ok. 2 km od Drawna, 4 pokoje z łazienkami 2, 3, 5 osobowe. Miejscem wspólnych spotkań jest holl z barkiem oraz zapleczem kuchennym. Całodzienne wyżywienie z własnych produktów z gospodarstwa rolnego. Na terenie gospodarstwa istnieje możliwość skorzystania z grilla i ogniska, jazdy rowerem, gry w tenisa stołowego oraz boiska do piłki siatkowej.	tel. 095/766-16-62, 0605183628, 0693462025
14.	Kwatera agroturystyczna B. Kieżun, kol. Dobrojewo 1, Drawno	pokoje 5 miejsc	posiłki domowe, ogród, ognisko, grill	tel. 0608446096,
15.	Usługi turystyczne S. Nowak, - Drawno, Kwiatowa 9	pokoje 10 miejsc	usługi kwaterodawcze, wypożyczalnia sprzętu turystycznego, organizowanie spływów, przewozy, parking,	tel./fax 095/768 23 68, 0608112655

16.	Kwaterna agroturystyczna – Przemysław Nowak Barnimie 74	pokoje 30 miejsc	usługi kwaterodawcze, wypożyczalnia sprzętu turystycznego, organizowanie spływów, przewozy,	tel./fax 095/768 2368
17.	Pole namiotowe - Jan Węgrowski, kol. Przysiekiercze 1, Drawno,	60 miejsc	Brak danych	tel. 0694123037
18.	Pole namiotowe- Bronisława Stępień, Dominikowo	50 miejsc	Położone nad jeziorem Dominikowo przy plaży, możliwość podłączenia prądu do przyczep kempingowych, sanitariaty męskie i damskie, umywalki, wypożyczalnia kajaków i rowerów wodnych.	tel. 095/768 23 91, www.jerzystepien.fm.interia.pl
19.	Przyzagrodowe pole namiotowe Adam Biegiewski - Barnimie,	30 miejsc	Brak danych	tel. 095/768 26 20
20.	Przyzagrodowe pole namiotowe H. Strzelecki – Barnimie 62,	50 miejsc	Położone nad rzeką Drawą.	tel. 095/768 26 08
21.	Leśne miejsca biwakowe Nadleśnictwa Drawno - ul. Kaliska 5	310 miejsc	Teren gminy 7 miejsc biwakowania "Harcówka" nad j. Adamowo w Drawnie 2. Drawniany Most" n/Drawą 3. Karpin nad j. Piaseczno, 4. nad j. Pańskie – 2, 5. „Rybacka Chata” nad j. Krzywe/j. Szerokie, 6. j. Kołki, 7. Nowa Korytnica	tel./fax 095/768 20 4, drawno@lasy.szczecin.pl
22.	Leśne miejsca biwakowe Drawieńskiego Parku Narodowego- Drawno, ul. Leśników 2a	350 miejsc	Pola biwakowe wzdłuż trasy spływu Drawą – 1. Drawnik 2. Barnimie 3. Bogdanka 4. Sitnica 5. Pstrąg 6. Kmienna	tel. 095/768 20 51, fax. 768 25 10, www.dpn.pl
23.	Razem miejsc noclegowych w gminie jest 1280 w tym: - camping (pokoje) – 308 miejsc - miejsca biwakowe (pola namiotowe) – 957 miejsc - karawaning – 15 miejsc			

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

Ponadto na terenie gminy znacząco rozwija się także sfera usług turystycznych. Należą do nich podmioty:

Lp.	Usługi transportowo – kajakowe	Adres	kontakt
1.	Przystań Wodna DPN	Drawno, ul. Kolejowa 18	tel. 095/768-23-95
2.	Stacja Wodna PTTK	Drawno, ul. Kolejowa 9	tel. 095/768 21 55, 768 24 51
3.	Nowak Stanisława Usługi Turystyczne Transportowe i Hotelarskie	Drawno, ul. Kwiatowa 9	Brak danych
4.	Łabuń Wiesław Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe :MONIKA”	Drawno, ul. Szkolna 15	Brak danych
Lp.	Miejsca krótkiego zakwaterowania	Adres	kontakt
1.	Janusz Kamiński	Drawno, ul. Słoneczna 8	Brak danych
2.	Firma Usługowo Handlowa „PLUSK” Kojalowicz Henryk - Drawno	Drawno, ul. Energetyków 14b	Brak danych
3.	Nowak Stanisława Usługi Turystyczne	Drawno, ul. Kwiatowa 9	Brak danych

	Transportowe i Hotelarskie		
4.	PPHU „TOMEL” Elżbieta Toman	Drawno, ul. Energetyków 23A	Brak danych
5.	Reinhard Karl Marx	Drawno, ul. Energetyków 17	Brak danych
6.	Michael Kirchhelle	Drawno, ul. Energetyków 17	Brak danych
7.	Janusz Matyjaszek Usługi Turystyczne – Drawno	Drawno, ul. Piaskowa 10	Brak danych
Lp.	Usługi gastronomiczne	Adres	kontakt
1.	Restauracja i kawiarnia	Drawno, ul. Kościelna 3	Brak danych
2.	Gastronomia PPHU „TOMEL” Elżbieta Toman	ul. Plac Wolności, Drawno	095/768-3032, 608377047
3.	Restauracja i kawiarnia Stacja Wodna PTTK	Drawno, ul. Kolejowa 9	Brak danych
4.	Bary gastronomiczne i kawiarnie na wsiach	Zątom, Barnimie, Brzeziny, Dominikowo, Prostynia, Pole biwakowe – Bogdanka, Barnimie	Brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

Gmina Drawno posiada bardzo sprzyjające warunki do rozwoju turystyki. Usytuowanie gminy na obszarach kilkunastu rzek stwarza wyjątkowo korzystne uwarunkowania dla rozwoju ekoturystyki. W celu ochrony przyrody, wzgórz morenowych, jezior i lasów powołano Drawieński Park Narodowy, który w połączeniu ze spływami kajakowymi rzeką Drawą, jest jedną z ważniejszych atrakcji turystycznych gminy. Na terenie gminy występują również inne duże skupiska leśne i jeziorne: Dubie, Dominikowo – Duże, Trzebuń, Pańskie, Piaseczno, Karpin i inne. Zauważa się, że ich potencjał turystyczny nie jest wykorzystany w stopniu pełnym. Przeszkodą jest tu brak dostatecznej infrastruktury i sezonowość. Dlatego w najbliższych latach jednym z celów władz gminy jest doprowadzenie poprzez działania inwestycyjne do przedłużenia sezonu turystycznego, tak, aby bez względu na pogodę trwał cały rok.

Na terenie gminy znajdują się także zabytkowe kościoły, dwory i parki podworskie. Do najciekawszych zabytków należą Stare Miasto, grodzisko i ruiny zamku z XIV wieku w Drawnie oraz zabytkowe średniowieczne kościoły i liczne folwarczne wsie, które warto obejrzeć. Świadczy to o bogactwie kulturowym tego regionu i możliwości promowania walorów historyczno – kulturalnych gminy.

Ponadto istniejąca sieć rzeczna i jezior na terenie gminy stwarza warunki do rozwijania turystyki kajakowej i żeglugi śródlądowej, która już dziś stoi na wysokim poziomie.

Wykorzystując swoje zasoby turystyczne gmina powinna aktywnie wspierać obszar związany z rozwojem zaplecza turystycznego i promocją agroturystyki w gminie.

Korzystając ze sprzyjających warunków przyrodniczo – krajobrazowo - kulturowych, gmina zamierza postawić na zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej (ukierunkowanej głównie na wypoczynek letniskowy), w celu pełnego wykorzystania swojego potencjału turystycznego.

Możliwości rozwoju funkcji rekreacyjno – turystycznej w oparciu o warunki naturalne w granicach gminy są ogromne. Zarówno istnienie rzeki Drawy, jezior Dubie, Trzebuń, Dominikowo – Duże i inne, jak i dogodne połączenia komunikacyjne są ogromnym atutem gminy. Odpowiednie zagospodarowanie turystyczne stworzy możliwości rozwoju funkcji rekreacyjnej również poza letnim sezonem turystycznym (leśniczówki, gajówki). Dostępność lasów, atrakcyjność krajobrazu oraz korzystny mikroklimat stwarzają możliwości zagospodarowania terenów dla różnych form turystyki (ścieżki rowerowe, piesze, konne, ścieżki dydaktyczne, punkty widokowe, zagospodarowanie obszarów wodnych).

Poniżej przedstawiono fotografie wodnych zasobów turystycznych Gminy Drawno:

Widok jeziora w mieście Drawnie od strony drogi

zdjęcie nr 4 *

Zdjęcie Drawna z lotu ptaka

Źródło: archiwum Gminy Drawno

Specyficzne warunki turystyczne, dostępność jezior i rzek oraz dość dobrze rozwinięta infrastruktura turystyczna (zwłaszcza agroturystyka) powodują że w najbliższych latach Gmina Drawno zamierza inwestować w tę dziedzinę życia, zwłaszcza turystykę wodną, która poprawi i wzbogaci możliwości rozwoju całego obszaru również w zakresie współpracy międzynarodowej. Szczegóły inwestycyjne zostały przedstawione w opracowaniu w punkcie 4 dotyczącym planów inwestycyjnych w gminie na najbliższe lata.

2.4. Zagospodarowanie przestrzenne

2.4.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

Obecnie obowiązuje „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Drawno” przyjęte uchwałą Rady Miasta i Gminy w Drawnie. Gmina nie posiada aktualnego planu zagospodarowania przestrzennego.

Studium określa możliwości i uwarunkowania rozwoju gminy. Wskazuje szanse poprawy sytuacji ekonomiczno-gospodarczej w oparciu o leśno - rolniczy charakter gminy, walory środowiska przyrodniczego, położenie geograficzne i dobrze zachowane dobra kultury. Przyjęto wielofunkcyjny rozwój gminy rolniczej przy rozwoju drobnej przedsiębiorczości, rzemiosła, turystyki i usług, z poszanowaniem zasad ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Walory środowiska naturalnego są ważnym czynnikiem warunkującym poprawę poziomu życia mieszkańców, dlatego władze Gminy Drawno podejmują wymierne działania przyczyniające się do zachowania i poprawy stanu zasobów środowiska naturalnego. Głównym celem proekologicznym inwestycji jest poprawa stanu czystości środowiska naturalnego poprzez redukcję emitowanych do atmosfery zanieczyszczeń, redukcję zanieczyszczeń wód gruntowych i powierzchniowych, oczyszczaniu terenu gminy z byłych i zalegających odpadów.

Stan i ochrona środowiska są ściśle związane z rozwojem infrastruktury technicznej.

Właściwe wyposażenie gminy w urządzenia techniczne jest podstawą ochrony wszystkich jego komponentów oraz ma istotny wpływ na zdrowie mieszkańców.

Wraz z rozwojem zabudowy i wodociągów – powinno iść dalsze tworzenie systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków – co ma kluczowe znaczenie dla jakości wód powierzchniowych.

Niezwykle istotne dla ochrony powierzchni ziemi, wód gruntowych i powierzchniowych jest systematyczne eliminowanie tzw. dzikich wysypisk odpadów – poprzez objęcie wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem wywozu odpadów i selektywnej zbiórki niektórych ich rodzajów.

2.4.2. Infrastruktura techniczna

❖ Gospodarka wodno – ściekowa

Prowadzenie prawidłowej gospodarki wodno – ściekowej ma ogromny wpływ na jakość środowiska przyrodniczego, a w szczególności na stan wód powierzchniowych oraz (w przypadku eksploatacji nieszczelnych zbiorników bezodpływowych) na jakość wód podziemnych.

a) zaopatrzenie w wodę na terenie Gminy Drawno

Zaspokajanie potrzeb przez system wodociagowy – wiąże się ze spełnieniem dwu imperatywów (norm):

- zachowania wymagań jakościowych wobec wody dostarczanej na różne cele,
- zapewnienia dostarczania wody w oczekiwanej, racjonalnie uzasadnionej potrzebami ilości.

Wody występujące w przyrodzie narażone są na różnorakie zanieczyszczenia, rozumiane jako nadmierne – w stosunku do dopuszczalnych dla danego rodzaju użytkowania wód – stężenia związków mineralnych, organicznych lub bakterii.

Większość wód zanieczyszczonych można przystosować do użycia w drodze procesów uzdatniających (fizyko – chemicznych) w Stacjach Uzdatniania Wody (SUW).

Gmina Drawno należy do obszaru o wysokim stopniu scentralizowanego zaopatrzenia w wodę z ujęć wodociągowych. Sieć wodociągowa na terenie Gminy wykonana jest z rur PCV, stalowych i azbestowo – cementowych, które w przyszłości podlegać będą wymianie.

Blisko 90% obszaru gminy jest zwodociągowane. Brak natomiast dostatecznej infrastruktury służącej odprowadzaniu zanieczyszczeń.

Na terenie gminy znajduje się 14 ujęć wody w 11 miejscowościach. Ich parametry oraz lokalizację przedstawiono w tabeli poniżej:

Lokalizacja	Właściciel/ użytkownik	Głębokość [m]	Wydajność studni [m ³ /h]
Drawno	PŻM Szczecin	68	2
Drawno	Jednostka Wojskowa	41,7	58
		45	33
Drawno	Oś. PTTK	43,5	6
Drawno	Stacja PKP	35,5	b.d.
Drawno	Gmina	106	83
		94	84
Chomętowo	POLDANOR	42	23
		50	58
Dominikowo	Urząd Miejski	28	20
		37	20
Barnimie	Urząd Miejski	31	20
Brzeziny	UM Drawno	53	2
	KZUH Drawno	52	2
Konotop	UM Drawno KZUH Drawno	50	58
Kiełpino	Urząd Miejski	30	37
Święciechów	Urząd Miejski	14	42
		67,7	34
Zatom	UM Drawno KZUH Drawno	29	20
Nemieńsko	Spółdzielnia Mieszkaniowa	30	46
		36	46
Podegrodzie	Urząd Miejski	23	10

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 50,85 km. Wodociągami w gminie zarządza Komunalny Zakład Usługowo Handlowy w Drawnie. Poniżej przedstawiono zestawienie obrazujące długość i % obsługiwanej ludności w poszczególnych miejscowościach w Gminie Drawno:

Nazwa miejscowości		Długość w mb (z przyłączami)	% Mk zaopatrywanych siecią
Jednostki osadnicze	Drawno	12 700	90
	Barnimie	4 000	90
	Brzeziny	6 300	90
	Chomętowo	1 850	95
	Dominikowo	6 900	90
	Kielpino	600	95
	Konotop	2 370	95
	Niemieńsko	1 300	65
	Podegrodzie	400	90
	Podlesie	3280	100
	Sieniawa	230	90
	Święciechów	6 900	85
	Zatom	3 800	60
	Zdanów	220	80
	RAZEM	50 850	84

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

b) odprowadzanie ścieków na terenie gminy Drawno

Sieci kanalizacyjne funkcjonują w Drawnie oraz wsiach: Podegrodzie, Święciechów, Chomętowo i Niemieńsko, Zatom. Miejscowość Święciechów podłączona jest, poprzez rurociąg tłoczny, do sieci miejskiej, z której ścieki odprowadza się do położonej 900m na południe od miasta biologiczno - mechanicznej oczyszczalni o wydajności 700 m³/dobę. Ścieki po przejściu całego procesu oczyszczania, zachowują nałożone pozwoleniem wodno-prawnym parametry i są odprowadzane do pobliskiej rzeki Drawy.

Z obiektów miejskich, w których istnieją braki kanalizacyjne ścieki są wywożone wozami asenizacyjnymi do oczyszczalni miejskiej.

W miejscowościach nie objętych projektowanym systemem kanalizacyjnym, gdzie brak uzasadnienia ekonomicznego realizacji sieci kanalizacyjnej, realizowane będą przydomowe oczyszczalnie ścieków przez właścicieli poszczególnych posesji.

W chwili obecnej wartość skanalizowania obszaru gminy, wyliczona na podstawie stosunku długości sieci wodociągowej (50,85 km) do długości sieci kanalizacyjnej (20,876 km) wynosi około 40%. Procent ludności korzystający z kanalizacji wynosi 70 %, natomiast procent ludności korzystający z wodociągów wynosi w gminie 85 %.

Poniżej przedstawiono zestawienie obrazujące wykaz miejscowości posiadających dostęp do kanalizacji sanitarnej i ich długość:

Nazwa miejscowości		Sanitarna [mb]	% obsługiwanych mieszkańców
Miasto i gmina ogółem		20 876	67,54
Jednostki osadnicze	Drawno	6 000	90
	Chomętowo	1 450	100
	Podegrodzie	360	100
	Niemieńsko	1 300	100
	Święciechów	2 300	80
	Święciechów – Drawno kolektor kanalizacyjny	5 400	0
	Zatom	4 066	100

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

Na terenie gminy funkcjonują dwa podmioty zajmujący się obsługą zbiorników bezodpływowych. Jest to KZUH sp. z o.o. której właścicielem jest Urząd Miejski oraz firma Usługi leśne i Transportowe Tadeusz Czajkowski. Oba te podmioty miesięcznie obsługują ok. 63 gospodarstwa domowe. Zdecydowana większość istniejących zbiorników jest nieszczelna, a część gospodarstw w ogóle ich nie posiada. Brak urządzeń oczyszczających i gromadzących ścieki powoduje, że są one często bezpośrednio odprowadzane do rowów melioracyjnych, zanieczyszczając okoliczne cieki wodne.

Obecnie Gmina Drawno jest wpisana do Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych zgodnie z Rozporządzeniem nr 77/2006 Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 24.03.2006 (Dz. Urzędowy Woj. Zachodniopomorskiego nr 48 poz. 878). Zgodnie z zapewnieniami Rządu RP umożliwi to w najbliższych latach pozyskiwanie środków zewnętrznych na inwestycje w tym obszarze. Gmina Drawno zamierza aplikować o środki na inwestycje dotyczące obszaru wsi Barnimie i Dominikowo usytuowanych bezpośrednio w sąsiedztwie Drawieńskiego Parku Narodowego. Realizacja tych zamierzeń pozwoli na kompleksowe rozwiązanie problemów w tym zakresie na wskazanych obszarze wiejskim.

Oczyszczalnie ścieków działające na terenie Gminy Drawno to:

Miejscowość	Użytkownik	Typ	Przepust. [m ³ /d]	Odbiornik
Drawno	KZUH sp. z o.o.	Mech. – biol.	700	Drawa
Chomętowo	Spółdzielnia Mieszkaniowa	Mech. – biol.	45	Rów melioracyjny
Niemieńsko	Spółdzielnia Mieszkaniowa	Mech. – biol.	26	Słopica
Brzeziny	DPS	korzeniowa	36	Rów melioracyjny
Rogoźnica	DPN	korzeniowa	1,68	Rów melioracyjny
Zatom	KZUH sp. z o.o.	Mech. – biol.	32,6	Drawa

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

Kierunki i zasady rozwoju:

Budowa na terenie gminy systemu kanalizacji grawitacyjno - tłocznej obejmującej wszystkie miejscowości w gminie w ramach aglomeracji Drawno. Priorytetowe podejście dotyczyć będzie miejscowości przylegających do Drawieńskiego Parku Narodowego i w jej otulinie (Barnimie, Dominikowo).

Dopuszcza się funkcjonowanie indywidualnych oczyszczalni obsługujących pojedyncze podmioty. Ścieki deszczowe odprowadzane mają być do kanalizacji deszczowej, wyloty kolektorów należy wyposażyć w urządzenia podczyszczające.

❖ Gospodarka odpadami

Jako podstawowy cel gospodarki odpadami komunalnymi w Gminie Drawno przyjęto minimalizację ilości wytwarzanych odpadów oraz wprowadzenie zgodnego z normami europejskimi systemu ich odzysku i unieszkodliwiania. Realizacja celu podstawowego wiąże się z realizacją celów cząstkowych oraz zadań nakreślonych Planem Gospodarki Odpadami

Organizacja i nadzór nad systemem gospodarki odpadami komunalnymi należy do Gminy Drawno. System gospodarki komunalnymi ograniczony jest do zbierania odpadów komunalnych gromadzonych selektywnie i nieselektywnie. Odpady zbierane nieselektywnie kierowane są do unieszkodliwiania na składowiskach odpadów, zaś odpady zbierane selektywnie przekazywane do odzysku i recyklingu poza teren gminy.

Zadania z zakresu zbierania odpadów komunalnych realizowane są przez trzech przedsiębiorców posiadających stosowne zezwolenia.

Zbieranie odpadów komunalnych gromadzonych nieselektywnie prowadzone jest metodą „odbioru bezpośredniego” oraz metodą „donoszenia”.

Zbiórka zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego odbywa się w systemie objazdowym z terenu całej gminy raz w roku. Terminy wywozu ustalane są w porozumieniu z Urzędem Miejskim, a odbiór sprzętu odbywa się na bieżąco przez podmioty odbierające odpady komunalne.

Zbiórka odpadów wielkogabarytowych odbywa się w systemie objazdowym z terenu całej gminy raz w roku. Terminy wywozu ustalane są w porozumieniu z Urzędem Miejskim, a odbiór sprzętu odbywa się na bieżąco przez podmioty odbierające odpady komunalne.

Ilość zebranych odpadów w roku 2005 i 2006 z terenu Gminy Drawno przedstawia poniższa tabela:

ILOŚĆ ODEBRANYCH ODPADÓW KOMUNALNYCH (Mg)									
2005 r.					2006 r.				
Odpady zmieszane	Odpady opakowaniowe: - pet, - szkło, - papier	Odpady wielkogabarytowe	Odpady budowlane	Odpady niebezpieczne	Odpady zmieszane	Odpady opakowaniowe: - pet, - szkło, - nanier	Odpady wielkogabarytowe	Odpady budowlane	Odpady niebezpieczne
925,70	24,27	-----	-----	-----	903,47	32,95	-----	-----	-----

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

W ramach prowadzonej gospodarki odpadami zebrane z terenu Gminy Drawno zmieszane odpady komunalne z grupy 20 oraz odpady opakowaniowe z grupy 15 poddane zostały procesowi odzysku. Odzysk prowadzony był poza terenem gminy Drawno.

Ilość zebranych odpadów komunalnych w roku 2005 była mniejsza od ilości odpadów prognozowanej w Planie Gospodarki Odpadami, natomiast w roku 2006 ilość zebranych odpadów w porównaniu do ilości odpadów prognozowanych w Planie Gospodarki Odpadami, była znacznie większa. Różnica w ilości zebranych odpadów w roku 2005 w porównaniu do roku 2006 wynikała z faktu zakupu wagi ewidencyjnej w 2006 roku. W roku 2005 ilości odpadów komunalnych określano szacunkowo na podstawie ciężaru nasypowego odpadów.

Na terenie gminy istnieje wysypisko odpadów w miejscowości Rościn jednak zaprzestało ono swoją działalność z dniem 1.09.2003r. Wszystkie odpady wywożone są poza teren gminy Drawno.

Odpady komunalne zbierane na terenie gminy Drawno poddawane są unieszkodliwieniu na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w następujących miejscowościach:

- składowisko odpadów w Mirosławcu,
- składowisko odpadów w miejscowości Dalsze 36, 74-300 Myślibórz,
- składowisko odpadów w miejscowości Grzmiąca, 78-450 Grzmiąca.

Odpady opakowaniowe i użytkowe zbierane w sposób selektywny i przekazywane są do firmy REMONDIS Szczecin Sp. z o.o. do dalszego zagospodarowania poza terenem naszej gminy.

Instalacje do zbierania odpadów (np. kontenery typ) zostały rozmieszczone na terenie Gminy w następujących miejscach:

Wykaz miejsc i lokalizacja ustawienia pojemników o poj. 3,2 i 2,5m³ do selektywnej zbiórki odpadów, prowadzona przez REMONDIS Szczecin Sp. z o.o.

Miasto i Gmina Drawno			
I- Miasto Drawno	PET	SZKŁO	PAPIER
ul. Poprzeczna	1	1	1
ul. Choszczeńska	3	3	3
ul. Leśników	1	1	1
ul. Szkolna	2	2	1
ul. Kolejowa	2	2	2
ul. Kościuszki	1	1	0
ul. Polna	1	1	0
Chomętowo	2	2	1
Dominikowi	3	3	0
Niemieńsko	1	1	0
Zatom	1	1	0
Konotop	1	1	0
Barnimie	1	1	1
Brzeziny	2	2	0
Kiełpino	1	1	0
Święciechów	2	2	1
Żółwino	1	1	0
Podlesie	1	1	0
Jażwiny	1	1	0
RAZEM	28	28	10

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

Poniżej przedstawiono także wykaz pojemników ustawionych przez inny podmiot:

Wykaz miejsc i lokalizacja ustawienia pojemników o pojemności 2,2m – 3 do selektywnej zbiórki odpadów, prowadzona przez KZUH w Drawnie Sp. z o.o. przedstawia poniższa tabela:

I- Miasto Drawno	PET	SZKŁO
ul. Słoneczna	1	1
ul . Kaliska	1	1
ul. Szkolna	1	1
RAZEM	3	3

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

Przedsiębiorcy posiadający zezwolenia na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości to:

1) podmioty odbierające odpady

a) Spółka REMONDIS Szczecin Sp. z o. o.

71-210 Szczecin, ul. Żołnierska 56

okres ważności 10 lat, wydane przez Burmistrza Drawna

b) Spółka REMONDIS Sanitech Poznań Sp. z o.o. Oddział w Barwicach

ul. Czaplinecka 12, 78-160 Barwice

okres ważności 10 lat, wydane przez Burmistrza Drawna

c) Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o.

73-200 Choszczno, ul. Wolności 26

okres ważności, 10 lat, wydane przez Burmistrza Drawna

d) Komunalny Zakład Usługowo – Handlowy Sp.z o.o.

ul. Kolejowa 7, 73-220 Drawno

okres ważności 10 lat, wydane przez Burmistrza Drawna

e). Komunalny Zakład Usługowo – Handlowy Sp. z o.o. w Drawnie

ul. Kolejowa, 73-220 Drawno

okres ważności 10 lat, wydane przez Burmistrza Drawna

f). Zarząd firmy Ragn-Sells Polska Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie

ul. Dzielna 21/67, 01-029 Warszawa

okres ważności 10 lat, wydane przez Burmistrza Drawna

Gmina Drawno zamierza kontynuować działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów.

Kwestie te zamierza rozwiązać w następujący sposób:

- opracowanie zasad funkcjonowania oraz stworzenie systemu gospodarki odpadami umożliwiającego realizację przyjętych założeń;
- prowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnej na temat zasad funkcjonowania systemu gospodarki odpadami w gminie oraz możliwości ograniczania ilości powstających w gospodarstwach domowych odpadów;
- promowanie wśród podmiotów gospodarczych zastosowania technologii małodopadowych oraz wprowadzenie instrumentów prawno-finansowych zachęcających do podejmowania tego typu działań;

Selektywna zbiórka odpadów:

- organizacja systemu selektywnej zbiórki odpadów zmieszanych;
- organizacja systemu selektywnej zbiórki odpadów opakowaniowych i surowcowych;
- organizacja systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji;
- organizacja systemu selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych;

- organizacja systemu selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych;
- organizacja systemu selektywnej zbiórki odpadów budowlanych;

Odzysk i recykling powstających odpadów ze wskazaniem na recykling materiałowy i organiczny:

- właściwe zagospodarowanie selektywnie zebranych odpadów;

Unieszkodliwianie odpadów, których nie udało się poddać odzyskowi i recyklingowi:

- właściwe unieszkodliwianie odpadów nie nadających się do dalszego zagospodarowania;

Unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych w instalacjach specjalistycznych:

- przekazywanie zebranych na terenie gminy odpadów niebezpiecznych do specjalistycznych jednostek zajmujących się ich unieszkodliwianiem;

Minimalizacja ilości odpadów kierowanych do unieszkodliwienia na składowiskach ze szczególnym uwzględnieniem odpadów biodegradowalnych:

- prowadzenie działań skłaniających do ograniczania wytwarzania odpadów;
- organizacja selektywnej zbiórki odpadów na terenie gminy;
- wyłączenie z masy odpadowej poszczególnych frakcji odpadów zgodnie ze wskazanymi limitami odzysku;
- zwiększenie stopnia wykorzystania odpadów;

Podnoszenie świadomości ekologicznej – edukacja ekologiczna.

- prowadzenie edukacji wśród osób odpowiedzialnych za planowanie i realizację gospodarki odpadami na terenie gminy;
- prowadzenie akcji informacyjno-edukacyjnej wśród mieszkańców i kształtowanie postaw „przyjaznych dla środowiska”.

Kierunki i zasady rozwoju:

Zmiana dotychczasowej technologii gromadzenia odpadów, na selektywną zbiórkę „u źródła”

Likwidacja istniejących „dzikich wysypisk i rekultywacja wysypiska

❖ **Ochrona powietrza**

Obecnie na terenie gminy zgazyfikowane są miejscowości Chomętowo, Dominikowo i Drawno. W kolejnych latach planowane są do gazyfikacji zgodnie z Koncepcją gazyfikacji gminy Drawno kolejne

miejsowości, a mianowicie: Święciechów, Barnimie, Niemieńsko, Zatom oraz od wschodu Kiełpino, Brzeziny. Są to inwestycje Zakładu Gazowniczego i przez niego będą realizowane.

Na terenie Drawna sieć gazowa rozciąga się na długości 32.750 m z 318 przyłączami o długości 4050 mb i posiada następujące parametry:

LP.	Rozmiar rury (Ø)	Długość
1.	225	501,51
2.	160	1341,69
3.	125	1505,01
4.	90	955,59
5.	63	4636,24
6.	razem	8.940,04

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

Na terenie Chomętowa, Drawna i Dominikowa przyłączonych zostało 198 użytkowników (przyłącza) o długości 3150 mb. Parametry sieci gazowej są następujące:

LP.	Rozmiar rury (Ø)	Długość
1.	90	6033,7
2.	63	6892,2
3.	32	957,30
6.	łączy przesył	13.883,20

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

W zakresie rozwoju systemu gazowniczego na terenie Gminy stworzona została „Koncepcja gazyfikacji gminy Drawno”, zgodnie z którą w kolejnych latach podłączone zostaną następujące miejscowości: Święciechów, Barnimie, Niemieńsko, Zatom.

Pozostali mieszkańcy gminy zaopatrywani są w gaz bezprzewodowy – butlowy. Ponad 80% gospodarstw domowych korzysta z tego rodzaju środka energetycznego.

W gminie Drawno zapotrzebowanie na energię cieplną w około 80% pokrywane jest z palenisk indywidualnych i w około 20% z kotłowni lokalnych. Funkcjonujące kotłownie są w głównej mierze opalane węglem, koksem i miałem węglowym. Do większych odbiorców paliwo dostarczane jest bezpośrednio ze stacji kolejowych.

Jak dotąd w strukturze użytkowania paliw energetycznych na terenie gminy, gaz ziemny pełnił rolę pomniejszą, jednak jego wykorzystanie wydaje się być przyszłościowe i powinno być promowane jako przyjazne środowisku. Jednym z czynników warunkujących mały udział gazu, jest jego mała dostępność, spowodowana brakiem sieci gazowniczego na terenie gminy i konieczność korzystania z uciążliwych butli gazowych.

❖ Komunikacja

Na terenie gminy Drawno istnieje dość dobrze rozbudowana sieć dróg. Jednakże ich stan techniczny nie jest zadowalający. Głównymi szlakami przechodzącymi przez teren gminy są droga krajowa nr 10 oraz droga wojewódzka nr 175 przebiegająca przez Drawsko Pomorskie – Kalisz Pomorski – Choszczno. Jest to droga tranzytowa, którą odbywa się głównie transport ładunków ciężarowych. Droga ta ma istotny wpływ na kształtowanie zewnętrznych powiązań gminy. W związku z jej tranzytową funkcją charakteryzuje się ona największym natężeniem ciężkiego ruchu kołowego. Stan techniczny drogi wojewódzkiej określany jest jako dobry. Posiada ona nawierzchnię bitumiczną, jest dobrze oznakowana i we właściwy sposób utrzymywana.

Natomiast stan dróg powiatowych i gminnych jest niezadowalający – zniszczona nawierzchnia tych dróg, brak utwardzenia i źle utrzymane pobocza powodują ich okresową nieprzejezdną.

Istniejące drogi w gminie są gruntowe, natomiast uliczki w mieście Drawnie, które otrzymały dofinansowanie w ramach programu ZPORR i PAOW wykonane zostały w latach 2004 – 2006 ze starobruku i bruku. W najbliższych latach planowane są kolejne inwestycje drogowe, które zmienią ich stan i wygląd pozwalając na bezpieczne przemieszczanie się po terenach gminy. Inwestycja ta wieńczyć będzie realizowane wcześniej w ramach rewitalizacji zadania drogowe. Etap ten będzie ostatnim – IV i zakończy definitywnie problem dróg w mieście Drawno.

Ogółem drogi w gminie wynoszą 157,916 km, w tym drogi wojewódzkie 16,40 km, drogi powiatowe 91,422 oraz drogi gminne 50,094 km..

Poniżej przedstawiono zestawienie dróg w gminie wraz z ich długością i numeracją:

Nr drogi	Opis odcinka	
	Nazwa	Długość [km]
Drogi wojewódzkie		
175	Drawsko Pomorskie – Kalisz Pomorski – Choszczno	16,400
Razem		16,400
Drogi powiatowe		
2222Z	Recz – Suliszewo – Kołki – Zieleniewo – Chłopowo – Krzęcin (droga zamiejska)	0,213
2226Z	Recz – Kiełpino – Brzeziny – Zieleniewo (droga zamiejska)	8,938
2223Z	Suliszewo – Korytowo – Brzeziny (droga zamiejska)	0,830
2233Z	Zółwino – Drawno (ul. Pomorska, Chomętowska) – Zatom – Granica powiatu (droga miejska)	25,799
2234Z	Drawno (ul. Słoneczna) – Konotop (skrzyżowanie) – (droga miejska)	10,395
2235Z	Brzeziny – Wygon (droga zamiejska)	4,010
2224Z	Brzeziny – Barnimie – Dominikowo – Granica powiatu (droga zamiejska)	14,468

2236Z	Chomętowo – Dominikowo (droga zamiejska)	0,878
2237Z	Niemieńsko – Nowa Korytnica (droga zamiejska)	8,373
2238Z	Jażwiny – Bogdanka (droga zamiejska)	0,992
2243Z	Bogdanka – Stare Osieczno (droga zamiejska)	3,917
2244Z	Drawno – Rościn (droga zamiejska)	5,272
2245Z	Drawno (ul. Polna) – Barnimie (droga miejska)	7,337
Razem	drogi miejskie – 2,018 km + drogi zamiejskie – 89,404 km	91,422
Drogi gminne		
11-09-001	Dominikowo - Nowa Korytnica	7,8
11-09-002	Drawno - Zdanów (ul. Leśników)	2,5
11-09-003	Brzeziny – Podlesie	4,5
11-09-004	Podlesie – Gack	0,5
11-09-005	Barnimie – Niemieńsko	3,2
11-09-006	Barnimie – Zatom	6,6
11-09-007	Zdanów – Kraśnik	2,0
11-09-008	Święciechów – Rościn	4,25
11-09-009	Święciechów – Nętkowo	2,25
11-09-010	Święciechów – Kraśnik	1,75
11-09-011	Borowiec – Drawnik	0,5
11-09-012	Drawno - kol. Ostrożyce	1,25
11-09-013	Drawno - kol. Janków	1,0
11-09-014	Gack – Brzeziny	1,75
11-09-015	od mostu na rz. Korytnica w kier. Jelenie	4,0
11-09-016	droga woj. – Sieniawa	0,8
Drawno	Energetyków	0,615
Drawno	Jeziorna	0,198
Drawno	Konopnickiej	0,06
Drawno	Kościelna	0,210
Drawno	Kościuszki	0,375
Drawno	Krótką	0,052
Drawno	Kwiatowa	0,185
Drawno	Leśna	0,360
Drawno	Leśników	0,463
Drawno	Łąkowa	0,115
Drawno	Ogrodowa	0,260
Drawno	Piaskowa	0,150
Drawno	Poprzeczna	0,193
Drawno	Potokowa	0,110
Drawno	Sienkiewicza	0,125
Drawno	Stacja Kolejowa	0,150
Drawno	Szkołna	0,313
Drawno	Szpitalna	0,170
Drawno	Tylna	0,270
Drawno	Plac Wolności	0,490
Drawno	Plac Zgody	0,500
Drawno	Żeromskiego	0,170
Drawno	Saperów	0,470

Drawno	Zdrojowa	0,430
Razem		50,094
	Razem wszystko	157,916km

Źródło: opracowanie na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie

Komunikację publiczną na terenie gminy stanowi tabor Państwowej Komunikacji Samochodowej i jedna czynna linia kolejowa relacji Stargard Szcz -Prostynia- Kalisz Pomorski.

Druga linia kolejowa, relacji Choszczno- Drawno- Kalisz Pom jest nieczynna od 1998 roku.

Istnieje także komunikacja autobusowa PKS obejmuje wszystkie większe miejscowości na terenie gminy:

- trasa Drawno - Kiełpino- Brzeziny- Choszczno,
- trasa Drawno- Święciechów- Żółwino –Recz,
- trasa Drawno- Sieniawa- Kalisz Pomorski,
- trasa Drawno- Chomętowo- Dominikowi- Niemieńsko- Konotop- Zatom- Dobiegniew

Oprócz komunikacji państwowej istnieje możliwość komunikacji prywatnym taborom komunikacji lokalnej.

❖ **Telekomunikacja**

Gmina objęta jest w znacznej części telefonią stacjonarną i komórkową.

Sieć telefonii komórkowej obejmuje swoim zasięgiem ok. 90 % terenu gminy. Operatorzy telefonii komórkowej funkcjonujący na terenie gminy to : Era GSM, Plus GSM i Orange (dawna Idea).

Na terenie gminy znajduje się 7 stacji przekaźnikowe sieci komórkowej (Żółwino – 3, Drawno – 3, Nowa Korytnica – 1).

W miejscowościach: Barnimie, Dominikowo i w Drawnie znajduje się łącznie 6 aparatów samoinkasujących (tzw. budek telefonicznych).

Wiele gospodarstw na terenie miejscowości Drawno posiada także dostęp do Internetu, a liczba ta stale wzrasta. Każda instytucja w mieście posiada stałe łącze do sieci Internet .Pomimo tego istnieje ogromna potrzeba rozwoju sieci z dostępem do Internetu na pozostałych obszarach gminnych.

W Gminnym Centrum Informacji, istnieje możliwość skorzystania z Internetu dla osób nieposiadających łącza w domu.

W gminie funkcjonuje Urząd Pocztowy, który wykonuje standardowe usługi pocztowe. Czynny jest w dni powszednie. Podlega Rejonowemu Urzędowi Pocztownemu w Stargardzie Szczecińskim

❖ Energetyka

Przez teren Gminy Drawno nie przebiega żadna linia przesyłowa 110kV. Obszar Gminy zasilany jest z sieci przesyłowej 110kV relacji Stargard Szczeciński – Drawski Młyn poprzez Główne Punkty Zasilania (GPZ) w Choszczynie, Krzęcinie i Dobiegniewie .

Obszar Gminy Drawno jest zasilany poprzez sieć rozdzielczą SN-15kV będącą własnością ENEA Operator Sp z o.o. wyprowadzoną z GPZ Choszczno, GPZ Krzęcin oraz GPZ Dobiegniew o łącznej długości blisko 130 km . Energia jest rozdzielana do 72 stacji transformatorowych SN/nn i dalej sieciami 0,4kV o łącznej długości 72 km. Sieć rozdzielczą stanowią głównie linie napowietrzne, jedynie w obszarze zabudowy miejskiej Drawna przeważają linie kablowe. Stopień wykorzystania przepustowości sieci rozdzielczej jest bardzo zróżnicowany, a z uwagi na rozległą sieć i w wielu przypadkach brak drugostronnego zasilania na obszarach wiejskich zachowanie wymaganych maksymalnych dopuszczalnych przerw w dostawach energii stanowi poważne wyzwanie techniczno-organizacyjne. Istotny jest fakt, iż na obszarze Gminy znajduje się znaczna ilość małych osad śródleśnych z niewielką liczbą odbiorców, za to z rozległą siecią rozdzielczą SN. Miasto Drawno posiada rezerwowanie zasilania po stronie SN z zastosowaniem zdalnego sterowania, z tym, że przy obecnym poziomie zapotrzebowanej mocy i istniejącym układzie sieci zachowanie wymaganych parametrów dostarczanej energii elektrycznej w awaryjnych układach zasilania staje się problematyczne. Położenie Gminy (znaczny stopień zalesienia, duża ilość zbiorników wodnych, znaczna odległość od stacji WN 110/15 kV) w znacznym stopniu negatywnie wpływa na ciągłość zasilania.

Istnienie także potrzeba rozbudowy linii oświetleniowych w miejscach zurbanizowanych w Drawnie i innych miejscowościach, które w tej chwili nie posiadają takiego dostępu. W najbliższych latach priorytetem wśród inwestycji stała się rozbudowa oświetlenia a dotycząca następujących miejsc:

- 1) ul. Kolejowa w Drawnie,
- 2) ul. Choszczeńska (Osiedle) w Drawnie,
- 3) oświetlenie ciągu pieszo – rowerowego przy jeziorze Grażyna w Drawnie,
- 4) teren pomiędzy ul. Choszczeńską a Promenadą w Drawnie,
- 5) Zagospodarowanie wzgórza Wedłów,
- 6) miasto Drawno,
- 7) wieś Dominikowo,
- 8) wieś Niemieńsko,
- 9) wieś Święciechów,
- 10) wieś Jażwiny,

- 12) wieś Roścín,
- 13) wieś Brzeziny,
- 14) wieś Zatom,
- 15) wieś Barnimie.

Perspektywy rozwoju:

Z uwagi na różnorodne uwarunkowania w perspektywie najbliższych kilkunastu lat realna wydaje się budowa linii 110 kV wraz z GPZ-tem w m. Recz w efekcie, czego poprawią się parametry zasilania obszaru Gminy Drawno. W koncepcjach rozwoju sieci przesyłowych z początku lat 90-tych przewidywano ich dalszą rozbudowę już na obszarze Gminy Drawno do projektowanego GPZ w Kaliszu Pomorskim, przez co miał być stworzony ciąg linii 110kV ze Stargardu Szczecińskiego w kierunku Wałcza.

W zakresie sieci SN-15kV i nn- 0,4kV (sieć przesyłowa) konieczne staje się dążenie do zasilania odbiorców w układach sieci pierścieniowych zapewniających rezerwowanie. W pierwszym etapie dotyczy to w szczególności sieci średnich napięć na obszarach wiejskich poprzez budowę nowych powiązań sieciowych na obszarze Gminy Drawno i Gmin sąsiadujących m. in. z:

- Projektowany GPZ Recz – kierunek Drawno
- Jakubówka – Krzowiec
- Prostynia -Cybowo

Istotnym problemem z uwagi na uwarunkowania środowiskowe, społeczną akceptację oraz właściwe zagospodarowanie posiadanych zasobów nieruchomości przeznaczonych pod różne formy zabudowy są również niżej wymienione działania inwestycyjno-remontowe;

- kablowanie istniejących sieci napowietrznych SN i nn szczególnie w obrębie obszarów miejskich , rezerwatów przyrody, parków narodowych , atrakcyjnych terenów zielonych itp.
- rozbudowa sieci SN wraz ze stacjami transformatorowymi 15/0,4kV w obszarach rozproszonej zabudowy wiejskiej (reelektryfikacja);
- modernizacja istniejących sieci SN i nn poprzez zmianę przekroju przewodów z ewentualnym zastosowaniem nowoczesnych materiałów i technologii dla zwiększenia ich przepustowości, poprawy pewności zasilania przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego oddziaływania na środowisko.

Zaspokojenie postępującego wzrostu zapotrzebowania mocy na obszarze Gminy Drawno będzie wymagać w perspektywie najbliższych kilkunastu lat sygnalizowanej wcześniej rozbudowy sieci przesyłowych 110kV, które z uwagi na intensyfikujące się działania inwestorów w zakresie budowy

źródeł odnawialnych energii np. ferm wiatrowych o znacznych mocach wytwórczych, należałoby koordynować ograniczając jej zakres do niezbędnego poziomu. Uwarunkowania środowiskowe, szczególnie istotne przy realizacji inwestycji liniowych znacznie spowalniają proces inwestycyjny, stąd właściwa koordynacja planowania rozwoju przestrzennego wymaga koordynacji działań w sferze elektroenergetyki.

❖ **Zaopatrzenie w ciepło**

Na obszarze gminy nie funkcjonuje sieć ciepłownicza, dominuje system lokalnych źródeł ciepła ogrzewających obiekty, w które są wbudowane lub obiekty sąsiadujące. Do ogrzewania stosuje się zarówno paliwa stałe, jak i płynne.

Nie przewiduje się realizacji systemów ciepłowniczych zdalaczynnych, obejmujących całość lub część miejscowości. Przyjmuje się ogrzewanie urządzeniami lokalnymi wbudowanymi; zasilającymi w zasadzie obiekty leżące na jednej posesji. Ewentualne wspólne źródła ciepła mogą obejmować kilka posesji sąsiadujących.

Rodzaj ogrzewania zależy od relacji kosztów pomiędzy różnymi nośnikami energii. Należy zapewnić przestrzenne możliwości korzystania z każdego rodzaju paliwa [paliwa stałe, oleje opałowe, gaz ziemny, gaz płynny, energia elektryczna, biogaz], według decyzji odbiorców opartych o własne kalkulacje ekonomiczne. Należy preferować stosowanie paliw niskozasiarczonych, korzystanie ze źródeł niekonwencjonalnych, ekologicznych oraz odchodzenie od stosowania paliw stałych.

W gminie Drawno zapotrzebowanie na energię cieplną w około 80% pokrywane jest z palenisk indywidualnych i w około 20% z kotłowni lokalnych. Funkcjonujące kotłownie są w głównej mierze opalane węglem, koksem i miałem węglowym. Do większych odbiorców paliwo dostarczane jest bezpośrednio ze stacji kolejowych.

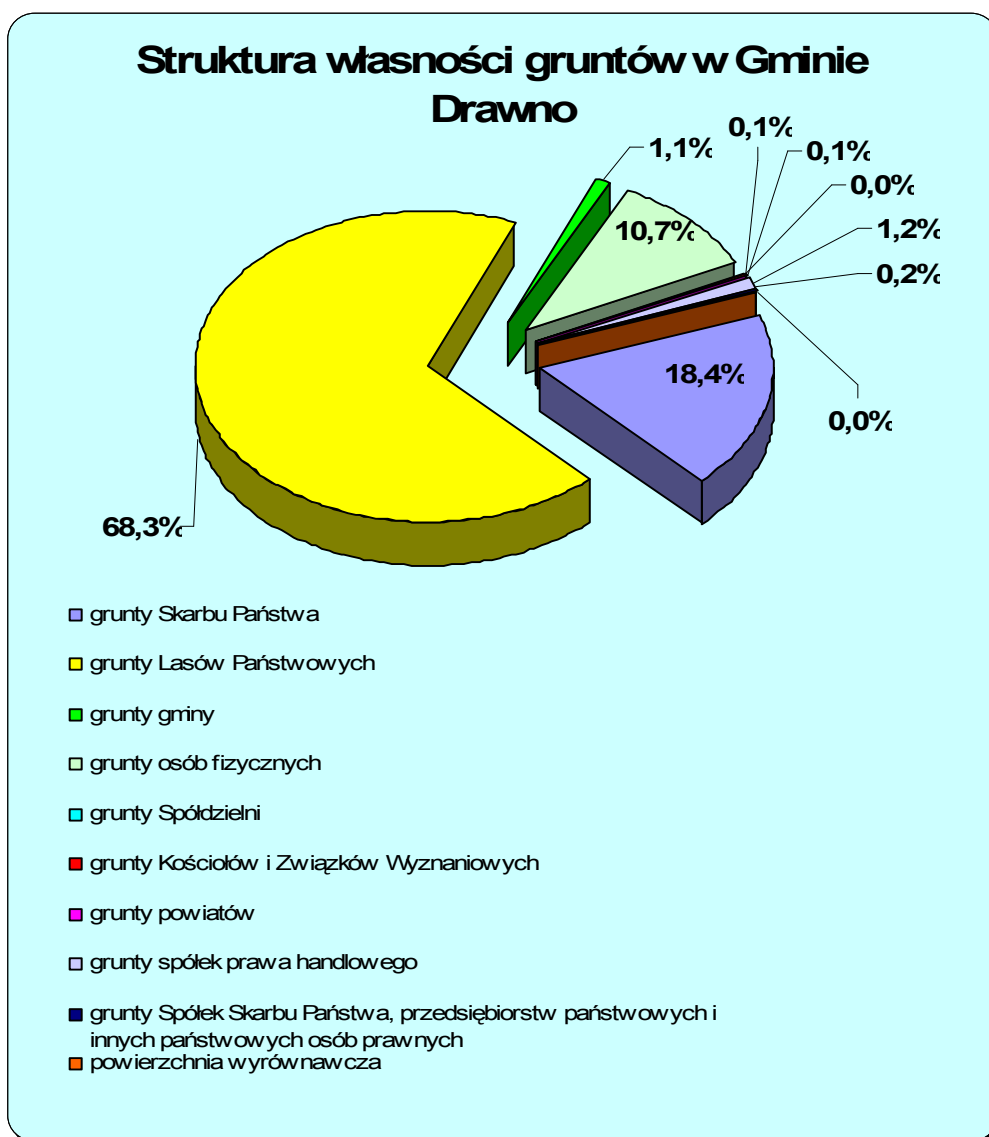
Jak dotąd w strukturze użytkowania paliw energetycznych na terenie gminy, gaz ziemny pełni rolę pomniejszą, jednak jego wykorzystanie wydaje się być przyszłościowe i powinno być promowane jako przyjazne środowisku.

2.4.3. Własność nieruchomości

Struktura władania gruntami w Gminie Drawno wg ewidencji gruntów na dzień 30.09.2007r. przedstawia się następująco:

- grunty Skarbu Państwa – 5909 ha,
- grunty Lasów Państwowych – 21.902 ha

- grunty gminy –359 ha
- grunty osób fizycznych – 3420 ha
- grunty Spółdzielni – 3 ha
- grunty Kościołów i Związków Wyznaniowych – 25 ha
- grunty powiatów – 19 ha
- grunty spółek prawa handlowego – 397 ha
- grunty Spółek Skarbu Państwa, przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych – 54 ha
- powierzchnia wyrównawcza – (-) 1 ha

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie

2.4.4. Stan obiektów dziedzictwa kulturowego

Do opracowania niniejszego tematu wykorzystano materiały ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Drawno oraz danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie.

Stan nielicznych obiektów dziedzictwa kulturowego występujących na obszarze gminy Drawno ilustruje de facto przynależność właścicielską. Zabytki pozostające pod opieką instytucji publicznych, czy też podmiotów prywatnych prezentują się bardzo okazale, inne niestety czekają na zagospodarowanie. Gmina czyni starania, aby odpowiednio zadbać o podlegające jej dziedzictwo kulturowe, m.in. poprzez starania o pozyskiwanie środków zewnętrznych, także w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 i innych możliwych.

Na terenie Gminy Drawno zostało zachowanych wiele cennych obiektów zabytkowych o charakterze obronnym, sakralnym, dworskim, oraz związanych z historyczną zabudową. Do najcenniejszych zabytków, pochodzących z różnych okresów historycznych, na terenie miasta należą obiekty zestawione w poniższej tabeli

Gmina	Miejscowość	Obiekt
Drawno	Drawno	zabytkowa zabudowa miasta
	Drawno	Grodzisko i ruiny zamku z XIV wieku
	Drawno	Układ urbanistyczny miasta – Stare Miasto
	Chomętowo	Wieś folwarczna z XVIII – XIX wieku
	Niemieńsko	Wieś folwarczna z XVIII – XIX wieku
	Sieniawa	Wieś folwarczna z XVIII – XIX wieku
	Polesie	Wieś „kolonia – układ ulicówek rozciągniętych wzdłuż jednej drogi głównej
	Gack	Wieś „kolonia – układ ulicówek rozciągniętych wzdłuż jednej drogi głównej
	Zatom (część)	Wieś „kolonia – układ ulicówek rozciągniętych wzdłuż jednej drogi głównej
	Kielpino	Wieś – ulicówka
	Dominikowo	Wsie – owalnice, o układzie kołowym z jednym centralnym punktem; charakterystyczne dla okresu średniowiecza
	Żółwino	Wsie – owalnice, o układzie kołowym z jednym centralnym punktem; charakterystyczne dla okresu średniowiecza
	Barnimie	Wieś – wielodrożnica
	Zatom (część wschodnia)	Wieś – wielodrożnica
	Święciechów	Wieś – wielodrożnica
	Brzeziny	Kościół p.w. NMP z 1755 roku wraz z dawnym cmentarzem
	Drawno	Kościół parafialny p.w. M.B. Nieustającej Pomocy z XVII wieku
	Drawnik	Wczesnośredniowieczne grodzisko nad Drawą
	Drawno	Pamiętkowy gład niemieckich mieszkańców Drawna
	Niemieńsko	Folwark z zabytkową gorzelnią

	Chomętowo	Folwark
	Podegrodzie	Folwark
	Barnimie	Resztki folwarku
	Barnimie	Murowany kościół parafialny p.w. Serca Pana Jezusa z XVI wieku z drewnianą dzwonnica
	Dominikowo	Kościół protestancki p.w. Wniebowzięcia NMP z XVII wieku
	teren gminy	Linia kolejowa Choszczno – Kalisz Pomorski z urządzeniami kolejowymi (most na Drawie, stacja w Drawnie)
	teren gminy	Linia kolejowa Rzecz – Kalisz Pomorski z urządzeniami kolejowymi
	teren gminy	Dawne system hydrotechniczne
	Święciechów	Zespół dworsko – parkowy z początków XIX w.
	Niemieńsko	Pałac myśliwski – początek XX w.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie

Niestety stan wielu zabytków na terenie gminy nie jest zadowalający, z tego względu część z zabytków wymaga renowacji i prac konserwatorskich

2.4.5. Identyfikacja problemów

Na podstawie przedstawionego dotychczas materiału oraz postulatów zgłoszonych przez mieszkańców gminy na zebraniach wiejskich w roku 2006 i 2007 sporządzono następującą listę najważniejszych problemów:

- nierozwiązany problem kanalizacji ściekowej,
- braki w sieci wodociągowej wymagającej restrukturyzacji i przebudowy,
- zły stan techniczny dróg powiatowych i gminnych,
- braki w dostępie do Internetu,
- znikome wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (wiatrowej, słonecznej i wodnej),
- niewystarczający poziom rozwoju agroturystyki i turystyki wodnej,
- zły stan techniczny obiektów infrastruktury społecznej i zabytkowej.

2.5. Gospodarka

2.5.1. Rolnictwo

Grunty rolne na terenie gminy zajmują zaledwie 22,68 % całkowitej jej powierzchni.

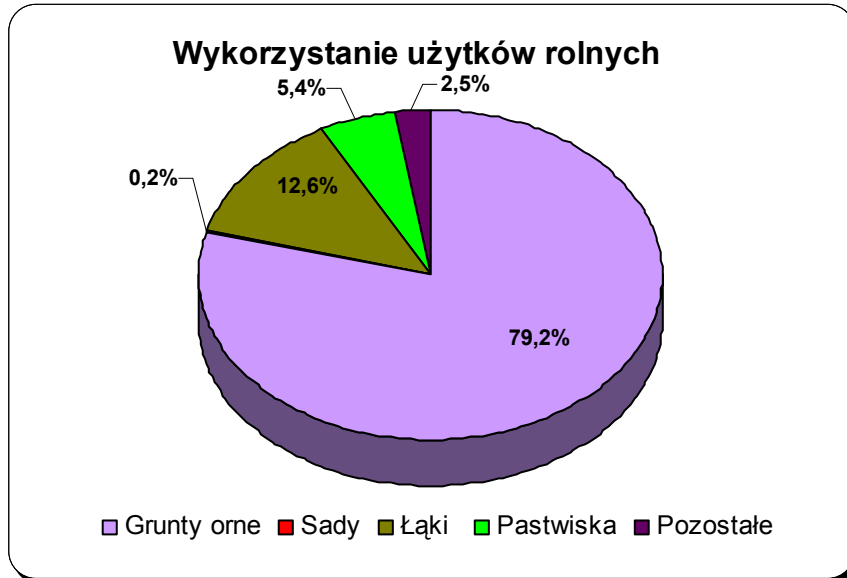
O funkcji rolnictwa w gminie decyduje:

- struktura użytkowania terenu,
- istniejące zainwestowanie w postaci majątku trwałego,
- struktura zatrudnienia.

Zdecydowana większość użytków rolnych należy do firm prywatnych posiadających siedzibę na terenie gminy lub poza jej obszarem.

Struktura gospodarcza rolnictwa związana jest ściśle z formą własności ziemi. Tabela poniżej wskazuje wykorzystanie użytków rolnych w Gminie Drawno. Stan na dzień 31 grudnia 2007r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie

Zarówno w strukturze władania ziemi jak i użytków rolnych dominuje mienie Lasów Państwowych (68,3 %) oraz Skarbu Państwa(18,4 % ogólnej powierzchni gminy).

Własność prywatna skupia zaledwie 10,7 % ogółu areалу ziemi, a własność komunalna jedynie 1,1 ogółu gruntów gminy.

Analiza struktury władania użytkami rolnymi jest istotna ze względu na proces przekształceń sektora państwowego, którego podstawowym celem jest prywatyzacja własności państwowej. Ze struktury władania ziemią wynika, że ponad 70% użytków rolnych skupia nadal Agencja Nieruchomości Rolnej.

ANR wdzierzawia grunty oraz zabudowania podmiotom gospodarczym i osobom fizycznym. Na bazie zainwestowania rolniczego powstały ośrodki działalności rolniczej - gospodarstwa rolne. Majątek ANR pozostaje nadal w trakcie zagospodarowywania, wymaga modernizacji i przystosowania do nowych technologii.

Według danych Urzędu Statystycznego w Szczecinie średni areal gospodarstwa na terenach wiejskich gminy kształtuje się na poziomie 10 ha, a ujmując również tereny Skarbu Państwa dzierżawione przez właścicieli gospodarstw, przeciętny areal gospodarstwa kształtuje się na poziomie 18 ha.

Struktura indywidualnych gospodarstw jest mało korzystna, gdyż dominują gospodarstwa małe-do 5 ha.

W użytkowaniu rolników indywidualnych znajduje się 3.847 użytków rolnych w tym 451 ha to użytki zielone, 3.226 ha grunty orne. Pozostała powierzchnia użytków w gminie wynosi 3.261 ha. W skład tej powierzchni wchodzi grunty rolne: Skarbu Państwa, RSP, gospodarstwa spółek sektora publicznego i prywatnego, grunty własności samorządowej oraz grunty niestanowiące gospodarstw rolnych. Sektor prywatny reprezentowany jest przez 331 gospodarstwa rolne.

Poldanor S.A. dzierżawi z ANR grunty pow. 951 ha położone w obrębie Chomętowa, Podgrodzia, Sieniawy. Ponadto firma prowadzi hodowlę trzody chlewnej w Chomętowie w ilości około 11 tys. szt.

Spółka z o.o. „Jahoska” posiada grunty o pow. 662 ha położone w obrębie Święciechowa, RSP Rzecko posiada grunty o pow. 108 ha, Central Plaza sp. z o.o. 115 ha, Fundacja Ginących Zabytków „Pałac” 71 ha, Ropan sp. z o.o. 11 ha, ANR 248 ha, Nadleśnictwo w Drawnie 264 ha, DPN 95 ha.)

W gminie jest obecnie 331 gospodarstw rolnych. Najwięcej gospodarstw małych występuje w miejscowości: Drawno, Barnimie, Dominikowo, Święciechów, Żółwino.

Koncentracja gospodarstw o średnim areale występuje w miejscowościach: Drawno, Drawno Kolonia, Barnimie, Dominikowo, Święciechów, Zatom

W gminie występuje gospodarstwa specjalistyczne, są to gospodarstwa specjalizujące się w produkcji roślinnej i zwierzęcej.

Według danych Urzędu Miejskiego w Drawnie, najwięcej gospodarstw specjalizuje się w hodowli bydła (jest ich 582 sztuki), chowie trzody chlewnej (970 sztuk). Kolejnymi rodzajami hodowli są konie (28 sztuk) i kozy (23 sztuk).

Poniżej przedstawiono dane o wielkości gospodarstw na terenie Gminy Drawno w podziale na poszczególne miejscowości i ogólne zestawienie (w ha):

Miejscowość	Powierzchnia gospodarstw	Liczba gospodarstw
Drawno		
	do 2 ha	36
	2 – 5 ha	16
	5 – 7 ha	5
	7 – 10 ha	7
	10 – 15 ha	2
	pow. 15 ha	6
Razem		72
Drawno kolonie		
	do 2 ha	5
	2 – 5 ha	6
	5 – 7 ha	2

	7 – 10 ha	3
	10 – 15 ha	8
	pow. 15 ha	14
Razem		38
Barnimie		
	do 2 ha	27
	2 – 5 ha	16
	5 – 7 ha	2
	7 – 10 ha	3
	10 – 15 ha	4
	pow. 15 ha	10
Razem		62
Brzeziny		
	do 2 ha	5
	2 – 5 ha	6
	5 – 7 ha	1
	7 – 10 ha	4
	10 – 15 ha	1
	pow. 15 ha	6
Razem		23
Dominikowo		
	do 2 ha	12
	2 – 5 ha	18
	5 – 7 ha	0
	7 – 10 ha	2
	10 – 15 ha	2
	pow. 15 ha	2
Razem		36
Święciechów		
	do 2 ha	11
	2 – 5 ha	8
	5 – 7 ha	2
	7 – 10 ha	1
	10 – 15 ha	0
	pow. 15 ha	8
Razem		30
Niemieńsko		
	do 2 ha	0
	2 – 5 ha	0
	5 – 7 ha	0
	7 – 10 ha	0
	10 – 15 ha	0
	pow. 15 ha	1
Razem		1
Zatom		
	do 2 ha	9
	2 – 5 ha	5
	5 – 7 ha	3
	7 – 10 ha	1

	10 – 15 ha	5
	pow. 15 ha	2
Razem		25
Kielpino		
	do 2 ha	4
	2 – 5 ha	4
	5 – 7 ha	0
	7 – 10 ha	2
	10 – 15 ha	0
	pow. 15 ha	3
Razem		13
Konotop		
	do 2 ha	2
	2 – 5 ha	0
	5 – 7 ha	0
	7 – 10 ha	0
	10 – 15 ha	0
	pow. 15 ha	0
Razem		2
Podlesie		
	do 2 ha	2
	2 – 5 ha	1
	5 – 7 ha	0
	7 – 10 ha	0
	10 – 15 ha	1
	pow. 15 ha	3
Razem		7
Żółwino		
	do 2 ha	10
	2 – 5 ha	9
	5 – 7 ha	2
	7 – 10 ha	0
	10 – 15 ha	0
	pow. 15 ha	1
Razem		22

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie

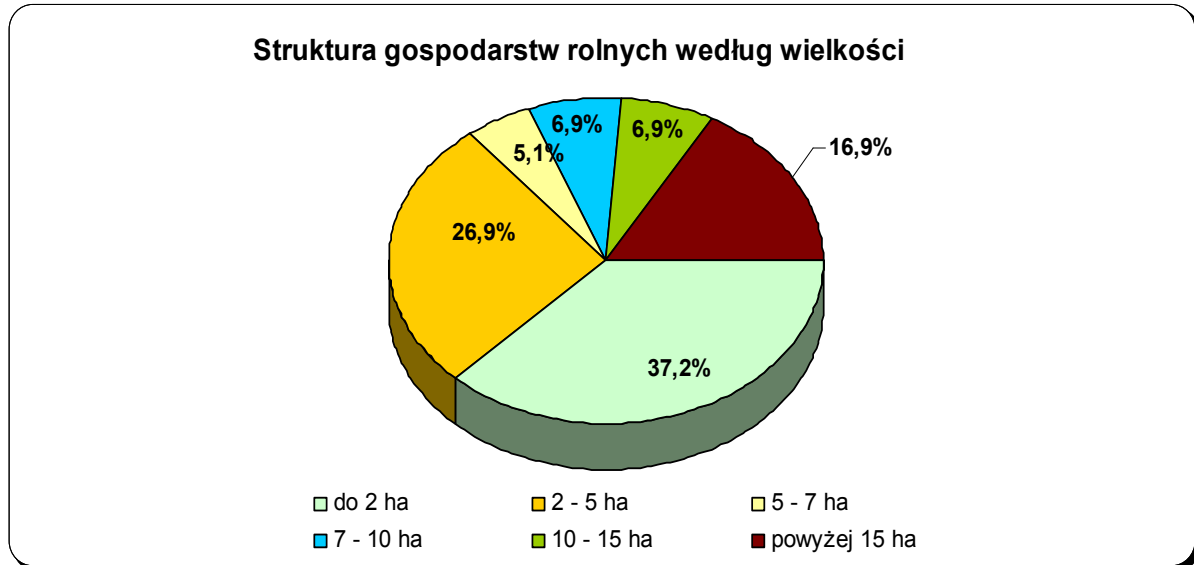
Powierzchnia gospodarstw	Liczba gospodarstw
do 2 ha	123
2 – 5 ha	89
5 – 7 ha	17
7 – 10 ha	23
10 – 15 ha	23
powyżej 15 ha	56

Źródło: opracowanie na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie

Jak wynika z tabeli gminę cechuje mało korzystna struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych. Ponad połowę gospodarstw stanowią gospodarstwa małe o powierzchni do 5 ha, które przy niskiej jakości środowiska agroprzyrodniczego mają małą podstawę egzystencji.

Korzystną cechą gospodarki indywidualnej jest specjalizacja gospodarstw w zakresie produkcji zwierzęcej (trzoda chlewna, bydło mięsne) i uprawy polowej warzyw.

Poniżej przedstawiono % strukturę zagospodarowania gruntów rolnych w Gminie:

Źródło: opracowanie na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Drawnie

Oprócz własności gospodarstw należących do osób fizycznych, których jest ogółem w gminie Drawno 331 istnieją również gospodarstwa należące do osób prawnych. Jest ich 10. Każde o powierzchni większej niż 15 ha.

Obsługa rolnictwa

Gmina na swoim terenie posiada niewiele jednostek zajmujących się prowadzeniem usług w sferze obsługi rolnictwa. Obiekty obsługi rolnictwa dla gminy Drawno skoncentrowane są głównie w mieście Choszczno.

Produkcja roślinna

Z analizy jakości gruntów wynika, że podstawowym kierunkiem uprawowym dla obszaru opracowania jest kierunek zbożowo-pastewny. Struktura zasiewów dla Gminy jest zgodna z naturalną predyspozycją obszaru. W gminie Drawno uprawia się przede wszystkim zboża, a z roślin bardziej intensywnych - rzepak, gorczyca i facelia. Zboża stanowią aż 79,95% wszystkich upraw, rzepak i inne zboża

przemysłowe zajmują natomiast około 15,52% upraw. Oprócz zasiewów na gruntach ornych użytkowanych jest 395 ha pastwisk.

Największą powierzchnię spośród zbóż zajmują jęczmień i pszenica oraz żyto. Przewagę upraw zbożowych stanowią zboża jare.

Z innych roślin znaczenie w strukturze upraw posiadają: rzepak, buraki pastewne i ziemniaki. Plony rzepaku są dobre i kształtują się średnio na poziomie 25 dt/ha, natomiast ziemniaków poniżej przeciętnej i wynoszą 170 dt/ha.

Gminę cechuje kierunek uprawowy zbożowy z przewagą jęczmienia i żyta. Struktura zasiewów jest niekorzystna z uwagi na dominację zbóż, co uniemożliwia właściwe stosowanie płodozmianu i jest przyczyną rozwoju chorób roślin oraz zubożenia i degradacji gleby

Plony zasiewów kształtują się na poziomie niższym do średnich plonów dla gmin zachodniopomorskiego z wyjątkiem rzepaku, przyczyną niskiej globalnie produkcji roślinnej jest stosunkowo niski areal użytków rolnych w gminie, przy jednocześnie wysokim udziale powierzchni ugorów i odłogów oraz bardzo niska jakość gleb.

Poniżej przedstawiono zestawienie obrazujące skalę liczbową upraw w gminie Drawno:

WYSZCZEGÓLNIENIE	POWIERZCHNIA (w ha)	%
Zboża ogółem	4610	79,95
w tym: pszenica ozima	1540	26,71
pszenica jara	750	13,01
żyto	600	10,40
jęczmień ozimy	60	1,04
jęczmień jary	550	9,54
owies	250	4,33
przenżyto ozime	240	4,16
pszenżyto jare	270	4,68
mieszanki zbożowe	350	6,07
Przemysłowe ogółem	895	15,52
w tym: rzepak ozimy	600	10,41
rzepak jary	20	0,35
inne – gorczyca, facelia	275	4,77
Okopowe ogółem	130	2,25
w tym: ziemniaki	90	1,56
buraki cukrowe	-	-
buraki pastewne	40	0,69
Strączkowe	50	0,87
Kukurydza	20	0,35
Inne rośliny pastewne	61	1,06
Razem zasiewy	5766	100,00

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie uzyskane z ODR Choszczno

Produkcja zwierzęca

Dane Urzędu Miejskiego w Drawnie wskazują, że największe znaczenie ma w gminie chów bydła i trzody chlewnej. Praktycznie większość produkcji zwierzęcej (bydło i trzoda) utrzymywana jest w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Trzody chlewnej jest 970 sztuk, natomiast bydło 45 gospodarstw rolnych.

Stan inwentarza żywego w gminie Drawno

Lp.	Bydło ogółem	Na 100 ha UR	W tym krowy (szt)	Trzoda ogółem (szt)	Na 100 ha GO	W tym macior (szt)	Owce	Na 100 ha UR	Konie (szt)	Kozy (szt)
1.	582	8,10	210	970	16,78	68	17	0,02	28	23

Źródło: Dane z ODR Choszczno

- nie uwzględniono Spółki „POLDANOR” w Chomętowie

Wnioski:

- gospodarstwa rolne nie wykorzystują możliwości produkcyjnych obiektów,
- głównym kierunkiem chowu zwierząt dla gminy jest chów bydła i trzody chlewnej, koni i kóz. Produkcja trzody chlewnej i bydła jest niska, a pozostałe kierunki chowu mają marginalne znaczenie. W ostatnich latach obserwuje się spadek pogłowia bydła na korzyść chowu trzody chlewnej.
- korzystnie rozwija się kierunek dziczyzny.

Przemysł rolno - spożywczy

Przemysł rolno-spożywczy na obszarze gminy jest słabo rozwinięty, co wynika przede wszystkim ze złej sytuacji na rynku rolnym, przestarzałych technologii i słabych efektów ekonomicznych w produkcji rolniczej na terenie gminy. Większe obiekty przemysłu rolno-spożywczego zlokalizowane są w mieście powiatowym Choszczynie (poza granicami opracowania).

Uwarunkowania i kierunki rozwoju działalności rolniczej

Rolnictwo stanowi drugą (po leśnictwie, przemyśle drzewnym i turystyce) funkcję dla gminy Drawno. Na jej obszarze występują liczne czynniki ograniczające w wysokim stopniu gospodarkę rolną:

- Niska jakość środowiska agroprzyrodniczego uwarunkowana występowaniem gleb słabych o nieprawidłowych stosunkach wodnych. Ponad 60% powierzchni użytków rolnych stanowią gleby bardzo kwaśne i kwaśne.
- Około 0,2 % gruntów ornych to gleby trudne w uprawie ze względu na silne urzeźbienie terenu.

- Niekorzystna struktura własności z uwagi na niski potencjał sektora prywatnego i ciągły proces transformacji mienia Skarbu Państwa.
- Niekorzystna struktura indywidualnych gospodarstw rolnych. Dominują gospodarstwa małe o powierzchni do 5 ha, stanowią one ponad połowę ogólnej liczby gospodarstw.
- Niekorzystna struktura zasiewów z uwagi na dominację zbóż, co uniemożliwia właściwe stosowanie płodozmianu i jest przyczyną rozwoju chorób roślin oraz zubożenia i degradacji gleby.
- Wysoki udział powierzchni ugorów i odłogów.
- Nie wykorzystanie możliwości produkcyjnych większości obiektów inwentarskich.
- Często zdewastowana baza nie użytkowanych ośrodków rolniczych ANR.
- Występowanie obszarów chronionych lub proponowanych do ochrony, gdzie istnieje nadrzędność funkcji ochronnych nad gospodarczymi.

Obszary podlegające ochronie zlokalizowane na terenach rolniczych lub bezpośrednio z nimi graniczące to tereny bezpośredniej alimentacji wód podziemnych, stanowią obszary gleb łatwo przepuszczalnych i nie stanowią bariery ochronnej przed zanieczyszczeniem wód podziemnych. Natomiast za czynniki stymulujące rozwój rolnictwa uznaje się:

- korzystne położenie i połączenie komunikacyjne gminy w stosunku do rynku zbytu (miasta: Choszczno, Szczecin). Stwarza to możliwość rozwoju przetwórstwa mięsnego oraz podniesienia produkcji rolniczej i innych poza rolniczych funkcji, które na obszarach wiejskich mogą stanowić dodatkowy dochód ludności wiejskiej,
- działalność gminy i Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Choszcznie w propagowaniu nowych odmian i sposobu produkcji, a także pomoc ze strony Urzędu Miejskiego w Drawnie w organizacji skupu i kontraktacji produkcji roślinnej,
- utrzymanie specjalizacji gospodarstw w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej;

Zasady rozwoju rolnictwa

Z dokonanej analizy czynników glebowo - rolniczych oraz środowiskowych warunkujących rozwój działalności rolniczej wynika, że gmina Drawno ma małe możliwości rozwoju produkcji rolniczej.

Warunki glebowo-rolnicze należą do mało korzystnych. Dominuje kompleks glebowy polowo – łąkowo - pastwiskowy i żytńio-ziemniaczany słaby.

Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej w wysokim stopniu zależy od regulacji stosunków wodnych użytków rolnych.

W strukturze zasiewów przeważają zboża. Duży potencjał użytków zielonych stwarza możliwość chowu bydła ras mięsnych i mlecznych.

Jednorodny charakter i specyfika obszarów warunkują następującą waloryzację rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy: obszar rolnictwa średnio intensywnego dostosowanego poziomem produkcji do istniejących warunków agrośrodowiskowych.

Grunty najsłabsze wskazuje się do zmiany użytkowania na cele leśne, a gleby kompleksu pszennego dobrego wskazuje się do ochrony przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze.

Na terenie gminy brak jest punktów skupu żywca i skupu zbóż. Sprzedaż produktów rolnych odbywa się za pośrednictwem Agencji Rynku Rolnego oraz odbiorców prywatnych.

Podsumowując, z uwagi na duży udział w strukturze zasiewów roślin zbożowych, o niskim wskaźniku pracochłonności i małą obsadę zwierząt gospodarskich (zwłaszcza bydła), można uznać, że rolnictwo na terenie gminy Drawno ma charakter mało intensywny.

Obszar rolnictwa ekstensywnego

- obejmuje pozostały teren gminy Drawno.

Możliwości produkcyjne są ograniczone w związku z przewagą gleb słabej jakości oraz dominującej w sąsiedztwie funkcji leśnej.

Użytki zielone w przewadze średniej jakości.

Tereny tego obszaru dla polepszenia żyzności i urodzajności wymagają regulacji stosunków gruntowo-wodnych w kierunku nawadniającym, regulacji odczynu i podniesienia kultury gleb.

Uwzględniając naturalny potencjał agrośrodowiska i istniejące zainwestowanie, ustala się następujące wiodące kierunki produkcji rolniczej:

- kierunek produkcji roślinnej - zbożowy,
- kierunek chowu zwierząt - bydło ras mięsnych oraz bydło mleczne w systemie ekstensywnym oraz trzoda chlewna, kozy.
- lokalnie - chów dziczyzny.

Preferencje :

- przetwórstwo mięsne,
- uprawy specjalne dostosowane do wymogów środowiska jak uprawy roślin liściastych, produkcja krzewów, drzewek, w tym choinek i mniej wymagających warzyw, kontynuacja produkcji ekologicznej,
- rozwój agroturystyki, która mogłaby przyczynić się do rekompensaty niskiej opłacalności produkcji rolniczej obszaru.

2.5.2. Dziedziny pozarolnicze

Siłę ekonomiczną gospodarki gminy stanowi ok. 304 działających podmiotów gospodarczych (zarejestrowanych przez statystykę). Według danych z grudnia 2006 roku wśród nich 22 należy do sektora publicznego, a 282 do sektora prywatnego.

Wskaźnik nasycenia podmiotami gospodarczymi w gminie Drawno wynosi 54 podmioty na 1000 mieszkańców. Jest on dwukrotnie niższy od ogólnowojewódzkiego, obejmując ponadto zwykle jednoosobowe podmioty. W zagospodarowaniu gminy dominuje Miasto Drawno, w którym jedna trzecia ludności skupia 60 % podmiotów gospodarczych. W strukturze działowej podmiotów na tle województwa, zaznacza się specyfika gospodarki gminy. Wyższy udział rolnictwa, a zdecydowanie niższy komunikacji, hoteli i restauracji.

Na terenie gminy dominuje działalność gospodarcza w zakresie: leśnictwa, przetwórstwa drewna oraz usługi handlowe.

Od 01.01.2003 r. do 30.11.2007 r. na terenie gm. Drawno zarejestrowanych jest 97 podmiotów gospodarczych w zakresie:

- a) handlu – 29
- b) budownictwa – 15
- c) usług stolarskich – 3
- d) transportu – 3
- e) turystyki – 5
- f) gospodarki leśnej – 11
- g) obróbki drewna – 3
- h) usług – 21
- i) pozostałe - 7

W dziale przemysłu na obszarze gminy działa 37 podmiotów. W większości są to produkcyjno-usługowe zakłady rzemieślnicze i drobne zakłady przemysłowe nie przekraczające 20 miejsc pracy. Działalnością sekcji budownictwa zajmują się na terenie gminy 22 podmioty gospodarcze. Są to drobne zakłady usługowe, w większości jednoosobowe, prowadzące szeroki wachlarz usług.

Ze względu na sąsiedztwo z otuliną Parku Narodowego niemożliwe jest powstanie dużych zakładów produkcyjnych.

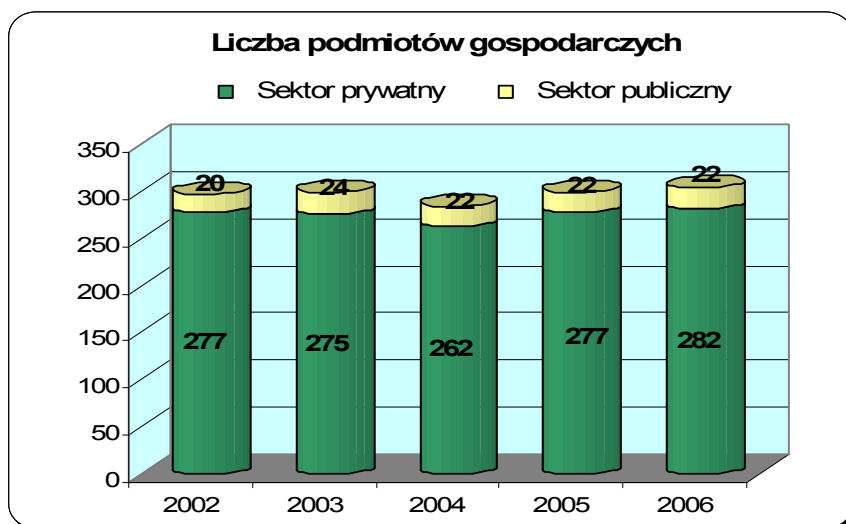
Nowe miejsca pracy są tworzone głównie w firmach jednoosobowych lub rodzinnych. W układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności rozkład podmiotów gospodarczych prywatnych i publicznych za rok 2006 w Gminie Drawno kształtował się następująco:

		J. m.	2006
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON WG SEKTORÓW WŁASNOŚCIOWYCH			
Ogółem			
ogółem	jed.gosp.		304
Sektor publiczny			
podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed.gosp.		22
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	jed.gosp.		14
przedsiębiorstwa państwowe	jed.gosp.		0
spółki handlowe	jed.gosp.		1
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	jed.gosp.		0
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze	jed.gosp.		0
Sektor prywatny			
podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed.gosp.		282
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	jed.gosp.		232
spółki handlowe	jed.gosp.		8
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	jed.gosp.		5
spółdzielnie	jed.gosp.		3
fundacje	jed.gosp.		0
stowarzyszenia i organizacje społeczne	jed.gosp.		13
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON WG SEKCJI PKD			
Jednostki zarejestrowane			
ogółem			
ogółem	jed.gosp.		304
sektor publiczny	jed.gosp.		22
sektor prywatny	jed.gosp.		282
w sekcji A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo			
ogółem	jed.gosp.		45
sektor publiczny	jed.gosp.		1
sektor prywatny	jed.gosp.		44
w sekcji D przetwórstwo przemysłowe			
ogółem sektor prywatny	jed.gosp.		37
w sekcji F - Budownictwo			
ogółem sektor prywatny	jed.gosp.		22
w sekcji G- Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego			
ogółem sektor prywatny	jed.gosp.		79
w sekcji H - Hotele i restauracje			
ogółem sektor prywatny	jed.gosp.		10
w sekcji I – Transport, gospodarka magazynowa i łączność			
ogółem sektor prywatny	jed.gosp.		15
w sekcji J - pośrednictwo finansowe			
ogółem sektor prywatny	jed.gosp.		7
w sekcji K – obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej			
ogółem	jed.gosp.		36
sektor publiczny	jed.gosp.		6
sektor prywatny	jed.gosp.		30
w sekcji L – Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne			
ogółem	jed.gosp.		6

sektor publiczny	jed.gosp.	3
sektor prywatny	jed.gosp.	3
w sekcji M - edukacja		
ogółem	jed.gosp.	13
sektor publiczny	jed.gosp.	7
sektor prywatny	jed.gosp.	6
w sekcji N - ochrona zdrowia i pomoc publiczna		
ogółem	jed.gosp.	9
sektor publiczny	jed.gosp.	3
sektor prywatny	jed.gosp.	6
w sekcji O – Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała		
ogółem	jed.gosp.	25
sektor publiczny	jed.gosp.	2
sektor prywatny	jed.gosp.	23

źródło: opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

W podziale na sektory publiczne i prywatne w ostatnich pięciu latach sytuacja przedstawiała się następująco:

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego

Czynniki sprzyjające działalności przemysłowo-produkcyjnej:

- potencjalne zaplecze surowcowe dla rozwoju przemysłu rolno-spożywczego oraz drzewnego,
- wolne zasoby pracy,
- możliwość adaptacji istniejących obiektów (głównie rolnicze) na cele produkcyjno- usługowe.

Ograniczenia:

- walory przyrodnicze gminy, średnie warunki dla produkcji rolniczej,

Zasady rozwoju:

- umiarkowany rozwój funkcji przemysłowo-produkcyjnej,

- preferencje dla obiektów przemysłu rolno - spożywczego, obsługi rolnictwa, drobnej wytwórczości w strefach działalności produkcyjno-usługowych,
- preferencje dla obiektów przemysłu drzewnego,
- wykorzystanie zasobów surowców mineralnych (kruszywa naturalne),
- stosowanie technologii nie powodujących degradacji środowiska,
- ewentualne strefy uciążliwości inwestycji powinny się zamykać w granicach własnych działek.

Zatrudnienie osób w danych sektorach

Analiza elementów bilansu zatrudnienia wykazuje wyższą podaż siły roboczej od możliwości jej zatrudnienia na obszarze gminy . Dlatego też obecnie (oraz w perspektywie) istnieje znaczna przewaga wyjeżdżających do pracy poza jej obszar nad przyjeżdżającymi .

Gmina Drawno posiada stosunkowo niską stopę bezrobocia wynoszącą 12,7 %. Jest ona niższa niż w większości gmin powiatu, ale niestety wyższa niż dla całego powiatu choszczeńskiego, gdzie wskaźnik ten wynosił we wrześniu 2007 – 11,6 %.

Zejście do bezpiecznej (tolerowanej) granicy 5% wymaga zmniejszenia jego wielkości z 430 osób obecnie do 270 osób w kolejnych latach a więc o około 160 osób .

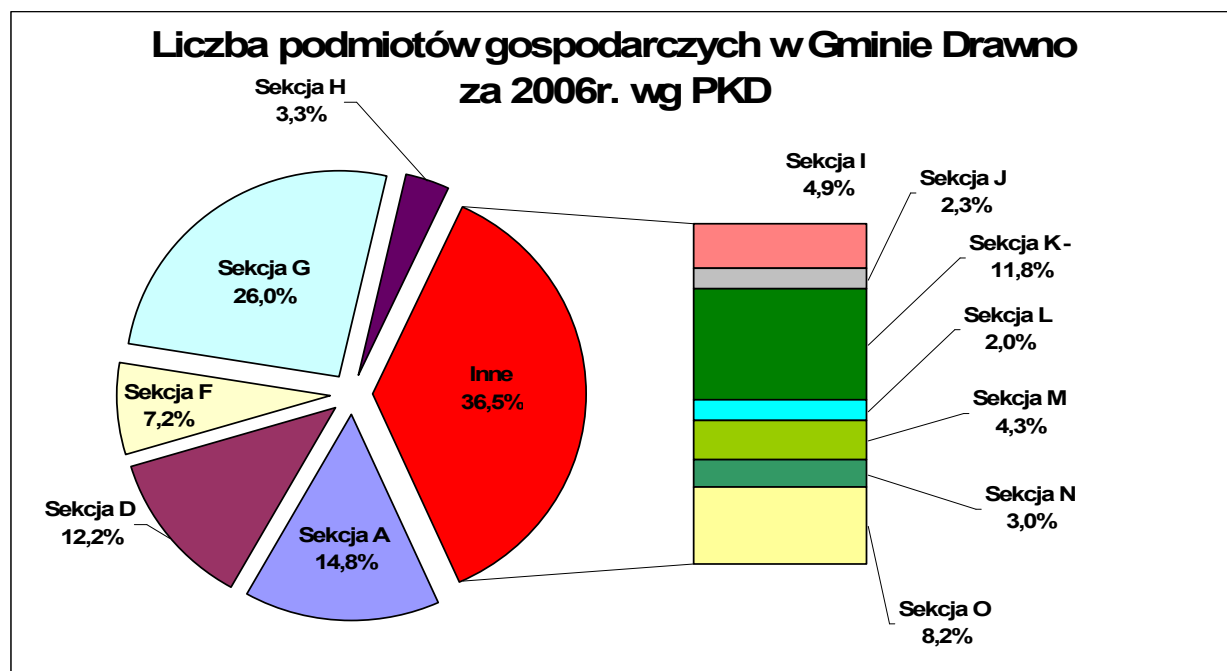
Poniżej przedstawiono zestawienie osób bezrobotnych na tle powiatu choszczeńskiego. Stan na dzień 30 września 2007r.:

Miasto / Gmina	ogółem	kobiety	zamieszkali na wsi ogółem	zamieszkali na wsi kobiety	wskaźnik bezrobocia
Gmina Bierzwnik	384	224	384	224	12,9%
Gmina Choszczno	1375	835	501	309	9,4%
MG Drawno	430	252	252	150	12,7%
MG Krzęcin	342	183	342	183	14,3%
MG Pełczyce	703	407	452	273	13,6%
MG Recz	510	307	303	179	13,9%
Powiat Choszczeński	3744	2208	2234	1318	11,6%

źródło: dane z Urzędu Pracy w Choszczynie

Przemysł rolno – spożywczy na obszarze gminy jest słabo rozwinięty, co wynika przede wszystkim ze złej sytuacji na rynku rolnym, przestarzałych technologii i słabych efektów ekonomicznych w produkcji rolniczej na terenie gminy.

Struktura podmiotów gospodarczych wg branż przedstawia się następująco (stan na dzień 31.12.2006.):

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Największymi pracodawcami na terenie gminy są instytucje publiczne i samorządowe tj. Nadleśnictwo, Jednostka Wojskowa 1905 Skład w Drawnie, Drawieński Park Narodowy, Dom Pomocy Społecznej w Brzezinach, Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Niemieńsku oraz Spółdzielnia Produkcyjna Rzecko – zakład w Kiełpinie.

Na terenie gminy funkcjonuje ponadto Gminne Centrum Informacji prowadzące działalność w zakresie:

- zwiększenia szans absolwentów na uzyskanie pierwszego doświadczenia zawodowego,
- zmniejszenia bezrobocia wśród mieszkańców gminy Drawno;
- rozwoju doradztwa zawodowego na potrzeby wszystkich bezrobotnych i absolwentów;
- stworzenia dla mieszkańców gminy Drawno platformy informacyjnej o lokalnym, regionalnym i krajowym rynku pracy a także edukacja dotycząca uprawnień obywatelskich w sferze polityki społecznej;
- przygotowania uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych do świadomego wejścia na rynek pracy;
- zapewnienia absolwentom, bezrobotnym, rolnikom, przedsiębiorcom równego dostępu do nowoczesnych technologii informacyjnych oraz usług teleinformatycznych;

- budowy społeczeństwa informacyjnego na terenie gminy Drawno;
- rozwoju i propagowania wolontariatu, pracy tymczasowej, zatrudnienia socjalnego;
- upowszechniania szerokich informacji na temat prawa pracy, rynku pracy w Unii Europejskiej i warunków zakładania działalności gospodarczej;
- promocji przedsiębiorczości, kształcenia przez całe życie;
- rozwoju rolnictwa;
- promocji turystyki i agroturystyki;

Katalog usług stanowią:

- Usługi w zakresie udostępniania informacji istniejącej w sieci Internet
- Usługi w zakresie umieszczanie w sieci własnych informacji (email, strony www):
- Pomoc bezrobotnym
- Pomoc dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą
- Udostępnianie sprzętu komputerowego (na miejscu)
- Udostępniania programów komputerowych
- Usługi dla małych firm
- Usługi biurowe
- Kojarzenie kupujących i sprzedających poprzez zbieranie ogłoszeń
- Pomoc przy realizacji niektórych zadań gminy
- Pomoc w organizacja lokalnych imprez okolicznościowych:
- Pomoc organizacjom pozarządowym, rolnikom i przedsiębiorcom
- Pośrednictwo w zakupie książek, podręczników szkolnych i innych publikacji w księgarniach internetowych
- Usługi podstawowe GCI to: korzystanie z Internetu (w tym przeglądanie stron i skrzynki e-mail), wydrukowanie, kserowanie i skanowanie stron, wysyłanie faxów, nagrywanie danych na nośnik.

Usługi podstawowe świadczone są bezpłatnie dla - bezrobotnych, rolników, dzieci, młodzieży, absolwentów szkół, o ile związane są z poszukiwaniem pracy, zdobywaniem nowych umiejętności (kursy na odległość), pozyskiwaniu nowej wiedzy (przyglądanie aktualnych wiadomości, korzystanie z opublikowanych ustaw, kodeksów, rozporządzeń, porad prawnych) i tym podobnych. Pozostałe katalogi usług są płatne.

Na terenie gminy działa także Stowarzyszenie Ludzi Bezrobotnych w Drawnie pomagające osobom bezrobotnym w aktywizacji zawodowej. Na cele przewidziane w statucie stowarzyszenie pozyskuje środki zewnętrzne – głównie unijne, które pomagają rozszerzyć wachlarz usług.

2.5.3. Identyfikacja problemów

- brak odpowiedniej ilości zakładów pracy zapewniających bezrobotnym miejsca pracy,
- niepełna infrastruktura techniczna (braki kanalizacyjne),
- braki kapitału własnego przedsiębiorstw co ogranicza możliwości pozyskiwania środków z funduszy unijnych i kredytów bankowych,
- niski poziom kwalifikacji pracowników byłych zakładów rolnych,
- mała aktywność gospodarcza mieszkańców,
- niestabilność przepisów prawa gospodarczego i finansowego,
- wysokie obciążenia pracodawców i pracowników z tytułu składek ZUS i podatków,
- niestabilność rynków zbytu i cen produktów,
- brak koncepcji dla rozwoju różnych dziedzin działalności gospodarczej szczególnie dla terenów popegerowskich.

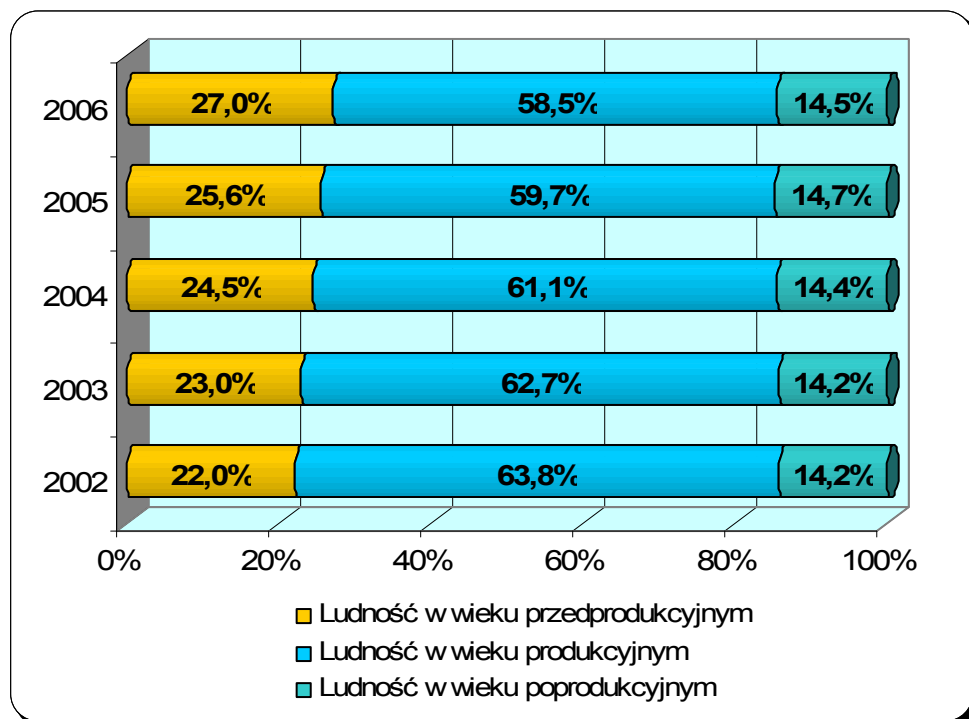
2.6. Sfera społeczna

2.6.1. Sytuacja demograficzna i społeczna terenu

Wg liczby mieszkańców i zajmowanej powierzchni gmina Drawno zajmuje 4 miejsce wśród 6 gmin powiatu choszczeńskiego.

Ludność Gminy można zaliczyć do grupy społeczności, co najmniej dojrzałej wiekowo. Duży jest udział ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Liczba mieszkańców Gminy Drawno według faktycznego miejsca zamieszkania na dzień 31 grudnia 2006r. wynosiła 5.461 osób. Zmiany liczebności lokalnej społeczności w ostatnich 5 latach wg grup produkcyjnych przedstawiono na poniższych wykresie:

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Na wykresie widać systematyczny spadek ogólnej liczby ludności gminy w wieku produkcyjnym oraz wzrost tendencji wieku przedprodukcyjnego i poprodukcyjnego. Ludność zamieszkała w gminie wykazuje jednak równowagę płci, chociaż analiza zróżnicowania w poszczególnych grupach wiekowych wykazuje pewną deformację. Uwidacznia się niedobór kobiet w grupach wieku produkcyjnego i w wieku rozrodczym. Pomimo takiego stanu rzeczy w gminie widoczny jest dodatni bilans rozrodczy i wzrost osób w wieku poprodukcyjnym. Należy wspomnieć, iż osoby te mają doskonałe warunki spędzania starości w Domu Pomocy Społecznej w Brzezinach gdzie specjalnie na ich potrzeby został dostosowany Pałac. Poniżej przedstawiono zdjęcie obrazujące wygląd Domu Pomocy Społecznej oraz zestawienie obrazujące saldo przyrostu naturalnego i migracji w gminie Drawno na przełomie ostatnich pięciu lat.

Wyszczególnienie	Lata				
	2002	2003	2004	2005	2006
Urodzenia	59	61	52	51	55
Zgony	55	63	59	60	71
Saldo przyrostu naturalnego	4	-2	-7	-9	-16
Zameldowania	56	59	43	44	65
Wymeldowania	89	74	86	73	83
Saldo migracji	-33	-15	-43	-29	-18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Wygląd Domu Pomocy Społecznej w Brzezinach

zdjęcie nr 5 *

Charakterystycznym zjawiskiem dla gminy są również migracje. W ostatnich latach widać nieznaczny odpływ ludności z obszaru gminy. Ujemne saldo migracji spowodowane jest przede wszystkim poszukiwaniem pracy przez młodych mieszkańców, której nie mogą znaleźć na terenie gminy bądź w gminach ościennych. W ostatnim dziesięcioleciu zarejestrowano jeden przypadek zameldowania za granicą. Poniższa tabela wskazuje podział ludności w omawianych grupach wiekowych na przestrzeni lat 2002 – 2006.

Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym wg płci						
	J. m.	2002	2003	2004	2005	2006
ogółem						
ogółem	osoba	5 327	5348	5405	5440	5461
mężczyźni	osoba	2 653	2664	2691	2708	2730
kobiety	osoba	2 674	2684	2714	2732	2731
w wieku przedprodukcyjnym						
ogółem	osoba	1 174	1231	1322	1395	1477
mężczyźni	osoba	605	633	692	728	769
kobiety	osoba	569	598	630	667	708
w wieku produkcyjnym						
ogółem	osoba	3 399	3355	3304	3246	3192
mężczyźni	osoba	1 800	1775	1736	1712	1699
kobiety	osoba	1 599	1580	1568	1534	1493
w wieku poprodukcyjnym						
ogółem	osoba	754	762	779	799	792
mężczyźni	osoba	248	256	263	268	262
kobiety	osoba	506	506	516	531	530

źródło: dane z GUS

W ostatnich 5 latach znacząco spadł udział osób w wieku produkcyjnym w społeczności Gminy Drawno – stan na grudzień 2006 roku wskazuje że ludność w wieku produkcyjnym stanowiła tylko 58,5 % ogólnej liczby mieszkańców, podczas gdy w roku 2002 wskaźnik ten był o ponad 5 punktów procentowych wyższy. Zwiększył się z kolei odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym, przy niemal niezmiennym udziale osób w wieku poprodukcyjnym. Jak wynika z powyższych zestawień ludność gminy starzeje się. Utrzymujący się na niskim poziomie przyrost naturalny jak również wyjazdy młodych w celach edukacyjnych są głównymi przyczynami opisywanego zjawiska. Należy zauważyć, że tendencja ta utrzymuje się, a jej powstrzymanie jest celem rozwojowej polityki samorządu. Zjawisko to jest odzwierciedleniem przemian struktury wiekowej w skali kraju i wymaga skoordynowanych działań w wielu dziedzinach życia. Zmiana proporcji między różnymi grupami wiekowymi wpływa znacząco na rynek pracy, bowiem decyduje o liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Wzrost jej liczby - przy tendencjach rozwojowych w gospodarce - zwiększa potencjał siły roboczej w gminie, a z drugiej strony – w przypadku słabiej rozwiniętej gospodarki – może powodować wzrost zagrożenia bezrobociem.

Na terenie gminy Drawno stopa bezrobocia kształtuje się między 12% a 13% jeżeli mowa o ludności w wieku produkcyjnym. Na dzień 30.09.2007 zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Choszcznie było 430 osób. Pomimo tego stan zarejestrowanych bezrobotnych z roku na rok spada. Wpływ na to mogą mieć coraz częstsze wyjazdy ludności do pracy do krajów Unii Europejskiej. Jednak poważnym problemem jest właśnie istnienie bezrobocia niezarejestrowanego, tzw. ukrytego, co związane jest między innymi z posiadaniem gospodarstw rolnych poniżej 2 ha przeliczeniowych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, właściciele takich gospodarstw mogą zarejestrować się jako osoby bezrobotne, lecz tego nie robią.

Ponad połowa bezrobotnych to kobiety (58,6%). Niekorzystnym zjawiskiem jest także duży odsetek kobiet mieszkających na wsi, których w badanym okresie było aż 150, spośród 250 bezrobotnych kobiet ogółem.

Jest to niekorzystny skutek przemian strukturalnych w rolnictwie, a także niechęć podjęcia pracy w zakładach pracy oferujących niskie wynagrodzenie.

Główne przyczyny bezrobocia to:

- restrukturyzacja gospodarki,
- regres gospodarczy w sektorze rolniczym i innych gałęziach gospodarki,
- brak kapitału inwestycyjnego zarówno własnego, jak i obcego oraz zasobów pieniężnych.

Na stan bezrobocia bezpośredni wpływ ma również stopień wykształcenia ludności. Głównym problemem bezrobocia jest brak miejsc pracy na terenie Gminy i w jej otoczeniu. Przy obecnym braku ofert pracy stałej dla wielu bezrobotnych, zatrudnienie w ramach prac interwencyjnych lub robót

publicznych jest jedyną realną szansą na przetrwanie, chociaż na pewien czas trwania bezczynności zawodowej. Umożliwia to otrzymanie dochodów z pracy, a w konsekwencji uzyskanie prawa do zasiłku dla bezrobotnych.

Ożywienie gospodarcze terenów wiejskich, walka z bezrobociem oraz tworzenie nowych miejsc pracy stają się najważniejszymi celami działania Gminy. Proces przechodzenia od polityki rolnej do wielofunkcyjnego rozwoju wsi jest szansą dla ludności wiejskiej.

W Gminie Drawno liczba pracujących w 2006 r. zmalała w stosunku do 2004r. o 106 osób, pomimo spadku bezrobocia na tym obszarze. Podstawowe prawidłowości w kształtowaniu się liczby pracujących są następujące:

- znaczny wzrost liczby zatrudnionych w rolnictwie, w przemyśle i w budownictwie,
- znaczny spadek liczby pracujących w handlu i usługach i w transporcie,
- niewielki wzrost liczby pracujących w obsłudze nieruchomości i firm,
- niewielki spadek liczby zatrudnionych w edukacji,
- znaczny spadek liczby pracujących w ochronie zdrowia.

Uzasadnione wydaje się twierdzenie, że w najbliższych latach wystąpi zmiana struktury zatrudnienia na korzyść sektorów o charakterze usługowym.

W Gminie, w porównaniu z sąsiednimi gminami jest wysoki udział pracujących w usługach oraz znaczący udział pracujących w rolnictwie. Pierwsze zjawisko świadczy o dobrze rozwiniętym systemie świadczenia usług na różnym poziomie, przy niewielkim aktualnie poziomie inwestowania. Drugie zaś to wynik istnienia dużych, nowoczesnych gospodarstw rolnych zatrudniających siłę najemną.

Wyraźnie załamał się rynek pracy w handlu i ochronie zdrowia, przy czym pierwsze zjawisko wiąże się z likwidacją wielu małych sklepów i hurtowni zaś drugie - z reformą służby zdrowia w Polsce. Wystąpiło także zjawisko redukcji zatrudnienia w tradycyjnych branżach przemysłu.

Na różnicę między zasobami pracy a wielkością zatrudnienia składają się bezrobotni zarejestrowani, bezrobotni nie rejestrowani bądź pracujący w tzw. szarej strefie, jak też osoby zatrudnione, nie ujęte w bieżącej sprawozdawczości statystycznej.

Wzrost liczby podmiotów gospodarczych nie wpływa na spadek bezrobocia. Przypuszczać należy, że szereg podmiotów gospodarczych zawiesza bądź kończy działalność, powodując wzrost bezrobocia, a statystyka nie nadąża z ujawnianiem tego faktu.

Głównym problemem rynku pracy w Gminie jest sprostanie w najbliższym pięcioleciu popytowi na miejsca pracy, generowanemu przez wysoką stopę bezrobocia i wkraczaniem młodych ludzi na rynek pracy. Do tej pory zauważalne są wyjazdy zagraniczne w poszukiwaniu pracy. Dlatego też chcąc, aby młodzi ludzie, którzy są przyszłością gminy pozostawali należy stworzyć odpowiednie warunki do

rozwoju własnych inicjatyw, oferowania atrakcyjnych stanowisk za godziwą pensję jak również dostarczenie infrastruktury odpowiadającej oczekiwaniom mieszkańców. Widząc w gminie tendencję do spadku bezrobocia należy uczynić z tego dodatkowy atut polepszających się warunków życia jej mieszkańców. W takich sytuacjach powszechne staje się inwestowanie posiadanych zasobów pieniężnych. Najlepiej jeżeli będą to inwestycje w Gminie Drawno.

Należy zwrócić uwagę, że najlepszym sposobem przeciwdziałania bezrobociu jest wspieranie przedsiębiorczości i prowadzenie polityki prozatrudnieniowej, gdyż aktywność zawodowa warunkuje samowystarczalność rodzin, a tym samym zmniejsza zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej. W tym też kierunku podążać będą plany rozwojowe gminy, która ułatwi i pomoże w powstawaniu kolejnych firm na swoim terenie, zwłaszcza tych związanych z turystyką.

2.6.2. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym poziom bezpieczeństwa

❖ Sytuacja mieszkaniowa

Zasoby mieszkaniowe w Gminie Drawno na koniec roku 2006 przedstawiała się następująco:

Wyszczególnienie	Ogółem
Liczba mieszkań	1798
Powierzchnia użytkowa na jednego mieszkańca w m ²	21,28
Liczba izb	6668
Pow. Użytkowa mieszkań w m ²	116237

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Sytuacja w zakresie mieszkalnictwa w gminie Drawno kształtuje się w granicach średnich danych wojewódzkich (dla gmin miejsko - wiejskich).

Poniżej przedstawiono aktualny zasób mieszkaniowy we władaniu którego jest gmina Drawno (mieszkania komunalne). Dotyczy on mieszkań i lokali w następujących punktach gminy Drawno:

L.P.	NIERUCHOMOŚĆ (ADRES, STAN WŁASNOŚCI)	NR LOKALU	ILOŚĆ IZB	POW. UŻYTKOWA	POW. MIESZKALNA	STANDARD LOKALU (WYPOSAŻENIE)
1	2	3	5	6	7	8
1.	UL. CHOSZCZEŃSKA 3 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 7 LOKALI, W TYM 5 KOMUNALNYCH I 1 LOKAL	1	4	71,70 m ²	48,10 m ²	W+K
		3	1	35,20 m ²	21,90 m ²	W+K
		5	2	28,13 m ²	19,40 m ²	W+K

	UŻYTKOWY	6	2	45,78 m ²	45,78 m ²	W+K
		7	2	43,05 m ²	30,75 m ²	W+K
2.	UL. CHOSZCZEŃSKA 6 6 LOKALI, W TYM 6 KOMUNALNYCH	1	2	67,90 m ²	40,75 m ²	W+K
		2	2	45,10 m ²	33,90 m ²	W+K
		3	3	68,80 m ²	50,10 m ²	W+K
		4	3	41,20 m ²	34,90 m ²	W+K
3.	UL. CHOSZCZEŃSKA 8 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 4 LOKALE, W TYM 3 KOMUNALNE	1	1	26,38 m ²	26,38 m ²	W+K
		2	2	35,45 m ²	35,45 m ²	W+K
4.	UL. CHOSZCZEŃSKA 11 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 3 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	1	3	59,90 m ²	50,10 m ²	W+K
		3	2	44,08 m ²	35,08 m ²	W+K
5.	UL. CHOSZCZEŃSKA 12 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 3 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	1	3	54,10 m ²	43,20 m ²	W+K
		3	2	62,90 m ²	50,40 m ²	W+K
6.	UL. CHOSZCZEŃSKA 16 2 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE I 1 LOKAL UŻYTKOWY	1	2	33,85 m ²	26,65 m ²	W+K
		2	3	73,75 m ²	49,60 m ²	W+K
		2	1	18,50 m ²	18,50 m ²	W+K
		2	1	47,60 m ²	19,40 m ²	W+K
		3	2	38,90 m ²	29,60 m ²	W+K
		5	3	61,90 m ²	42,00 m ²	W+K
7.	UL. CHOSZCZEŃSKA 21 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 4 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	1	1	39,20 m ²	16,80 m ²	W+K + GAZ
8.	UL. CHOSZCZEŃSKA 32 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 6 LOKALI, W TYM 2 KOMUNALNE	1	2	50,60 m ²	31,90 m ²	W+K
		2	3	84,40 m ²	55,20 m ²	W+K
		2	1	22,90 m ²	18,00 m ²	W+K
		5	3	69,73 m ²	59,17 m ²	W+K
9.	UL. CHOSZCZEŃSKA 44 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 2 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	1	3	83,60 m ²	62,20 m ²	W+K
10.	UL. CHOSZCZEŃSKA 45 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA DUŻA - 12 LOKALI, W TYM 4 KOMUNALNE	A/1	3	65,90 m ²	41,90 m ²	W+K + GAZ
		B/1	4	79,80 m ²	53,50 m ²	W+K + GAZ
		B/6	2	51,30 m ²	29,50 m ²	W+K + GAZ
		3	1	57,34 m ²	28,67 m ²	W+K
		4	2	43,48 m ²	26,03 m ²	W+K

11.	UL. JEZIORNA 1 3 LOKALE, W TYM 3 KOMUNALNE	1	3	60,00 m ²	51,30 m ²	W+K
		2	2	44,40 m ²	36,40 m ²	W+K
		3	1	20,50 m ²	20,50 m ²	W+K
		2	2	44,10 m ²	30,70 m ²	W+K
12.	UL. JEZIORNA 15 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 4 LOKALE, W TYM 3 KOMUNALNE	1	2	40,10 m ²	29,60 m ²	W+K
		2	1	25,70 m ²	16,00 m ²	W+K
		4	1	31,20 m ²	15,60 m ²	W+K
13.	UL. KALISKA 1 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA DUŻA - 35 LOKALI, W TYM 10 KOMUNALNYCH ZARZĄD WŁASNY	A/2	3	58,70 m ²	40,10 m ²	W+K + GAZ
		C/1	2	45,50 m ²	29,70 m ²	W+K + GAZ
		C/3	2	45,50 m ²	29,70 m ²	W+K + GAZ
		C/4	3	58,70 m ²	40,10 m ²	W+K + GAZ
		D/3	2	45,50 m ²	29,70 m ²	W+K + GAZ
		D/6	3	58,70 m ²	40,10 m ²	W+K + GAZ
		D/7	3	54,50 m ²	38,70 m ²	W+K + GAZ
		E/1	2	45,50 m ²	29,70 m ²	W+K + GAZ
		E/2	3	60,70 m ²	42,10 m ²	W+K + GAZ
E/6	3	60,70 m ²	42,10 m ²	W+K + GAZ		
14.	UL. KOLEJOWA 14 6 LOKALI, W TYM 6 KOMUNALNYCH	1	1	28,92 m ²	18,72 m ²	W+K
		2	2	44,10 m ²	24,00 m ²	W+K
		3	2	59,79 m ²	41,75 m ²	W+K
		4	2	54,09 m ²	34,56 m ²	W+K
		5	3	53,20 m ²	37,00 m ²	W+K
		6	2	46,44 m ²	26,55 m ²	W+K
15.	UL. KOLEJOWA 17 4 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	2	3	66,70 m ²	53,70 m ²	W+K
		4	1	25,50 m ²	13,50 m ²	W+K
16.	UL. KOLEJOWA 23 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA DUŻA - 8 LOKALI, W TYM 2 KOMUNALNE	3	2	40,70 m ²	31,10 m ²	W+K
		4	1	38,20 m ²	24,50 m ²	W+K
17.	UL. KOLEJOWA 25 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA DUŻA - 8 LOKALI, W TYM 3 KOMUNALNE	6	2	62,80 m ²	41,30 m ²	W+K + GAZ
		7	2	37,70 m ²	28,80 m ²	W+K
		8	1	20,50 m ²	20,50 m ²	W+K
18.	UL. KOLEJOWA 29 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 7 LOKALI, W TYM 2 KOMUNALNE	3	1	23,80 m ²	23,80 m ²	W+K
		6	2	30,60 m ²	21,40 m ²	W+K
19.	UL. KOŚCIELNA 1 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA	3	1	38,80 m ²	20,80 m ²	W+K

	DUŻA - 9 LOKALI, W TYM 2 KOMUNALNE	4	2	71,96 m ²	42,38 m ²	W+K
20.	UL. KOŚCIUSZKI 7 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 7 LOKALI, W TYM 2 KOMUNALNE	1	2	38,50 m ²	29,70 m ²	W+K
		3	3	54,65 m ²	46,05 m ²	W+K
21.	UL. KOŚCIUSZKI 8 4 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	3	2	33,30 m ²	26,50 m ²	W+K
22.	UL. KOŚCIUSZKI 12 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 2 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	2	3	55,10 m ²	42,20 m ²	W+K
23.	UL. KOŚCIUSZKI 13 2 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	1	3	54,50 m ²	46,10 m ²	W+K
24.	UL. KOŚCIUSZKI 14 1 LOKAL MIESZKALNY KOMUNALNY ORAZ 2 LOKALE UŻYTKOWE	2		50,75 m ²	m ²	W+K
		3		m ²	m ²	W+K
25.	UL. KWIATOWA 2 3 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	1	2	45,58 m ²	31,52 m ²	W+K+C.O.
		3	2	55,23 m ²	50,00 m ²	W+K+C.O.
26.	PLAC ZGODY 5 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 6 LOKALI, W TYM 2 KOMUNALNE	2	2	59,80 m ²	39,60 m ²	W+K
		5	1	29,90 m ²	19,80 m ²	W+K
27.	PLAC ZGODY 6 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 4 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	3	3	41,97 m ²	33,07 m ²	W+K
28.	UL. OGRODOWA 2 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 2 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	2	1	34,31 m ²	16,40 m ²	W+K
29.	UL. OGRODOWA 8 1 LOKAL MIESZKALNY, KOMUNALNY	1	2	60,40 m ²	50,10 m ²	W+K
30.	UL. OGRODOWA 10 1 LOKAL MIESZKALNY, KOMUNALNY	1	2	67,90 m ²	42,30 m ²	W+K
31.	UL. POMORSKA 1 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA DUŻA - 12 LOKALI, W TYM 1 KOMUNALNY ZARZĄD WŁASNY	A/6	3	57,81 m ²	36,94 m ²	W+K + GAZ
32.	UL. POMORSKA 2 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 4 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	3	2	42,90 m ²	27,50 m ²	W+K
		4	1	10,81 m ²	10,81 m ²	W+K

33.	UL. POMORSKA 6 2 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	1	2	43,90 m ²	27,40 m ²	W+K
		2	3	49,30 m ²	41,30 m ²	W+K
34.	UL. POMORSKA 8 2 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	1	2	47,90 m ²	40,30 m ²	W+K
35.	UL. POMORSKA 10 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 3 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY ORAZ 1 LOKAL UŻYTKOWY	1	2	34,10 m ²	21,60 m ²	W+K
36.	POMORSKA 12 7 LOKALI, W TYM 7 KOMUNALNYCH	1	1	46,87 m ²	30,83 m ²	W+K
		3	1	28,84 m ²	17,63 m ²	W+K
		4	1	17,90 m ²	13,20 m ²	W+K
		5	1	28,84 m ²	17,63 m ²	W+K
		6	2	48,53 m ²	30,02 m ²	W+K
		7	2	32,87 m ²	19,27 m ²	W+K
37.	UL. POMORSKA 17 2 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	1	1	35,60 m ²	21,30 m ²	W+K
		2	2	51,20 m ²	45,60 m ²	W+K
38.	UL. POMORSKA 19 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 3 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	1	3	65,30 m ²	54,30 m ²	W+K
39.	UL. POMORSKA 19A 3 LOKALE, W TYM 3 KOMUNALNE	1	2	73,64 m ²	59,31 m ²	W+K
		2	3	74,29 m ²	m ²	W+K
		3	2	74,00 m ²	59,70 m ²	W+K
40.	UL. SIENKIEWICZA 1 1 LOKAL MIESZKALNY, KOMUNALNY	1	2	67,07 m ²	45,77 m ²	W+K
41.	UL. SIENKIEWICZA 3 2 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	2	1	38,60 m ²	19,30 m ²	W+K
42.	UL. SZKOLNA 1 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 3 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	2	1	22,89 m ²	16,34 m ²	W+K
43.	UL. SZKOLNA 3 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA DUŻA - 16 LOKALI, W TYM 5 KOMUNALNYCH ZARZĄD WŁASNY	1A		66,88 m ²	41,43 m ²	W+K + GAZ
		4A		69,43 m ²	43,98 m ²	W+K + GAZ
		4B		65,40 m ²	40,95 m ²	W+K + GAZ
		6B		65,61 m ²	41,12 m ²	W+K + GAZ
44.	UL. SZKOLNA 5 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 4 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE I 1 LOKAL UŻYTKOWY	3		27,30 m ²	14,00 m ²	W+K
		4		39,35 m ²	20,98 m ²	W+K
		5		21,00 m ²		W+K
45.	UL. SZKOLNA 7 5 LOKALI, W TYM 5 KOMUNALNYCH	1		68,20 m ²	61,40 m ²	W+K
		2		24,40 m ²	15,90 m ²	W+K
		3		32,10 m ²	22,60 m ²	W+K

		4		20,30 m ²	13,40 m ²	W+K
		5		26,90 m ²	17,30 m ²	W+K
46.	UL. SZKOLNA 14 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 2 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	2		39,60 m ²	33,00 m ²	W+K
47.	UL. SZPITALNA 3 2 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	1		76,12 m ²	52,17 m ²	W+K + GAZ
48.	UL. SZPITALNA 6 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 5 LOKALI, W TYM 2 KOMUNALNE	1		56,17 m ²	31,75 m ²	W+K + GAZ
		3		46,93 m ²	25,91 m ²	W+K + GAZ
49.	UL. SZPITALNA 7 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA 2 LOKALE, W TYM 1 KOMUNALNY	1		29,80 m ²	19,00 m ²	W+K
50.	BARNIMIE 2 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	1		57,10 m ²	m ²	
		2		48,70 m ²	m ²	
51.	BARNIMIE 52 2 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	1		71,70 m ²	47,07 m ²	W+SZAMBO
		2		68,71 m ²	50,37 m ²	W+SZAMBO
52.	BARNIMIE 72 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA MAŁA - 4 LOKALE, W TYM 3 KOMUNALNE	2		55,00 m ²	m ²	W
		3		31,50 m ²	m ²	W
		4		54,30 m ²	35,90 m ²	W
53.	DOMINIKOWO 39 2 LOKALE, W TYM 2 KOMUNALNE	2		59,10 m ²	39,70 m ²	W+SZAMBO
54.	KONOTOP 20 WSPÓLNOTA MIESZKANIOWA DUŻA 8 LOKALI, W TYM 5 KOMUNALNYCH	2		46,40 m ²	m ²	W
		3		46,40 m ²	m ²	W
		4		37,90 m ²	m ²	W
		7		46,40 m ²	m ²	W
		8		37,30 m ²	m ²	W
55.	KONOTOP 22 8 LOKALI, W TYM 8 KOMUNALNYCH	1		37,30 m ²		
		2		46,40 m ²		
		3		46,40 m ²		
		4		37,90 m ²		
		5		37,90 m ²		
		6		46,40 m ²		
		7		47,90 m ²		
		8		37,30 m ²		
56.	BRZEZINY 45	1		50,33 m ²	m ²	W + SZAMBO
		2		4,02 m ²	m ²	W + SZAMBO

		3		31,83 m ²	m ²	W + SZAMBO
		4		55,59 m ²	m ²	W + SZAMBO
		5		53,87 m ²	m ²	W + SZAMBO
		6		33,32 m ²	m ²	W + SZAMBO
		7		53,19 m ²	m ²	W + SZAMBO
		8		60,47 m ²	m ²	W + SZAMBO
66	KIEŁPINO 5	D		39,00 m ²		W + SZAMBO
67	ZDANÓW 7	1		37,52 m ²		BRAK WODY
		2		37,52 m ²		BRAK WODY
		3		37,52 m ²		BRAK WODY
		4		37,52 m ²		BRAK WODY

Źródło: dane z Urzędu Miejskiego w Drawnie

❖ oświata i wychowanie

Na terenie Gminy funkcjonują następujące jednostki oświatowe:

a) **Gimnazjum Publiczne im. Saperów Polskich w Drawnie.** Pod okiem 22 nauczycieli (w tym 15 zatrudnionych w pełnym wymiarze) uczy się 253 gimnazjalistów. W ramach Gimnazjum na terenie gminy działa 10 oddziałów. W roku 2006 na stypendia dla uczniów przeznaczona została kwota 1.490.766 zł. Uczniowie Gimnazjum kontynuują naukę w szkołach średnich głównie w Choszczynie i Kaliszu Pomorskim.

W ciągu roku szkolnego Gimnazjum organizuje wiele imprez sportowych, które mają głównie charakter międzyszkolny bądź powiatowy w tym biegi uliczne, Powiatowy Konkurs Recytatorski oraz wiele innych. Ponieważ budynek Gimnazjum zlokalizowany jest obok budynku Szkoły Podstawowej dzieci wspólnie korzystają z istniejącej bazy sportowej.

Plac wokół budynku Gimnazjum jest zagospodarowany i pomimo bliskiej styczności z drogą wewnętrzną jest bezpiecznie. Ulica ta należy bowiem do rzadko uczęszczanych.

Poniżej przedstawiono zdjęcie obrazujące wygląd Gimnazjum w Drawnie

Gimnazjum w Drawnie

zdjęcie nr 6 *

b) **Szkoła Podstawowa im. Stefana Żeromskiego w Drawnie** - ma ogółem 16 oddziałów (sześć szkolnych). Uczy się w niej ogółem 330 dzieci pod dydaktyczną opieką 21 nauczycieli (w tym 26 zatrudnionych na pełnych etatach). W ostatnim roku na stypendia dla uczniów przeznaczono kwotę 1.820.846 zł.

Choć budynek szkoły jest stary i przysparza stałej troski i wydatków gminy na ten cel jest dla swoich wychowanków bezpieczny.

Uczniowie gminy Drawno mogą rozwijać swoje uzdolnienia w ramach zajęć pozalekcyjnych w klubach sportowych oraz kołach przedmiotowych i zainteresowań, takich jak: koła plastyczne, teatralne, SKS-y, koła informatyczne, matematyczne, polonistyczne, historyczne oraz wiele innych.

Wśród imprez organizowanych przez Szkołę Podstawową charakter cykliczny mają m.in. Inauguracja Sportowego Roku Szkolnego, Tydzień Patrona Szkoły, Pasowanie pierwszoklasistów na uczniów, Góra Grosza, Mikołajkowy turniej dla klas I-III, udział w Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy, Pasowanie na Czytelnika, Dzień Matematyki, Dzień Ziemi, Imieniny Książki oraz Majówka na Zamku.

Poniżej przedstawiono zdjęcie obrazujące aktualny stan Szkoły Podstawowej w Drawnie.

Szkoła Podstawowa w Drawnie

zdjęcie nr 7 *

c) **Przedszkole Miejskie w Drawnie** – uczęszcza do niego 94 dzieci. Placówka posiada 4 oddziały na terenie gminy. Na potrzeby prowadzenia placówki zatrudnionych jest 7 osób, w tym 5 na pełen etat. Koszty funkcjonowania przedszkola pochłonęły w ubiegłym roku kwotę 427.720 zł.

Dzienny czas pracy poszczególnych oddziałów jest różny, dostosowany do potrzeb rodziców oraz dowozów dzieci.

W przedszkolu dzieci mają możliwość uczestniczenia w zajęciach religii oraz zajęciach muzyczno - rytmicznych.

Swoje umiejętności aktorskie, plastyczne, muzyczne, ruchowe dzieci przedstawiają w pracach plastycznych, zabawach, zajęciach ogólnorozwojowych oraz w różnorodnych uroczystościach przedszkolnych, których obchody są tradycją przedszkola (np. Sprzątanie Świata, Święto Drzewa, Mikołajki, Jasełka Noworoczne, Dzień Babci i Dziadka, Dzień Ziemi, Dzień Mamy i Taty, Festyn Rodzinny i Dzień Dziecka).

Dla dzieci zamiejscowych organizowane są dowozy do przedszkola i szkół.

Oprócz wskazanych wyżej placówek na terenie gminy funkcjonuje także niezależnie od gminy- podległa starostwu placówka: Ośrodek Szkolno Wychowawczy w Niemieńsku dla osób niepełnosprawnych, oraz oświatowa placówka niepubliczna, zajmująca się pozaszkolnym kształceniem ustawicznym w zakresie języków obcych.

❖ **Kultura, kultura fizyczna i sport.**

Sfera działalności kulturowej w gminie jest na zadowalającym, lecz niewystarczającym poziomie. Braki te wynikają z potrzeb inwestycyjnych zarówno budowlanych, jak i wyposażeniowych, a także dotyczą potrzeby rozszerzenia i rozwoju wachlarzu imprez kulturowych dla mieszkańców i turystów obecnych i przyszłych. W Gminie Drawno obecnie działają:

- Biblioteka w Drawnie;
- Drawieński Ośrodek Kultury i działające w jego zasięgu świetlice wiejskie w miejscowościach – Barnimie, Dominikowo, Drawno, Kiełpino, Święciechów;
- Muzeum w Spichlerzu w Drawnie;
- Centrum Informacji Turystycznej w Drawnie.

Drawieński Ośrodek Kultury (DOK), wraz z podległymi mu świetlicami wiejskimi i z Biblioteką Miejską odpowiedzialny jest za upowszechnianie kultury na terenie gminy.

Większość placówek kulturalnych koncentruje się w Drawnie, choć istnieje także oferta kulturalna na obszarach wiejskich. Nie jest ona jednak tak bogata w wydarzenia jak te, które proponuje miasto Drawno. Generalnie panuje powszechne odczucie, że w okresie ostatnich lat zmalał poziom uczestnictwa społeczności gminy w życiu kulturalnym. Należy tu wziąć pod uwagę fakt, że zmienił się model uczestnictwa w kulturze.

Dlatego też priorytetem w dziedzinie kultury powinno być z jednej strony wykorzystanie potencjału kulturalnego Gminy dla jej promocji na zewnątrz, a z drugiej wzmocnienie istniejących i pobudzenie nowych potrzeb kulturalnych wśród jego mieszkańców.

Na terenie miasta funkcjonuje Drawieński Ośrodek Kultury. W nim odbywają się lokalne imprezy, a także zajęcia dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych. Przy Ośrodku Kultury działa sekcja plastyczna i teatralna, organizowane są zajęcia wokalne dla dzieci i młodzieży, raz w tygodniu spotyka się zespół śpiewaczy dla dorosłych, działa młodzieżowe studio muzyczne, w którym dzieci i młodzież uczą się gry na instrumentach, zespół instrumentalny, brydż sportowy dla dorosłych oraz aerobik dla pań. W Ośrodku Kultury organizowane są także zajęcia warsztatowe w zależności od zainteresowań, w tym rzeźba w kolorze, sianowije, ozdoby z darów natury, taniec towarzyski, malowanie na szkle i inne. Kilka razy w roku organizowane są wystawy i wernisaże przedstawiające prace wykonane podczas warsztatów. Niestety stan techniczny budynku wymaga podjęcia kompleksowych prac remontowych, które poprawią stan funkcjonowania jednostki wskazując jednocześnie na nowe możliwości rozwoju. Dotyczy to przede wszystkim pomieszczeń piwnicznych, dziś niewykorzystanych, które po remoncie mogą pełnić rolę sal warsztatowych – np. ceramicznych, artystycznych czy plastycznych nadając tym samym nowy charakter i możliwości rozwoju całej placówki. Na niniejsze zadanie inwestycyjne gmina

zamierza pozyskać dodatkowe środki zewnętrzne – w miarę pojawiających się możliwości dotacyjnych – zarówno ze środków strukturalnych jak i krajowych.

W nowo wyremontowanej sali widowiskowo-kinowej w weekendy organizowane są seanse filmowe, raz w miesiącu spotyka się Dyskusyjny Klub Filmowy, organizowane są koncerty artystów polskich, przedstawienia teatralne, występy i lokalne uroczystości rocznicowe.

Edukacja kulturalna prowadzona jest także przez szkoły działające na terenie miasta oraz w ramach zajęć pozalekcyjnych w pięciu świetlicach środowiskowych. W ramach działań szkół organizowane są imprezy kulturalno - sportowe, liczne konkursy, dyskoteki, gry, zabawy, przedstawienia, koncerty i wystawy oraz wiele konkursów edukacyjnych.

W roku szkolnym 2006/2007 do wszystkich świetlic środowiskowych zakwalifikowano 145 dzieci, z czego systematycznie uczęszczało 116 osób. W ramach działań świetlic środowiskowych w Drawnie, Chomętowie, Dominikowie, Świąciechowie i Barnimiu w roku szkolnym dzieci biorą czynny udział w organizowaniu imprez środowiskowych, przygotowują programy artystyczne, otrzymują pomoc w odrabianiu lekcji, uczą się samoakceptacji, zasad funkcjonowania w grupie rówieśniczej, samodzielnego rozwiązywania problemów i konfliktów, wzajemnej tolerancji oraz stosowania nabytych umiejętności w życiu codziennym. Dodatkowo podczas ferii zimowych i w miesiącach wakacyjnych organizowane były zajęcia profilaktyczno-wychowawcze, w tym nauka obsługi komputera, gry świetlicowe, konkursy plastyczne, doskonalenie umiejętności manualnych oraz gry i zabawy na powietrzu oraz wycieczki piesze.

Od kilku lat na terenie gminy mają siedzibę Koła Gospodyń Wiejskich, (m.in. w Drawnie, Dominikowie, Barnimiu, Kiełpinie i Świąciechowie, które czynnie uczestniczą w życiu kulturalnym gminy Drawno. W 2006r. Koło Gospodyń Wiejskich w Drawnie było organizatorem wielu imprez kulturalnych, w tym Dnia Babci i Dziadka, Dnia Kobiet, Dnia Matki i Dziecka, Zabawy Andrzejkowej, Balu Sylwestrowego oraz „Choinki dla Dzieci”. Podczas wakacji organizowane były przez Koło Gospodyń Wiejskich wycieczki nad morze a wczesną jesienią wyjazdy rowerowe na grzybobranie.

W ciągu ostatniego roku (2006) świetlice wiejskie oraz Drawieński Ośrodek Kultury proponowały swoim mieszkańcom następujące formy rozrywki w zakresie kultury:

Lp.	Miejsce i nazwa imprezy
1.	Świetlica wiejska w Barnimiu: - Przegląd jasełek oraz szopek bożonarodzeniowych - Ferie zimowe - Dzień Babci i Dziadka

	- Bal charytatywny - Dzień Kobiet - powitanie wiosny - Konkurs „Najpiękniejsza pisanka ” - Dzień Ziemi - Dzień Matki - Półkolonie - Wigilia - Konkurs na „Najbardziej oryginalny łańcuch choinkowy”. Ogółem w zorganizowanych imprezach udział wzięło około 150 dzieci i 100 uczestników.
2.	W barnimskiej świetlicy odbywają się także stałe zajęcia, na które uczęszcza siedemnaścioro dzieci ze wsi. W czasie tych spotkań, które trwają od poniedziałku do piątku w godz. od 14-18 odbywają się zajęcia : -artystyczne - nauka piosenek, wierszy, przygotowanie scenariuszy imprez okolicznościowych. -plastyczno-techniczne: wyklejanki, modelowanie z masy solnej, stroiki, kartki okolicznościowe, elementy dekoracji sali związane z każdą z pór roku oraz świętami, upominki z okazji Dnia Matki, Babci i Dziadka, Dnia Kobiet, wystawy prac. -gry i zabawy sportowe i dydaktyczne rozwiązywanie łamigłówek, pisanie dyktand, nauka korzystania ze słowników, zabawy, które wzbogacają słownictwo oraz wyrabiają umiejętności szybkiego kojarzenia przedmiotów, uzyskują pomoc w odrabianiu lekcji. Zajęcia dowolne- dzieci same proponują w jakie zabawy chcą się bawić, jak zorganizować swój wolny czas, grają w tenisa stołowego, gry planszowe i komputerowe, układają puzzle.
3.	Świetlica wiejska w Dominikowie: - Ferie zimowe - Dzień Kobiet - Powitanie Wiosny - Konkurs „Najpiękniejsza pisanka” (DOK był organizatorem) - Dzień Dziecka - Dzień Matki Ogółem w imprezach udział wzięło ok. 80 dzieci i 50 uczestników z terenu wsi. W ostatnim czasie na terenie świetlicy przeprowadzany był remont.
4.	Świetlica wiejska w Kiełpinie: - dzieci brały udział w imprezach organizowanych przez DOK – szopka bożonarodzeniowa, przegląd przedstawień jasełkowych, najładniejsza pisanka i palma wielkanocna - Dzień Babci i Dziadka - Dzień Mamy i Taty, - Festyn – Dzień Kiełpina i Dożynki - współudział w balu integracyjnym w Niemieńsku, - Ferie zimowe - Dyskoteki (w tym Walentynkowa i Andrzejkowa)

	- Sprzątanie świata - współdziałal na Zamkowych Dniach Osób Niepełnosprawnych w Niemieńsku Ogółem w zorganizowanych imprezach udział wzięło około 100 dzieci i 80 uczestników
5.	Świetlica wiejska w Święciechowie (od września do grudnia 2006r.): - pierwszy dzień kalendarzowy Jesieni - Dzień Chłopaka - Dzień znaczka pocztowego - Dzień Nauczyciela - Dzień Poczty Polskiej - Halloween - Dzień zaduszny - Narodowe Święto Niepodległości - Dzień Tolerancji - Andrzejkki - Barbórki – Dzień Górnika - Mikołajki - Dzień Telewizji dla Dzieci - Przerwa Świąteczna - Pierwszy Dzień Kalendarzowej Zimy Ogółem w zorganizowanych imprezach udział wzięło około 60 dzieci i 40 uczestników
6.	Świetlica w Drawnie: - przegląd jasełek oraz szopek bożonarodzeniowych - ferie zimowe - warsztaty przygotowujące do konkursu KARAOKE , finał karaoke - spotkanie z poezją śpiewaną „Towarzystwo Powiększania Wyobraźni” - kartki okolicznościowe oraz inscenizację na Dzień Babci i Dziadka - warsztaty „ciasteczkowe” - wspólne pieczenie ciasteczek na spotkanie ”Cała Polska czyta dzieciom” (sala biesiadna, kuchnia) - Warsztaty teatralne-przygotowanie prezentacji z okazji Dnia Babci i Dziadka - udział w przedstawieniu teatralnym „Trzy świnki” - udział w filmach proponowanych przez DOK - udział w konkursie „Najpiękniejsza pisanka ” - Dzień Matki - Dożynki - Wigilia - konkurs pt “Najbardziej oryginalny łańcuch choinkowy”
7.	Świetlica środowiskowa w Drawnie Celem głównym świetlicy jest poprawa funkcjonowania psycho-społecznego dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo i niedostosowanych społecznie. Wytyczone zostały cele szczegółowe: • zapobieganie marginalizacji i niedostosowaniu społecznemu dzieci

	• pomoc dzieciom i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych • uspołecznienie i uwrażliwienie wychowanków • rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień • wspieranie prawidłowego rozwoju • ofiarowanie poczucia bezpieczeństwa • organizowanie czasu wolnego • kształtowanie pozytywnych wzorców osobowości wychowanków • łagodzenie niedostatków wychowawczych Wychowawczynie świetlic realizują wiele zadań do których między innymi należy: • organizowanie czasu wolnego dzieci, • dostarczanie pozytywnych emocji, • pomoc w odrabianiu lekcji, • eliminowanie zachowań niepożądanych, • wytworzenie bezpiecznej atmosfery wychowawczej, w której dziecko może się swobodnie zachowywać i czuć, • realizowanie szeroko pojętej pracy socjalnej na rzecz dzieci. Tygodniowy rozkład zajęć przedstawia się następująco: - poniedziałek – zajęcia sportowo – rekreacyjne - wtorek – zajęcia plastyczne - środa – blok zajęć gospodarczo – technicznych - czwartek – zajęcia integracyjne - piątek – zajęcia muzyczne i teatralne
8.	<u>Drawieński Ośrodek Kultury:</u> - Udostępnianie i popularyzacja dóbr kultury poprzez organizację różnorodnych form masowego przekazu twórczości artystycznej jak :koncerty, spektakle, wystawy, spotkania z twórcami kultury; - Organizowanie czasu wolnego miejscowej społeczności poprzez tworzenie sekcji, pracowni i kół zainteresowań a także organizowanie masowych imprez okolicznościowych i środowiskowych stwarzających możliwości czynnego wypoczynku i integracji społeczeństwa, inspirowanie amatorskiej twórczości artystycznej; - Obsługa instruktorsko- metodyczna oraz pomoc organizacyjna terenowym placówkom kulturalnym nie podlegającym DOK; koordynowanie przedsięwzięć kulturalnych na terenie gminy; - Gromadzenie i udostępnianie informacji repertuarowych, propagowanie aktualności kulturalnych; - Ochrona i dokumentacja dóbr kultury; - Propagowanie miejscowych wydarzeń i osiągnięć kultury we współpracy ze szkołami i zakładami pracy - Informowanie o walorach turystycznych gminy, ich propagowanie oraz współdziałanie w tym zakresie z organizacjami turystycznymi
9.	<u>Zestawienie imprez w ramach Drawieńskiego Ośrodka Kultury:</u> - Finał konkursu na najpiękniejszą szopkę bożonarodzeniową oraz Przegląd przedstawień jasełkowych - Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy (wspólnie z Gimnazjum) - Koncert uczniów „ogniska muzycznego”

- Ferie zimowe
- Dzień Babci i Dziadka
- Koncert Michała Bajora
- Dzień Osadnika
- Wystawa „Sowieckie Piekło”
- Bal karnawałowy w Sołectwie Zatom
- Dzień Kobiet-seans filmowy z niespodzianką
- Wystawa malarstwa artystycznego instruktorki z Drawskiego Domu Kultury Ewy Kamińskiej- Mikołajczyk; pokaz multimedialny z XVIII Prezentacji Ludowych Pomorza Zachodniego w Drawsku Pomorskim
- Spotkanie z pisarką p. Ireną Kuncewicz- połączone z promocją jej książek „Życie to podróż i spotkania”
- Zebranie założycielskie DKF
- Konkurs na najpiękniejszą pisanekę i Palmę Wielkanocną
- Teatr edukacyjny z Wrocławia
- 3 Maja – Święto Narodowe
- Galeria Jednej Rzeźby-wystawa rzeźby „Bachus” Aleksandra Korczyńskiego
- I Międzynarodowy Plener Rzeźbiarski w Drawnie zakończony 20.05 wystawą
- Powiatowy Konkurs Recytatorski
- II Spotkania Artystów, Działaczy i Twórców Kultury terenu gminy Drawno-połączone z wystawą prac
- Dzień Matki- seans filmowy z niespodzianką
- II Festyn Rodzinny
- Wernisaż witraży p. Nowak z Choszczna 02-14.06
- Bal na zakończenie klas VI-tych
- Bal gimnazjalistów
- Noc Świętojańska- występ Czarodzieja Iluzjonisty; pląsy przy ogniu; pływanie po Drawie-puszczanie wianków
- Otwarcie restauracji pod Urzędem Miejskim
- Piknik nad Drawą
- Mini Festiwal wakacyjnych hitów filmowych
- Dożynki gminne
- Warsztaty wyplatania koszy
- Warsztaty tańca towarzyskiego
- Występ kabaretu COKolwiek z Ińska- „Jest jak jest”
- Warsztaty „Spotkanie z jesienią”
- Przedpremierowy pokaz filmu „Infiltracja”
- Nie tylko poetyckie spotkanie z jesienią (II Spotkanie artystów i twórców „UTRWALONE NA PAPIERZE”);wystawa powarsztatowa W.Dementiewa, B. Plachty; występ zespołu KAMADA, prezentacje twórców słowa
- Święto Niepodległości: Msza za Ojczyznę, oddanie tablicy poświęconej Saperom przy GP, montaż przyg przez M. Dolatę Trzeskawkę i I. Kowalczyk; wybory Króla Kurkowego

	- Warsztaty „Rzeźba w korze” zakończone wystawą prac uczestników warsztatów oraz prowadzącego (rzeźba i hafty) - Występ kanadyjskiego zespołu muzycznego „RAGNI” - Mikołajki dla dzieci: gratisowe seanse filmowe (3), Mikołajki środowiskowe MGOPS - Warsztaty- „WIP-y z Drawna malują bombki”- do licytacji podczas WOŚP - Środowiskowe spotkanie wigilijne z udziałem świetlic oraz osób samotnych; Jasełka przygotowane przez świetlicę w Barnimiu; koledy w wykonaniu zesp KAMADA; rozstrzygnięcie konkursu na najpiękniejszy łańcuch choinkowy - Zabawy sylwestrowe Ogółem w ramach proponowanego programu kulturalnego skorzystało w roku 2006 około 22.000 osób.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Drawnie

Sztandarową imprezą o zasięgu ponadregionalnym organizowaną corocznie jest **„Piknik nad Drawą”**. Impreza ta odbywa się w jeden z weekendów lipca, podczas którego reprezentuje się wielu wykonawców z Polski. Organizowana w miesiącach letnich swoją atrakcyjnością przyciąga wielu turystów przebywających w tym czasie na terenie gminy. Przemyślany harmonogram i wiele ciekawych akcentów podczas imprezy corocznie zapewniają olbrzymią widownię sięgającą kilku tysięcy osób. Tegoroczna impreza była już IX edycją. Na scenie zaprezentowali się między innymi: Krzysztof Krawczyk, Ania Dąbrowska, Ryszard Rynkowski oraz zespoły Pidżama Porno, Cool Kids of Death, Habakuk i Indios Bravos.

Inną imprezą, która na stałe wpisała się w kalendarz imprez kulturalnych gminy jest **„Wojewódzki Turystyczny Rajd po Ziemi Drawieńskiej**. Tegoroczna była już VIII. Pomysłodawcą imprezy był Antoni Kardas a organizatorami są : Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Drawieńskiej, Urząd Miejski w Drawnie, Młodzieżowa Rada Miasta i Gminy Drawno. Rajd ma na celu propagowanie czynnego wypoczynku, turystyki, poznawanie przyrody, kształtowanie postaw proekologicznych a także lub przede wszystkim dobrą zabawę.

Wszyscy uczestnicy otrzymują koszulki, znaczki z logo rajdu oraz folder z informacjami o imprezie. Za udział w poszczególnych konkurencjach można wygrać puchary oraz nagrody rzeczowe.

Dla wszystkich chętnych w ostatni dzień organizowany jest spływ rzeką Drawą.

W ciągu trzech dni rozgrywają się konkurencje :

- Rajd samochodowy
- Rajd rowerowy
- Rajd pieszy

Poprzednie edycje imprez finansowane były przez gminę oraz prywatnych sponsorów. Środki (choć symboliczne) pozyskiwane były także z biletów wstępu na nie. Jednak każda kolejna edycja imprez zwiększa rzeszę osób chcących wziąć w nich udział. Dlatego też gmina oraz instytucje zaangażowane w realizację tych przedsięwzięć zamierzają dołożyć wszelkich starań, aby pozyskać dodatkowe środki na rozszerzenie imprezy tak, aby każdy chętny mógł wziąć w nich udział.

Ze względu na naturalne warunki do uprawiania aktywnego sportu, wypoczynku i rekreacji, mieszkańcy i turyści mogą korzystać z istniejącej bazy sportowej, która podobnie jak kultura posiada wiele braków i potrzeb inwestycyjnych.

Na terenie gminy Drawno znajdują się:

- boiska do piłki nożnej w Drawnie i Barnimiu,
- korty tenisowe w Drawnie (przy Stadionie Miejskim) i Zatomiu,
- przystanie wodne w Drawnie – PTTK, Drawieńskiego Parku Narodowego, Polskiej Żeglugi Morskiej przy Szkole Podstawowej w Drawnie oraz prywatne, usytuowane przy kwaterach turystycznych,
- hala sportowa z widownią (Szkola Podstawowa w Drawnie).

Na terenie ulicy Żeromskiego w Drawnie istnieje teren możliwy do przeznaczenia na boisko wielofunkcyjne, z którego mogliby korzystać zarówno wychowankowie Szkoły Podstawowej jak i Gimnazjum w Drawnie oraz młodzież odwiedzająca gminę. W chwili obecnej młodzież zamieszkująca pomieszczenia szkolne wykorzystywane w lecie jako swoistego rodzaju schronisko młodzieżowe, nie ma alternatywy na zagospodarowanie wolnego czasu.

Dlatego też potrzeba wybudowania takiego boiska jest zadaniem priorytetowym gminy, gdyż warunkuje powstanie obiektu, który mógłby być wykorzystywany przez młodzież przyjeżdżającą do Drawna w sezonie letnim na obozy i kolonie organizowane przez jednostki publiczne i prywatne.

W ramach działalności sportowej na terenie gminy funkcjonują także cztery kluby sportowe:

- Miejski Klub Sportowy „Drawa” w Drawnie,
- Ludowy Klub Sportowy „Świt” w Barnimie,
- Uczniowski Klub Sportowy „Drawianka” w Drawnie,
- Szkolny Klub Żeglarski „Drawa” w Drawnie.

Wszystkie kluby są dotowane z budżetu gminy i są odpowiedzialne za popularyzację sportu wśród mieszkańców gminy.

❖ Podstawowa opieka zdrowotna

Świadczenia zdrowotne w Gminie są realizowane na ogół na zadowalającym poziomie, choć wiele osób krytycznie ocenia nie utrzymywanie standardów systemowych.

Generalnie zdaje egzamin system oparty o lekarza rodzinnego, dlatego powinien on być nadal intensywnie rozwijany. Sposób organizacji służby zdrowia często nie zapewnia rzeczywistej całodobowej opieki medycznej (poza Drawnem).

Świadczenia zdrowotne na terenie gminy prowadzone są przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Eskulap”. Placówka świadczy następujące usługi:

- podstawowa opieka zdrowotna
- usługi stomatologiczne
- usługi pielęgniarskie
- wizyty domowe
- poradnia „K”
- laboratorium (badania ogólne)

Okresowo, najczęściej w ramach Funduszu Zdrowia przyjmują lekarze określonych specjalności, np.: ortopeda, diabetolog, ginekolog, itp.

Na terenie gminy funkcjonują w Drawnie dwie apteki.

Świadczenia w zakresie hospitalizacji, usług specjalistycznych, szczegółowych badań laboratoryjnych są realizowane w Choszczynie (25 km od Drawna).

Zbyt mała jest liczba zakładów opiekuńczych leczniczych i pielęgniarskich oraz brak zakładu opieki paliatywnej. Słabo są też rozwinięte formy opieki stacjonarnej, takie jak: opieka dzienna, chirurgia "jednego dnia", hospitalizacja domowa.

Poziom finansowania opieki stomatologicznej, brak lekarzy stomatologów w szkołach utrudnia i ogranicza dostęp do usług stomatologicznych.

Niezbędne jest wspieranie przez Gminę działań umożliwiających poprawę dostępności i jakości usług zdrowotnych.

Programy promocyjne i profilaktyczne są wprowadzane jedynie pod warunkiem uzyskania na ten cel dodatkowych środków finansowych. Istnieje konieczność objęcia uczniów aktywną opieką medyczną i profilaktyką zdrowotną.

Budowanie bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców Gminy wymaga podejmowania, wspólnie z władzami powiatu, działań w zakresie zapobiegania i rozwiązywania problemów uzależnienia jak i w zakresie rozwoju profilaktyki i promocja zdrowia.

Współpraca z władzami powiatu w zakresie stworzenia systemu rozwoju profilaktyki, usprawnienia wczesnej diagnostyki i promocji zdrowia ma na celu:

- zmniejszenie ryzyka wystąpienia tzw. chorób cywilizacyjnych,
- ograniczenie możliwości wystąpienia chorób zakaźnych,
- ograniczenie szkód zdrowotnych związanych z niewłaściwymi warunkami i trybem życia mieszkańców.
- zwiększenie efektywności leczenia nowotworów, cukrzycy oraz chorób układu krążenia.

Brak jest na rynku firm ubezpieczeniowych i alternatywy dla kas chorych zapewniającej obniżanie kosztów własnych jednostek ochrony zdrowia.

❖ Poziom bezpieczeństwa

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk patologii społecznych, które odciskają piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. To „margines życia społecznego”, który ma wpływ na formowanie się postaw i zachowań mieszkańców gminy Drawno.

Liczba przestępstw w gminie Drawno.

L.p.	Kategoria przestępstw	2004	2005	2006	Razem
1	Rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze	2	2	-	4
2.	Bójki, pobicia	3	2	3	8
3.	OGÓLEM	17	15	20	52
	do samochodów	-	3	1	4
	do mieszkań	4	-	2	6
	do piwnic	1	2	3	6
	do altanek, domków letniskowych	-	5	-	5
	do obiektów handlowych	*	1	5	6
	do innych obiektów	12	4	9	25
4.	Kradzież pojazdu	-	3	2	5
5.	Zabór pojazdu w celu krótkotrwałego użycia	-	1	-	1
6.	Uszkodzenie mienia	2	4	5	11
7.	Kradzież cudzej rzeczy	24	24	28	76
RAZEM		48	51	58	157

* - kategoria w analizowanym okresie nie była monitorowana i brak jest danych w tym zakresie.

Źródło: dane statystyczne z Komendy Powiatowej Policji w Choszczynie.

Dane zawarte w powyższej tabeli przedstawiają ilość przestępstw z monitorowanych kategorii, zaistniałych na terenie gminy Drawno w latach 2004-2006. Zauważyć można, iż dominującymi

kategoriami przestępstw są: kradzieże cudzej rzeczy – łącznie 76 zdarzeń i kradzieże z włamaniem – łącznie 52 zdarzenia. Wśród kategorii kradzieży z włamaniem dominowały włamania do obiektów innych, których odnotowano łącznie 25.

Na przestrzeni badanych lat widoczny jest niewielki, stały wzrost liczby przestępstw.

Według danych Komendy Powiatowej Policji w Choszcznie w analizowanym okresie liczba nieletnich sprawców czynów karalnych utrzymywała się na zbliżonym poziomie i oscylowała w granicach 4-5 nieletnich w ciągu roku. Zauważyć można, iż w roku 2006 ujawniono największą ilość nieletnich sprawców czynów karalnych przypisując im najwyższą ilość czynów karalnych odnotowanych w okresie lat 2004-2006. Dominującą kategorią przestępstw popełnianych przez nieletnich były kradzieże z włamaniami – 6 oraz czyny karalne wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – 4. Szczegółowe informacje dot. kategorii przestępstw popełnianych przez nieletnich przedstawia poniższa tabela.

Liczba przestępstw wśród nieletnich w gminie Drawno.

	2004		2005		2006	
	Ilość nieletnich	Ilość czynów	Ilość nieletnich	Ilość czynów	Ilość nieletnich	Ilość czynów
Pobicia	1	1	1	1	-	-
Kradzieże z włamaniem	1	3	1	1	2	2
Kradzieże	1	1	1	1	1	1
Zniszczenie mienia	-	-	1	1	-	-
Narkotykowe	1	1	-	-	1	3
Nietrzeźwy kierujący	-	-	-	-	1	1
RAZEM	4	6	4	4	5	7

Źródło: dane statystyczne z Komendy Powiatowej Policji w Choszcznie.

W gminie Drawno miały miejsce także wykroczenia. W badanym okresie występuje nagły wzrost ilości ujawnionych czynów od 2005 roku, co jest spowodowane faktem, iż w tym okresie monitorowano również wykroczenia zakończone środkiem w postaci pouczenia, oraz objęto kontrolą kategorię wykroczeń dotyczących wykroczeń innych. Poniższa tabela przedstawia liczbę wykroczeń w poszczególnych latach według kategorii wykroczenia.

Liczba wykroczeń w gminie Drawno.

Lp.	Kategoria wykroczenia	2004	2005	2006
1	Przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	8	53	56
2	Przeciwko bezp. osób i mienia	3	13	15
3	Przeciwko osobie	-	-	-
4	Przeciwko mieniu	18	4	3
5	Przeciwko obyczajności publicznej	1	52	10
6	Przeciwko urządzeniom użyteczności publicznej	1	26	22
7	Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	1	108	73
8	Pozostałe wykroczenia	*	116	159
RAZEM		32	372	338

* - kategoria w analizowanym okresie nie była monitorowana i brak jest danych w tym zakresie.

Źródło: dane statystyczne z Komendy Powiatowej Policji w Choszcznie.

Na podstawie przedstawionych danych zauważyć można, że najwięcej wykroczeń odnotowano z kategorii „pozostałe”, do których zalicza się wszystkie wykroczenia nie ujęte w wierszach 1-7, w tym wykroczenia w ruchu drogowym. Wykroczeń tych odnotowano w całym analizowanym okresie łącznie 275. Kolejnymi dominującymi kategoriami były wykroczenia wynikające z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (art. 43` - spożywanie alkoholu w miejscu publicznym), których odnotowano łącznie 182 oraz wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu, których odnotowano łącznie 117.

Obszarami na terenie Drawna, gdzie jest dokonywana największa liczba przestępstw są trzy miejscowości Drawno, Borowiec i Dominikowo. W samym Drawnie najczęściej dochodzi do kradzieży, kradzieży z włamaniem, sprzedaży narkotyków oraz bójek i pobić. Także w Drawnie na terenach ogródków działkowych najczęściej dokonywane są włamania do altanek oraz kradzieże mienia. W miejscowości Borowiec natomiast najczęściej dochodzi do kradzieży samochodów, a w Dominikowie, gdzie usytuowane są domki letniskowe najczęściej dokonywane są kradzieże z włamaniami i kradzieże z posesji.

Posterunek Policji w Drawnie najwięcej przestępstw odnotowuje w sezonie letnim, wówczas, gdy na teren gminy przybywają turyści z terenu całego kraju, jak również z zagranicy.

Podsumowując, Gmina Drawno jest jedną z szczęśliwiejszych gmin Powiatu Choszczeńskiego i na podstawie prowadzonych przez Komendę Powiatową Policji w Choszcznie analiz stanu bezpieczeństwa i porządku

publicznego stwierdzić należy, iż gmina ta jest jedną ze „spokojniejszych” gmin, gdzie istnieje jedno z niższych zagrożeń zdarzeniami przestępczymi.

❖ Charakterystyka grup społecznie wrażliwych

Codziennemu życiu towarzyszą liczne problemy, które swoim zasięgiem obejmują coraz większą grupę ludzi i coraz młodsze pokolenie. Zmuszają one część społeczności do szukania różnych form pomocy, w tym korzystania z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, który realizuje w imieniu gminy zadania z zakresu pomocy społecznej określonej w ustawie oraz statucie M-GOPS.

Celem działania Ośrodka jest rozpoznawanie i zaspakajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin wymagających pomocy, organizowanie wynikających z tego rozpoznania zadań, a także inspirowanie działalności innych sił społecznych, działających w sferze pomocy społecznej w celu doprowadzenia do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Jednym z najważniejszych zadań pełnionych przez M-GOPS jest praca socjalna, czyli działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Ilość osób korzystających z Ośrodka w latach 2004-2006 przedstawia poniższa tabela.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest M-GOPS. Do jego zakresu obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Liczba osób korzystająca z pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2004 – 2006

Rok	2004	2005	2006
Liczba podań lub wniosków złożonych o przyznanie pomocy społecznej	1850	1414	1143

Źródło : opracowanie na podstawie danych z MGOPS w Drawnie.

Gminę Drawno na dzień 31.12.2006 r. zamieszkiwało 5.467 osób w tym 2.508 w samym mieście. Do dnia 31.12.2006r. wpłynęło do Ośrodka 1.143 podań lub wniosków o pomoc społeczną, co stanowi 20,9% w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców. Tabela świadczy o spadku liczby osób objętych pomocą na przestrzeni ostatnich trzech lat na terenie gminy Drawno. W 2004r. ok. 33% ogólnej liczby mieszkańców korzystało z pomocy Ośrodka. Tendencja ta wskazuje znaczne zmniejszenie się liczby osób objętych pomocą w roku 2005 w porównaniu do roku wcześniejszego (z 1.805 do 1414, tj. o 436). Referat świadczeń rodzinnych zarejestrował od września do grudnia 2006 r. – 560 wniosków o przyznanie świadczeń rodzinnych oraz 42 wnioski o przyznanie zaliczki alimentacyjnej. Powody udzielenia pomocy społecznej przedstawia poniższa tabela.

Powody przyznania pomocy (liczba rodzin).

Powód trudnej sytuacji życiowej	2004	2005	2006
Ubóstwo	399	297	457
Potrzeby ochrony macierzyństwa	18	-	25
Bezdomność	2	3	2
Bezrobocie	278	205	172
Niepełnosprawność	75	83	100
Długotrwała lub ciężka choroba	55	44	51
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego	19	51	71
Przemoc w rodzinie	-	3	3
Alkoholizm	27	12	12
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3	1	-
Sytuacja kryzysowa	-	2	-

Źródło : opracowanie na podstawie danych z MGOPS w Drawnie.

Głównym powodem przyznania pomocy społecznej jest przede wszystkim ubóstwo i bezrobocie. Brak zatrudnienia, który nie jest tylko indywidualnym problemem człowieka nim dotkniętego, ale niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny, jest źródłem problemów i patologii. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy problemy te narastają i rodzą się kolejne, takie jak ubóstwo, frustracje, izolacje, bezradność życiowa. Równie ważnymi powodami przyznawania pomocy są niepełnosprawność, długotrwała choroba, alkoholizm oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Na realizację przyznawania i wydawania zasiłków celowych Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej otrzymuje środki finansowe z budżetu gminy, które przeznacza się m.in. na częściowe pokrycie kosztów leczenia i leków, dożywianie uczniów, dofinansowanie zakupu opału i odzieży oraz niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych napraw i remontów w mieszkaniu a także kosztów pogrzebu.

W roku 2006, na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 luty 2006 r. z uwagi na sytuację osobistą lub rodzinną, przyznana została pomoc w formie zasiłku celowego z przeznaczeniem na zakup posiłku lub żywności „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Rzeczywista liczba osób objęta programem wniosła 552 w tym na wsi 326. Koszt jednego posiłku średnio wyniósł – 2.30 zł. (na początku roku) a od października 2006 wzrósł do 3,00 zł.

Szczególne wsparcie ze strony M-GOPS kierowane jest do dzieci uczących się na terenie gminy. W Gminie Drawno realizowany jest rządowy program „Posiłek dla potrzebujących”. Celem programu jest ograniczenie zjawiska głodu i niedożywienia w szczególności wśród dzieci i młodzieży. W roku 2006 wydano 45 988 posiłków (szkoła i przedszkole) dla ogółem 318 dzieci z tego 191 to dzieci mieszkające na wsi, na łączną kwotę 107 700,00 zł. Wszystkie dzieci otrzymują posiłki przygotowywane przez stołówki placówek oświatowych. W ramach pomocy żywnościowej na terenie gminy realizowany jest także program „Dostarczanie żywności dla najuboższej ludności Unii Europejskiej”. W 2006 r. M-GOPS otrzymał ryż, mleko 3,2%-karton, makaron, mąkę, ser topiony i twardy. Wsparcie rzeczowe z zewnątrz i rozmiar udzielanej pomocy przy istniejących potrzebach jest znikomy i nie zabezpiecza w pełni wszystkich potrzeb.

W strukturach Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Drawnie znajduje się Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób niepełnosprawnych intelektualnie.

Na terenie gminy corocznie realizowany jest Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii, za których opracowanie i realizację odpowiedzialna jest Miejsko-Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Pełnomocnik Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

W związku z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Gospodarki z dnia 25.10.2005 r. zostaje przekazany nowy instrument rynku pracy jakim są prace społecznie użyteczne.

W pracach tych mogły brać udział osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku i korzystające ze świadczeń pomocy społecznej. Zatrudnione osoby miały przepracować do 10 godz. tygodniowo za około 6 zł za godzinę pracy. Na terenie gminy skorzystało z tej formy zatrudnienia ok. 48 osób.

Wykorzystanie środków finansowych przez M-GOPS w Drawnie w 2006 roku.

Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań	własnych	zleconych	Razem
świadczenia rodzinne i ubezpieczenia społeczne	7 963,00 zł.	1.708 335,00 zł.	1.716 298,00 zł.
zasiłki zdrowotne	-	14 765,20 zł.	14 765,20 zł.
zasiłki stałe	29 000,00 zł.	175 611,00 zł.	204 611,00 zł.
zasiłki celowe	11 919,00 zł.	54 556,00 zł.	66 475,00 zł.
środki z funduszu p/alkoholowego z przeznaczeniem na dożywianie dzieci	11 770,00 zł.	-	11 770,00 zł.
dożywianie, dotacja celowa z rezerwy celowej - Szczecin	103 230,00 zł.	-	103 230,00 zł.
dodatki mieszkaniowe	260 755,00 zł.	-	260 755,00 zł.
utrzymanie M-GOPS	287 096,00 zł.	-	287 096,00 zł.
specjalistyczne usługi opiekuńcze	23 840,00 zł.	33 000,00 zł.	56 840,00 zł.
Środowiskowy Dom Samopomocy	-	54 000,00 zł.	54 000,00 zł.
RAZEM	735 573,00 zł.	2 040 267,20 zł.	2.775 840,20 zł.
Procentowy udział w budżecie gminy	6,00 %	16,77 %	22,77 %

Źródło: dane M-GOPS w Drawnie.

2.6.3. Identyfikacja problemów

- spadek liczby urodzeń,
- stopień wysokiego bezrobocia szczególnie wśród kobiet i ludzi młodych,
- brak budownictwa mieszkaniowego i socjalnego,
- mała aktywność społeczna mieszkańców – brak inicjatyw społecznych,
- mocno rozwinięty system opieki społecznej – wyzwala roszczeniową postawę mieszkańców,
- nie rozwiązany problem identyfikacji „szarej strefy” na rynku pracy w kraju i zagranicą,
- pogłębiające się zubożenie społeczne skutkujące wzrostem liczby osób korzystających ze świadczeń M-G.O.P.S.
- świadczenie zbyt wąskiego zakresu usług w sferze opieki zdrowotnej,
- utrzymująca się tendencja spadkowa liczby uczniów w szkołach,
- słaby rozwój działalności turystycznej,
- niewystarczający poziom bazy kulturowej,
- potrzeba reaktywowania w większych miejscowościach wiejskich świetlic,
- zagrożenie dzieci i młodzieży zjawiskami patologicznymi - alkoholizmem i narkomanią i przemocą.

2.7. Analiza SWOT dla Gminy Drawno

Klasycznym narzędziem, stosowanym od wielu lat w analizie strategicznej jest Analiza SWOT (**S**trengths, **W**eaknesses, **O**pportunities, **T**hreats). Stanowi ona zestawienie mocnych i słabych stron analizowanego podmiotu (w tym przypadku gminy) oraz określenie jego szans i zagrożeń rozwojowych wynikających z wpływu otoczenia i zmian w nim zachodzących. Zasadę przeprowadzania badania ilustruje poniższa tabela.

Mocne strony	Słabe strony
zalety społeczności, zasoby: ludzkie, środowiska, finansowe dostępne w rozwiązywaniu problemów, elementy przewagi nad innymi	obecnie istniejące problemy i bariery, przeszkody do podjęcia działań, brakujące elementy
Szanse	Zagrożenia
zmiany w otoczeniu sprzyjające działaniom, konkretne zyski, możliwi partnerzy	negatywne skutki uboczne działań, próba przewidzenia nieoczekiwanych skutków, zagrożenia i rozwiązania, których należy uniknąć

Strategiczny plan rozwoju powinien opierać się na mocnych stronach lokalnej społeczności i środowiska, eliminować słabości, wykorzystywać pojawiające się szanse oraz unikać przyszłych zagrożeń. W gminie Drawno przy tworzeniu strategicznego programu działania skoncentrowano się na ocenie wewnętrznych zasobów gminy, jej atutów i problemów, przyjmując z definicji zewnętrzne ograniczenia związane z położeniem geograficznym, obowiązującym w Polsce systemem legislacyjnym, poziomem rozwoju gospodarczego, czy też stanem finansów publicznych, gdyż zagadnienia te w ograniczonym stopniu mogą być przedmiotem lokalnej polityki samorządu.

Analizie poddano cztery najważniejsze obszary działalności gminy – są to:

- Finanse
- Infrastruktura i ochrona Środowiska
- Gospodarka
- Sfera społeczna

W każdym z tych obszarów wskazano na atuty i problemy, wynikające z istniejącej sytuacji zdiagnozowanej w pierwszej części procesu tworzenia Planu Rozwoju Lokalnego.

Analizę SWOT rozpoczęto od wskazania analizy otoczenia zewnętrznego i wewnętrznego:

Analiza otoczenia wewnętrznego

Silne Strony	Słabe strony
Dobra dostępność komunikacyjna (przebieg drogi krajowej nr 10 i wojewódzkiej Nr 175)	Zły stan dróg gminnych i powiatowych
Turystyka wodna i rekreacyjna	Braki w infrastrukturze kanalizacyjnej
Walory przyrodniczo – rekreacyjne	Zanieczyszczenie środowiska wynikające z niskiej edukacji ekologicznej mieszkańców
Duża lesistość gminy	Duża liczba dzikich wysypisk
Dobre i żyzne gleby	Niski poziom przedsiębiorczości
Dobrze rozwinięta sieć telefoniczna	Niski odsetek osób wykształconych
Rozwinięta sieć wodociągowa (84 % zwodociągowania)	Apatia i marazm mieszkańców
System kanalizacji na zadowalającym poziomie (67,5 %)	Świadomość braku perspektyw wśród młodzieży
Istnienie wielu atrakcyjnych zabytków	Zły stan techniczny obiektów zabytkowych
Dobrze zorganizowany system oświaty na poziomie podstawowym i gimnazjalnym	Brak planu zagospodarowania przestrzennego
Dobra opieka lekarska	Brak zachęt dla inwestorów oferowanych przez gminę
Sieć świetlic środowiskowych	Niska zasobność finansowa gminy
Działania sportowo-rekreacyjne podejmowane na rzecz osób niepełnosprawnych w ramach aktywnie funkcjonującego stowarzyszenia	Patologia wśród młodzieży
Rozwinięta agroturystyka i turystyka konna	Bariery infrastrukturalne dla osób niepełnosprawnych
Dobrze rozwiązana selektywna zbiórka odpadów	Degradacja środków trwałych pozostałych po majątku PGR-ów oraz brak zagospodarowania terenów i obiektów będących własnością ANR
Infrastruktura kultury na zadowalającym poziomie	Brak instytucji otoczenia rolnictwa (np. zakłady przetwórstwa rolnego, rynki hurtowe,)
Dobrze rozwinięty przemysł rolno – spożywczy	

Analiza otoczenia zewnętrznego

Szanse	Zagrożenia
Zwiększający się dostęp do środków finansowych oferowanych przez fundusze pomocowe	Duża konkurencja innych gmin w konkursach o środki unijne
Wzrost intensywności współpracy między-gminnej na rzecz rozwiązywania problemów lokalnych	Ograniczenia w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej oraz warunków zamieszkania, także przez wzgląd na istniejącą sieć Natura 2000
Napływ inwestorów zewnętrznych w związku z poprawą promocji gminy i postępem procesów integracyjnych w Europie	Niewielkie perspektywy ograniczenia ubóstwa mieszkańców
Poprawa dostępności do edukacji poprzez wykorzystanie bazy szkoły na organizację kursów i szkoleń	Trudności związane z ograniczeniem patologii wśród młodzieży i możliwościami ich rozwoju edukacyjnego w gminie
Rozwój infrastruktury turystycznej i produktu turystycznego gminy także w celu promocji gminy	

❖ analiza poszczególnych obszarów życia społeczno – gospodarczego

W kolejnych punktach przedstawiono syntetyczne wyniki przeprowadzonej analizy aktualnego stanu gminy Drawno w podziale na główne dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

a) Finanse gminy

Silne strony	Braki, problemy
Realny wzrost dochodów budżetu gminy w latach 2004-2006	Niski poziom dochodów budżetowych na 1 mieszkańca
Rosnący udział dochodów własnych w budżecie gminy	Nierównomierny poziom inwestycji w kolejnych latach
Tendencja do tworzenia budżetów zrównoważonych	Wysoki wskaźnik sztywnych wydatków budżetu (w szczególności płac)
Znaczący wzrost dochodów z tytułu udziałów w podatkach budżetu państwa	Brak planu zagospodarowania przestrzennego, konieczność aktualizacji Studium uwarunkowań
Sukcesy w pozyskiwaniu środków ze źródeł zewnętrznych	

Szanse	Zagrożenia
Dostępność funduszy unijnych w latach 2008-2015	Niepewność związana z systemem finansowania samorządu
Utrzymujące się tempo wzrostu gospodarczego	Opóźnienia w przygotowywaniu programów operacyjnych dla funduszy unijnych
Rozwijanie idei samorządności	Wpływ postępujących warunków atmosferycznych na sezon letni a co za tym idzie zmiana klimatu i przesunięcie się w czasie wpływów podatkowych
Wpływy z podatków w związku z rozwojem turystycznym na terenie gminy (wydłużenie sezonu turystycznego w gminie)	

b) infrastruktura i ochrona środowiska

Silne strony	Braki, problemy
Dogodne drogowe połączenia komunikacyjne (istnienie drogi nr 10 i 175)	Zły stan nawierzchni dróg, brak chodników
Rozwinięta sieć wodociągowa	Zanieczyszczenie cieków wodnych powierzchniowych i podziemnych
Doskonale warunki do rozwoju turystyki, zwłaszcza wodnej, agroturystycznej i konnej	Niewystarczający stopień skanalizowania gminy
Istnienie wielu szlaków turystycznych na terenie gminy	Przestarzała infrastruktura turystyczna uniemożliwiająca jej rozwój na szerszą skalę
Wzrastająca świadomość ekologiczna mieszkańców	Niewystarczający stopień gazyfikacji gminy
Korzystne warunki do prowadzenia gospodarki leśnej i przemysłu drzewnego	Występujące obszary zalewowe i niskiej emisji
Występowanie surowców mineralnych	Brak zorganizowanego systemu odprowadzania wód opadowych
Walory turystyczne i krajobrazowe	Niska bonitacja gleb
Istnienie szlaku wodnego łączącego gminę z Niemcami	
Liczne zabytki	

Szanse	Zagrożenia
Możliwość pozyskania znacznego wsparcia z funduszy unijnych	Opóźnienia programowe w pozyskaniu środków zewnętrznych
Przeznaczenie gleb o niskiej jakości pod zalesienie	Wzrost kosztów surowców energetycznych
Podejmowane inwestycje w zakresie poprawy stanu infrastruktury technicznej w tym turystycznej	Brak wystarczających środków finansowych na aktywną ochronę środowiska.
Wydłużenie sezonu turystycznego (cały rok)	Wzrastający ruch pojazdów kołowych na terenie gminy
Istnienie na dużej powierzchni gminy obszarów Sieci Natura 2000	Brak możliwości uzyskania wsparcia na terenach występowania Sieci Natura 2000

c) rozwój gospodarczy

Silne strony	Braki, problemy
Rosnąca liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych
Relatywnie niskie ceny gruntów oraz koszty pracy	Wysoki odsetek ludności zatrudnionej w rolnictwie
Przebieg drogi krajowej nr 10 oraz wojewódzkiej nr 175	Niska efektywność produkcji rolnej
Bliskość dużych ośrodków miejskich i chłonnych rynków zbytu	Słabo rozwinięty lokalny popyt na pracę
Rozwój sfery handlu i usług	Duża liczba osób pozostających bez pracy, w tym długotrwale bezrobotnych
	Nierozwinięty system ulg podatkowych dla inwestorów
	Niskie kwalifikacje osób poszukujących pracy
	Brak dużych podmiotów gospodarczych

Szanse	Zagrożenia
Rozwój gospodarczy kraju	Niesprzyjająca koniunktura na rynku rolnym
Dostępność zewnętrznych funduszy finansujących inwestycje	Niewystarczający poziom przedsiębiorczości
Przekwalifikowanie rolników na bardziej dochodowe rolnictwo	

d) sfera społeczna

Silne strony	Braki, problemy
Istnienie placówek oświatowych (Gimnazjum, Szkoła Podstawowa i Przedszkole) na terenie Gminy	Zmniejszająca się liczba uczniów w szkołach
Istnienie placówek kulturalnych – Drawieński Ośrodek Kultury, Muzeum, Biblioteka, liczne świetlice wiejskie i organizacje pozarządowe	Ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki lekarskiej
Istnienie organizacji sportowych	Niewielka ilość akcji profilaktycznych i promujących zdrowy tryb życia
Działalność organizacji społecznych	Niewystarczająca liczba imprez kulturalnych
Wysoka pomoc GOPS	Konieczność modernizacji i rozbudowy bazy rekreacyjno-sportowej
Dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej	Brak środków na zwiększenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży
Szanse	Zagrożenia
Możliwość pozyskania zewnętrznych środków na inwestycje i programy społeczne	Apatia i marazm mieszkańców gminy
Stworzone ramy współpracy samorządu z organizacjami i instytucjami zewnętrznymi	Proces starzenia się społeczeństwa i zjawisko odpływu młodych mieszkańców gminy
	Przenoszenie złych wzorców zachowań do społeczności lokalnej
	Przyjmowanie postaw roszczeniowych wśród odbiorców pomocy społecznej

3. Zadania polegające na poprawie sytuacji na danym obszarze

Wszystkie działania dotyczące rozwoju gminy wynikają z dokumentu planistycznego Strategia Rozwoju Gminy Drawno, Wieloletniego Planu Inwestycyjnego oraz z potrzeb mieszkańców gminy zgłaszanych na wiejskich zebraniach.

Lista zadań zmierzających do poprawy sytuacji mieszkańców gminy uwzględnia działania w obszarze gospodarczym, ochrony stanu środowiska naturalnego, rozwoju infrastruktury technicznej jak i społecznej oraz w zakresie poprawy warunków i jakości życia mieszkańców.

❖ Zmiany dotyczące struktury gospodarczej i produkcyjnej oraz sposobu użytkowania

- poprawa struktury władania gruntami, rozwój gospodarstw rodzinnych i modelowych, tworzenie efektywnej struktury agrarnej,
- wydzielenie części gruntów z zasobów Agencji Nieruchomości Rolnych z przeznaczeniem na powiększenie indywidualnych gospodarstw rolnych, pod infrastrukturę rekreacyjną, i mieszkaniową,
- podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych rolników i ich rodzin,
- inicjowanie tworzenia grup producenckich,
- kreowanie warunków dla rozwoju drobnej wytwórczości, usług i rzemiosła i innej pozarolniczej działalności,
- kreowanie warunków i postaw organizacyjno-finansowych na rzecz integracji sfery produkcji rolnej ze sferą przetwórstwa rolnego oraz organizacjami skupu, przechowalnictwa i rynkami hurtowymi,
- zagospodarowanie części nieprzydatnych dla produkcji rolnej budynków i budowli na cele drobnej wytwórczości, usług i rzemiosła oraz inną pozarolniczą działalność,
- tworzenie warunków alternatywnych źródeł dochodu w gospodarstwach rolnych takich jak m. in.: agroturystyka, produkcja ekologicznej żywności, drobne usługi okołorolnicze.

❖ Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury

- zagospodarowanie wzgórza Wedłów,
- budowa parkingu i drogi wokół Drawieńskiego Ośrodka Kultury,
- remont dróg gruntowych w gminie Drawno,
- utwardzenie dróg gruntowych nawierzchnią bitumiczną (naprawy, częściowe utwardzenie), w tym m.in.
  - a) droga przed piekarnią

- b) droga do oczyszczalni ścieków
- c) droga relacji Brzeziny – Podlesie
- d) droga PŻM
- e) droga Palestyna w Świąciechowe
- f) droga Świąciechów – Zdanów – utwardzenie masą bitumiczną
  - utwardzenie dróg, chodników kostka betonową, naprawy, w tym m.in.:
- a) ul. Kwiatowa w Drawnie
- b) ul. Żeromskiego w Drawnie
- c) ul. Łąkowa w Drawnie
- d) plac targowy ul. Sienkiewicza w Drawnie
- e) droga, ścieżka i schody z Placu Wolności na ul. Ogrodową
- f) chodniki – budowa i remont (poza miastem Drawno)
- g) utwardzenie placów, zatok postojowych, boisk sportowych
- h) ul. Tylna w Drawnie
- i) ul. PKP w Drawnie
- j) ul. Energetyków w Drawnie
- k) ul. Zdrojowa w Drawnie
- l) ul. Saperów w Drawnie
- m) ul. Piaskowa w Drawnie
- n) ul. Potokowa w Drawnie
- o) ul. Słoneczna – gminna
- p) ul. Kolejowa – droga, parkingi oraz ciągi pieszo – komunikacyjne
- q) teren pomiędzy apteką a Promenadą – drogi, parkingi oraz ciągi pieszo – komunikacyjne
  - modernizacja dróg powiatowych i drogi krajowej (gestia Powiatu i GDDKiA),
  - remonty i naprawy nawierzchni dróg osiedlowych,
  - budowa oświetlenia ulicznego na terenie Gminy, w tym m.in.:
- a) ul. Kaliska w Drawnie
- b) ul. Kolejowa w Drawnie
- c) ul. Choszczeńska (osiedle) w Drawnie
- d) ciąg pieszo – rowerowy przy jeziorze Grażyna w Drawnie
- e) teren pomiędzy ul. Choszczeńską a Promenadą w Drawnie
- f) górka Wedlów w Drawnie
- g) miasto Drawno
- h) wieś Dominikowo, Niemieńsko, Świąciechów, Jażwiny, Rościn, Brzeziny, Zatom, Barnimie

- budowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Drawno
- budowa sieci wodociągowej w Żółwinie
- docieplenie budynku DOK
- odnowa i modernizacja zaplecza kulturalno – rekreacyjnego w gminie
- budowa, modernizacja szatni w Drawnie i Barnimiu
- remont pomostu wraz z konserwacją dna
- budowa ciągu pieszo – rowerowego wraz z zagospodarowaniem nabrzeża nad jeziorem Grażyna
- budowa ścieżki zdrowia
- przebudowa zabytkowego Spichlerza na Centrum Informacji Turystycznej
- modernizacja i budowa zaplecza sportowego w Gminie Drawno
- budowa placów zabaw dla dzieci na terenie gminy Drawno
- remont budynku Urzędu Miejskiego w Drawnie
- remont i rozbudowa budynku mieszkalnego w Świąciechowie
- budowa kanalizacji aglomeracji Drawno: Zamek, Niemieńsko, Dominikowo, Chomętowo, Konotop, Barnimie, Podegrodzie, oraz modernizacja oczyszczalni ścieków
- budowa kanalizacji sanitarnej w Zatomiu wraz z oczyszczalnią ścieków
- dopłaty do budowy oczyszczalni przydomowych we wsi Rościn
- zakup pomp publicznych
- budowa kanalizacji wraz z przepompownią w Drawnie - teren między ul. Choszczeńską a Promenadą
- remont i modernizacja miejskiej kanalizacji sanitarnej (likwidacja zbiorników bezodpływowych)
- budowa, konserwacja i utrzymanie kanalizacji deszczowej

❖ **Poprawa stanu środowiska**

- zakończenie kanalizowania gminy, w tym budowa kanalizacji aglomeracji Drawno: Zamek, Niemieńsko, Dominikowo, Chomętowo, Konotop, Barnimie, Podegrodzie, oraz modernizacja oczyszczalni ścieków
- budowa kanalizacji sanitarnej w Zatomiu wraz z oczyszczalnią ścieków
- dopłaty do budowy oczyszczalni przydomowych we wsi Rościn
- zakup pomp publicznych
- budowa kanalizacji wraz z przepompownią w Drawnie - teren między ul. Choszczeńską a Promenadą

- remont i modernizacja miejskiej kanalizacji sanitarnej (likwidacja zbiorników bezodpływowych)
- budowa, konserwacja i utrzymanie kanalizacji deszczowej
- budowa sieci wodociągowej na terenie gminy Drawno
- budowa sieci wodociągowej w Żółwinie
- likwidacja dzikich wysypisk śmieci,
- tworzenie warunków do wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii (wody i wiatru),
- utrzymanie i zapewnienie mieszkańcom gminy wywozu odpadów komunalnych,
- rozwijanie i propagowanie na szerszą skalę systemu selektywnej zbiórki odpadów,
- podwyższenie ekologicznej świadomości mieszkańców m. in. poprzez czynny udział w ogólnopolskich akcjach „Sprzątanie świata”, edukację dzieci i młodzieży,
- zwiększanie zasobów zieleni poprzez nasadzenia drzew i krzewów ozdobnych w pasach drogowych, placach i akwenach.

❖ **Działania powodujące poprawę środowiska kulturowego, turystyki, oświaty i sportu**

- tworzenie bazy dla prowadzenia działalności kulturalnej poprzez uruchamianie nowych wiejskich świetlic wiejskich,
- docieplenie budynku DOK
- odnowa i modernizacja zaplecza kulturalno – rekreacyjnego w gminie
- remont pomostu wraz z konserwacją dna
- budowa ciągu pieszo – rowerowego wraz z zagospodarowaniem nabrzeża nad jeziorem Grażyna
- budowa ścieżki zdrowia
- przebudowa zabytkowego Spichlerza na Centrum Informacji Turystycznej
- modernizacja i budowa zaplecza sportowego w Gminie Drawno
- budowa placów zabaw dla dzieci na terenie gminy Drawno
- organizacja okolicznościowych imprez kulturalno-rekreacyjnych w sołectwach,
- pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców gminy,
- współpraca z parafiami w zakresie renowacji zabytkowych obiektów sakralnych i prowadzenie świetlic środowiskowych,
- utrzymanie w dobrym stanie istniejących obiektów sportowych przy placówkach oświatowych i będących pod zarządem klubów sportowych i sołectw, poprzez budowę, rozbudowę i modernizację obiektów,
- inicjowanie współpracy międzygminnej, międzyregionalnej w zakresie oświaty, kultury i sportu,
- szeroko rozumiana promocja gminy i agroturystyki,

- zagospodarowanie wolnego czasu dzieci i młodzieży na bazie działających i tworzonych świetlic wiejskich poprzez prowadzenie zajęć kulturowych (zespoły taneczne, szkolne, muzyczne, sportowe, pracownie artystyczne sztuki i rękodzieła, malarstwa i rzeźby, koło fotograficzne, kawiarenki internetowe),
- kontynuacja imprez kulturalnych i festynów rekreacyjno-sportowych o zasięgu ogólnogminnym i lokalnym

❖ **Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców**

- obejmuje również wszystkie działania wymienione w powyższych podpunktach wpływających bezpośrednio na poprawę i jakość warunków życia mieszkańców,
- poprawa stanu technicznego budynków użyteczności publicznej (Urzędu, szkół, biblioteki, Ośrodka Kultury i świetlic wiejskich),
- poprawa estetyki wszystkich miejscowości m. in. poprzez propagowanie konkursu „najładniejsza wieś”,
- podjęcie i wspieranie działań zmierzających do uwłaszczania lokatorów mieszkań komunalnych,
- przygotowanie uzbrojonych terenów pod budownictwo mieszkaniowe i rozwój agroturystyki,
- pomoc osobom dotkniętym ubóstwem w podejmowaniu własnej aktywności skierowanej na poprawę ich sytuacji materialnej,
- organizowanie dla osób długotrwale bezrobotnych prac interwencyjnych i robót publicznych we współpracy z P.U.P.,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi,
- współpraca z Państwowym Centrum Pomocy Rodzinie w zakresie realizacji programów dla osób niepełnosprawnych ukierunkowanych na pełnoprawne ich funkcjonowanie w społeczności lokalnej i poprawę warunków ich życia,
- oddziaływanie na podmioty realizujące zadania w zakresie opieki zdrowotnej w kierunku systematycznego podnoszenia jakości i dostępności do świadczeń zdrowotnych,
- monitorowanie na terenie gminy przy współpracy z Policją miejscowości i terenów szczególnie zagrożonych przestępczością i patologią,
- systematyczne dążenie do poprawy wyposażenia w sprzęt ratunkowo-gaśniczy jednostek O.S.P. działających w gminie,
- wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz służb ponadgminnych realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego .

4. Realizacja zadań i projektów

4.1. Zrealizowane projekty i / lub zadania inwestycyjne w latach 2000 – 2006

Poniżej przedstawiono wykaz inwestycji zrealizowanych ze środków zewnętrznych lub własnych w latach 2000 – 2006

L.P.	Nazwa zadania	Wartość inwestycji	Wartość dofinansowania	Źródło finansowania/ dofinansowania
INWESTYCJE Z ZAKRESU KULTURY I TURYSTYKI				
1.	Remont sali gimnastycznej, modernizacja boiska w Szkole Podstawowej w Drawnie 2003	180 000,00	90 000	MENiS
2.	Remont pomostu na jeziorze Adamowo w Drawnie 2004r.	159 673,08	76 514,00	SAPARD
3.	Sala widowiskowo – kinowa 2005/2006	1 805 501,00	-	środki własne
4.	Budowa terenowych urządzeń sportowych i budynków zaplecza przebieralniowo – sanitarnego w Barnimiu 2005r.	1 055 000,00	250 000,00	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej
5.	Przebudowa ciągu pieszo – rowerowego wraz z zagospodarowaniem nabrzeża nad jeziorem Adamowo w Drawnie 2006r.	575 903,88	428 552,91 57 140,39	EFRR – ZPORR Budżet państwa
6.	Budowa drewnianego pomostu na jeziorze Dominikowo Duże w Dominikowie, gmina Drawno 2006r.	102 178,71	60 000,00	Kontrakt Wojewódzki 2006
7.	Renowacja zabytkowego kościoła w Barnimiu 2006/2007	100 000,00	-	środki własne
8.	Przebudowa zabytkowego Spichlerza na Centrum Informacji Turystycznej 2006/2007	1 669 346,00	-	środki własne
INWESTYCJE Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY DROGOWEJ				
9.	Przebudowa nawierzchni ulic w Drawnie w zabytkowym układzie Starego Miasta: Kościuszki, Szpitalna, Szkolna, Kościelna – etap I, 2000/2002r.	650 000,00	520 000	Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich
10.	Przebudowa nawierzchni ulic w Drawnie – etap II – Ogrodowa,	836 204,70	627 153,51	EFRR – ZPORR

	Jeziorna, Plac Zgody, Krótka, 2005r.		83 620,47	Budżet państwa
11.	Przebudowa nawierzchni ulic w Drawnie etap III – Poprzeczna, Plac Wolności, Sienkiewicza, 2006/2007r.	1 040 000,00	-	środki własne
INWESTYCJE Z ZAKRESU INFRASTRUKTURY KANALIZACYJNEJ				
12.	Budowa kanalizacji tłocznej Świętochłów – Drawno, 1999/2000	210 000,00	110 000	Budżet państwa
13.	Budowa kanalizacji sanitarnej: Kościuszki (remiza), Szpitalna, Szkolna, Chomętowska, Polna, 2002r.	50 000	25 000	Budżet państwa
14.	Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji w miejscowości Zatom w Drawieńskim Parku Narodowym, 2006r.	1 454 606,16	627 612,00	EKOFUNDUSZ
GAZYFIKACJA				
16.	Gazyfikacja miasta Drawna – gazociąg długości 15.360 m, (przyłącza 352, kotłownie w budynkach użyteczności publicznej- 11 obiektów), 1998/2000r.	3 000 000,00	1 300 000,00	ZG Szczecin

Poniżej przedstawiono kilka fotografii obrazujących wygląd ulic i Kościoła przed realizacją inwestycji i po jej zakończeniu. Dotyczy obiektów, które otrzymały wsparcie finansowe ze ZPORR.

Tablica informacyjna po zakończeniu inwestycji

źródło: archiwum Gminy Drawno

Stan przed inwestycją – ulica Ogrodowa II w mieście Drawno

źródło: archiwum Gminy Drawno

Stan po inwestycji – ulica Ogrodowa II w mieście Drawno

źródło: archiwum Gminy Drawno

Stan przed inwestycją – Kościół parafialny we wsi Barnimie

źródło: archiwum Gminy Drawno

Stan po inwestycji – Kościół parafialny we wsi Barnimie

źródło: archiwum Gminy Drawno

4.2. Planowane projekty i / lub zadania inwestycyjne na lata 2007 – 2016

Kolejność zadań przyjętych do realizacji ustalono na podstawie przeprowadzonych konsultacji i propozycji zgłoszonych na zebraniach sołeckich, opinii Komisji Gospodarczej Rady Gminy. Propozycje są również zgodne z uchwalonym Wieloletnim Planem Inwestycyjnym Gminy Drawno. Ustalona poniżej hierarchizacja realizacji zadań może ulec zmianie w przypadku pojawienia się możliwości pozyskania dodatkowych pozabudżetowych środków:

- 1) Zagospodarowanie wzgórza Wedłów (2008 – 2010) o wartości 83.000 zł.
- 2) Budowa parkingu i drogi wokół Drawieńskiego Ośrodka Kultury (2007 – 2008 i 2015) o wartości 350.000 zł.
- 3) Remont dróg gruntowych w gminie Drawno (2007 – 2016) o wartości 1.993.000 zł.
- 4) Utwardzenie dróg gruntowych nawierzchnią bitumiczną (naprawy, częściowe utwardzenie) – lata 2007 – 2016 o wartości 822.000 zł. w tym m.in.
  - a) droga przed piekarnią (2015-2016) o wartości 145.000 zł.
  - b) droga do oczyszczalni ścieków (2013) o wartości 70.000 zł.
  - c) droga relacji Brzeziny – Podlesie (2008-2009 i 2013) o wartości 320.000 zł.
  - d) droga PŻM (2009 – 2010 i 2013) o wartości 190.000 zł.
  - e) droga Palestyna w Świąciechowie (2009 – 2010 i 2014) o wartości 97.000 zł.
  - f) droga Świąciechów – Zdanów – utwardzenie masą bitumiczną (2007, 2009, 2012, 2015) o wartości 104.000 zł.
- 5) utwardzenie dróg, chodników kostka betonową, naprawy, (2007 – 2016) o wartości 2.875.000 w tym m.in.:
  - a) ul. Kwiatowa w Drawnie (2009) o wartości 220.000 zł.
  - b) ul. Żeromskiego w Drawnie (2009) o wartości 150.000 zł.
  - c) ul. Łąkowa w Drawnie (2009) o wartości 170.000 zł.
  - d) plac targowy ul. Sienkiewicza w Drawnie (2007, 2010, 2014) o wartości 150.000 zł.
  - e) droga, ścieżka i schody z Placu Wolności na ul. Ogrodową (2008, 2010) o wartości 100.000 zł.
  - f) chodniki – budowa i remont (poza miastem Drawno) – 2008-2009, 2011, 2013, 2015 o wartości 90.000 zł.
  - g) utwardzenie placów, zatok postojowych, boisk sportowych (2007 -2008, 2010, 2013, 2016) o wartości 220.000 zł.
  - h) ul. Tylna w Drawnie (2010 – 2011) o wartości 230.000 zł.

- i) ul. PKP w Drawnie (2011) o wartości 50.000 zł.
- j) ul. Energetyków w Drawnie (2009, 2012) o wartości 190.000 zł.
- k) ul. Zdrojowa w Drawnie ((2010, 2013) o wartości 120.000 zł.
- l) ul. Saperów w Drawnie (2009, 2013) o wartości 85.000 zł.
- m) ul. Piaskowa w Drawnie (2009, 2014) o wartości 95.000 zł.
- n) ul. Potokowa w Drawnie (2009, 2015) o wartości 240.000 zł.
- o) ul. Słoneczna – gminna (2009) o wartości 65.000 zł.
- p) ul. Kolejowa – droga, parkingi oraz ciągi pieszo – komunikacyjne (2010) o wartości 250.000 zł.
- r) teren pomiędzy apteką a Promenadą – drogi, parkingi oraz ciągi pieszo – komunikacyjne (2009, 2011) o wartości 450.000 zł.
- 6) Budowa oświetlenia ulicznego na terenie Gminy (2007 – 2016) o wartości 718.000 zł., w tym m.in.:
  - a) ul. Kolejowa w Drawnie (2007, 2010) o wartości 28.000 zł.
  - b) ul. Choszczeńska (osiedle) w Drawnie (2008) o wartości 15.000 zł.
  - c) ciąg pieszo – rowerowy przy jeziorze Grażyna w Drawnie (2011) o wartości 50.000 zł.
  - d) teren pomiędzy ul. Choszczeńską a Promenadą w Drawnie (2009) o wartości 60.000 zł.
  - e) górka Wedłów w Drawnie (2008 – 2009) o wartości 16.000 zł.
  - f) miasto Drawno (2007 – 2016) o wartości 318.000 zł.
  - g) wieś Dominikowo, Niemieńsko, Świąciechów, Jażwiny, Rościn, Brzeziny, Zatom, Barnimie (2007, 2009 – 2016) o wartości 231.000 zł.
- 7) Budowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Drawno (2007 – 2016) o wartości 630.000 zł.
- 8) Budowa sieci wodociągowej w Żółwinie (2007 – 2008) o wartości 250.000 zł.
- 9) Docieplenie budynku DOK (2009 – 2010) o wartości 850.000 zł.
- 10) Odnowa i modernizacja zaplecza kulturalno – rekreacyjnego w gminie (2008 - 2009) o wartości 200.000 zł.
- 11) Remont pomostu wraz z konserwacją dna (2009, 2011, 2014, 2016) o wartości 300.000 zł.
- 12) Budowa ciągu pieszo – rowerowego wraz z zagospodarowaniem nabrzeża nad jeziorem Grażyna (2012, 2013) o wartości 400.000 zł.
- 13) Budowa ścieżki zdrowia (2010) o wartości 100.000 zł.
- 14) Przebudowa zabytkowego Spichlerza na Centrum Informacji Turystycznej (2007) o wartości 1.605.000 zł.
- 15) Modernizacja i budowa zaplecza sportowego w Gminie Drawno (2009) o wartości 240.000 zł.
- 16) Budowa placów zabaw dla dzieci na terenie gminy Drawno (2008, 2013) o wartości 400.000 zł.
- 17) Remont budynku Urzędu Miejskiego w Drawnie (2011 – 2013) o wartości 550.000 zł.

- 18) Remont i rozbudowa budynku mieszkalnego w Świąciechowie (2008 – 2010) o wartości 1.930.000 zł.
- 19) Budowa kanalizacji aglomeracji Drawno: Zamek, Niemieńsko, Dominikowo, Chomętowo, Konotop, Barnimie, Podegradzie, oraz modernizacja oczyszczalni ścieków (2009, 2012 – 2013) o wartości 12.000.000 zł.
- 20) Budowa kanalizacji sanitarnej w Zatomiu wraz z oczyszczalnią ścieków (2007) o wartości 1.500.000 zł.
- 21) Dopłaty do budowy oczyszczalni przydomowych we wsi Rościn (2015) o wartości 300.000 zł.
- 22) Zakup pomp publicznych (2007, 2010, 2013, 2016) o wartości 140.000 zł.
- 23) Budowa kanalizacji wraz z przepompownią w Drawnie - teren między ul. Choszczeńską a Promenadą (2011) o wartości 300.000 zł.
- 24) Remont i modernizacja miejskiej kanalizacji sanitarnej (likwidacja zbiorników bezodpływowych) – 2008- 2009, 2011, 2016 o wartości 230.000 zł.
- 26) Budowa, konserwacja i utrzymanie kanalizacji deszczowej (2007 – 2016) o wartości 300.000 zł.

W ramach wskazanych wyżej planów inwestycyjnych Gmina Drawno wybrała kilka zadań inwestycyjnych, które zamierza złożyć w ramach dostępnych programów akcesyjnych Województwa Zachodniopomorskiego. Będą to zarówno Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego, Interreg III jak i inne możliwe, które pojawią się w trakcie okresu programowania. Ukazane poniżej inwestycje mogą zmieniać swój układ i czasookres realizacji z uwagi na już istniejące opóźnienia w programowaniu środków przez Urząd Marszałkowski i brak rozporządzeń szczegółowych z ramienia Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Poza tym lista ta może być powiększana lub pomniejszana o nadarzające się szanse realizacji także ze środków budżetu państwa.

Planowanymi inwestycjami do realizacji ze środków zewnętrznych będą:

- 1) Przebudowa nawierzchni dróg w Drawnie w ulicach: Kwiatowa, Żeromskiego, Tylna, droga i plac przy DOK, Łąkowa (2009 – 2011) o wartości 770.000 zł.
- 2) Budowa ciągu pieszo – rowerowego wraz z zagospodarowaniem nabrzeża nad jeziorem Grażyna oraz przebudowa infrastruktury drogowej przy pobliskim osiedlu mieszkaniowym ul. Kolejowa (2008 – 2013) o wartości 810.000 zł.
- 3) Budowa infrastruktury drogowej, technicznej dla terenu zabudowy mieszkaniowej położonej pomiędzy ul. Choszczeńską a Promenadą (2008 – 2011) o wartości 930.000 zł.

- 4) Przebudowa nawierzchni ulic w Drawnie – ul. Saperów, Energetyków, Piaskowa, Potokowa, Zdrojowa (2012 – 2015) o wartości 620.000 zł. Dodatkowo w latach 2009 – 2011 gmina poniesie koszt w wysokości 110.000 ze środków własnych na podbudowę wskazanych dróg z tłucznią.
- 5) Przebudowa zabytkowego Spichlerza na Centrum Informacji Turystycznej (2007) o wartości 1.605.000 zł. (Pomimo wykorzystanych środków i zrealizowanej inwestycji, gmina zamierza pozyskać środki w ramach RPO Województwa Zachodniopomorskiego w najbliższym naborze).
- 6) Budowa kanalizacji aglomeracji Drawno: Zamek Niemieńsko, Niemieńsko, Dominikowo, Chomętowo, Konotop, Barnimie, Podegrodzie, oraz modernizacja oczyszczalni ścieków (2009, 2012 – 2013) o wartości 12.000.000 zł.
- 7) Odnowa i modernizacja zaplecza kulturalno – rekreacyjnego w gminie (2008 - 2009) o wartości 200.000 zł.
- 8) Budowa placów zabaw dla dzieci na terenie gminy Drawno (2008) o wartości 300.000 zł.
- 9) Modernizacja i budowa zaplecza sportowego w Gminie Drawno (2009) o wartości 240.000 zł.
- 10) Docieplenie budynku DOK wraz z remontem drogi i parkingu, zagospodarowanie terenu (2008 – 2010) o wartości 1.070.000 zł.

5. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego

Poprzez realizację ujętych zadań w PRL planuje się osiągnięcie odpowiednich wskaźników monitorowania umożliwiających ocenę ich wykonania. Wskaźniki są miarą celów jakie mają zostać osiągnięte, zaangażowanych zasobów uzyskanych produktów, efektów oraz innych zmiennych np. ekonomicznych społecznych, dotyczących ochrony środowiska. Wskaźniki obrazujące postęp we wdrażaniu oraz rezultaty tych działań podzielone zostały na trzy grupy:

Nazwa wskaźników		
Wskaźniki produktów	Wskaźniki rezultatów	Wskaźniki oddziaływania
Wskaźniki odnoszące się do działalności. Liczone są w jednostkach materialnych lub monetarnych np. długość zbudowanej sieci kanalizacyjnej, wodociągowej, wartość inwestycji	Wskaźniki odpowiadające bezpośrednim i natychmiastowym efektom wynikające z programu. Dostarczają one informacji o zmianach zachowania np. pojemności lub wykonania dotyczących bezpośrednich beneficjentów, takie wskaźniki mogą przybierać formę materialną lub finansową.	Wskaźniki odnoszące się do skutków danego programu wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów. Oddziaływanie szczegółowe to efekty, które pojawiają się po pewnym okresie czasu, jednak są bezpośrednio powiązane z podjętym działaniem. Oddziaływanie globalne obejmuje efekty długo okresowe dotyczące szerszej populacji.

Dla wyżej wymienionych zadań określono następujące wskaźniki:

Nazwa wskaźników		
Wskaźniki produktów	Wskaźniki rezultatów	Wskaźniki oddziaływania
1. Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej w km. 2. Liczba wybudowanych przyłączy (przykanalików) kanal. sanitarnej (szt.) 3. Długość wybudowanych przyłączy kanalizacji (km) 4. Liczba wybudowanych przepompowni (szt.) 5. Zmodernizowana i rozbudowana oczyszczalnia ścieków. 6. Długość wybudowanej sieci wodociągowej (km) 7. Długość wybudowanych chodników (km) 8. Długość wybudowanych bądź zmodernizowanych dróg gminnych (km) 9. Liczba zmodernizowanych punktów świetlnych (szt.) 10. Ilość wybudowanych, zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej (szt.) (w tym boiska, świetlice, etc.), 11. Liczba powstałych obiektów infrastruktury turystycznej (szt.) (punkty informacji turystycznej, ścieżki rowerowe, promenady spacerowe, etc.)	1. Liczba gosp. domowych podłączonych do sieci kanal. sanitarnej (szt.) 2. Długość sieci kanal. sanitarnej (km) 3. Przepustowość sieci kanal. (m ³ /dobę) 4. Liczba osób korzystających z kanal. 5. Stosunek ilości budynków podłączonych do kanal. do wszystkich budynków w miejscowości/gminę (%) 6. Wzrost ilości oczyszczonych ścieków. 7. Liczba gospodarstw podłączonych do sieci 8. Wzrost liczby osób korzystających z sieci wodociągowej 9. dostępność do lepszych jakościowo dróg 10. poprawa sprawności oświetlenia 11. poprawa stanu technicznego urządzeń oświetlenia ulicznego 12. podniesienie standardu życia mieszkańców. 13. Ilość osób korzystających z wybudowanej, zmodernizowanej infrastruktury społecznej i turystycznej)	1. Ilość ścieków odprowadzonych i oczyszczonych w okresie 1-go roku 2. Klasa czystości wód rzek i jezior 3. Poprawa stanu środowiska naturalnego. 4. Poprawa warunków życia poprawa bezpieczeństwa publicznego – spadek liczby wypadków, kolizji 5. wzrost atrakcyjności terenu 6. poprawa zadowolenia społecznego i warunków życia 7. zaspokojenie potrzeb mieszkańców

6. Plan finansowy na lata 2007 – 2016

W tej części niniejszego planu przedstawiono w układzie tabelarycznym projekty i zadania planowane do realizacji na lata 2007-2016. Zaplanowane projekty realizowane będą w układzie i hierarchii przedstawionych poniżej w warunkach posiadania przez gminę środków finansowych własnych jak i uzyskanego współfinansowania zewnętrznego głównie funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Przypisana liczba porządkowa dla danego projektu jest tożsama z planowaną kolejnością jego realizacji. W obecnym stanie Gmina Drawno nie dysponuje aktualnym planem zagospodarowania przestrzennego, posiada jedynie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Drawno, które także wymaga aktualizacji, w związku z czym przy opracowaniu niniejszego PRL-go nie można było wykazać jego zgodności z zawartymi w nim projektami, a tylko z posiadającym studium.

Planowane projekty i zadania inwestycyjne gminy Drawno w latach 2007-2016

Lp.	Nazwa projektu - zadania	Okres realizacji	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu	Oczekiwane rezultaty	Planowane do poniesienia nakłady
1	Przebudowa zabytkowego Spichlerza na Centrum Informacji Turystycznej	2007	Gmina Drawno, Urząd Marszałkowski, Inne możliwe	- odnowienie zabytku, - rozwój turystyki w gminie, - poprawa estetyki w gminie - lepszy dostęp do infrastruktury turystycznej gminy, - rozwój promocji gminy - poprawa warunków funkcjonowania w obiekcie	1.605.000
2	Budowa ciągu pieszo – rowerowego wraz z zagospodarowaniem nabrzeża nad jeziorem Grażyna oraz przebudowa infrastruktury drogowej przy pobliskim osiedlu mieszkaniowym ul. Kolejowa	2008 - 2013	Gmina Drawno, Urząd Marszałkowski, Inne możliwe	- poprawa bezpieczeństwa publicznego i przejazdu - poprawa warunków życia - poprawa estetyki miejscowości, - zwiększenie komfortu jazdy - zmniejszenie liczby wypadków, kolizji drogowych z udziałem rowerzystów i pieszych, - rozwój turystyki na terenie gminy	810.000
3	Budowa infrastruktury drogowej, technicznej dla terenu zabudowy mieszkaniowej położonej pomiędzy ul. Choszczeńską a Promenadą	2008 - 2011	Gmina Drawno, Urząd Marszałkowski, Inne możliwe	- poprawa bezpieczeństwa publicznego i przejazdu - poprawa warunków życia - poprawa estetyki miejscowości, - zwiększenie komfortu jazdy - zmniejszenie liczby wypadków, kolizji drogowych	930.000
4	Docieplenie budynku DOK wraz z	2008 –	Gmina Drawno,	- poprawa warunków pracy	1.070.000

	remontem drogi i parkingu, zagospodarowanie terenu	2010	Urząd Marszałkowski, Inne możliwe	w DOK i przyjmowania klientów, - zagospodarowanie terenu wokół DOK, - zwiększenie możliwości odbywania imprez kulturalnych.	
5	Budowa placów zabaw dla dzieci na terenie gminy Drawno	2008	Gmina Drawno, Urząd Marszałkowski, Inne możliwe	- posiadanie dokumentacji do przeprowadzenia inwestycji przy udziale środków zewnętrznych	300.000
6	Odnowa i modernizacja zaplecza kulturalno – rekreacyjnego w gminie	2008-2009	Gmina Drawno, Urząd Marszałkowski, Inne możliwe	- poprawa warunków życia dzieci wiejskich, - dostęp do bazy kulturowej - rozwój kół zainteresowań - stworzenie miejsc do odbywania spotkań organizacji pozarządowych - możliwości odbywania imprez kulturalno – rozrywkowych poza obszarem miasta Drawna,.	200.000
7	Modernizacja i budowa zaplecza sportowego w Gminie Drawno	2009	Gmina Drawno, Urząd Marszałkowski, Inne możliwe	- poprawa warunków rozwoju bazy sportowej, - poprawa estetyki na terenie miejscowości Drawno, - dostęp dzieci i młodzieży do obiektów sportowych, - rozwój kół zainteresowań i klubów sportowych	240.000
8	Przebudowa nawierzchni dróg w Drawnie w ulicach: Kwiatowa, Żeromskiego, Tylna, droga i plac przy DOK, Łąkowa	2009 - 2011	Gmina Drawno, Urząd Marszałkowski, Inne możliwe	- poprawa bezpieczeństwa publicznego i przejazdu - poprawa warunków życia - poprawa estetyki miejscowości, - zwiększenie komfortu jazdy - zmniejszenie liczby wypadków, kolizji drogowych	770.000
9	Budowa kanalizacji aglomeracji Drawno: Zamek Niemieńsko, Niemieńsko, Dominikowo, Chomętowo, Konotop, Barnimie, Podegrodzie, oraz modernizacja oczyszczalni ścieków	2009 , 2012 - 2013	Gmina Drawno, Urząd Marszałkowski, Inne możliwe	- wzrost liczby osób korzystających z kanalizacji - wzrost stopnia skanalizowania gminy Drawno, - poprawa stanu środowiska naturalnego, - likwidacja szamb przydomowych - wzrost poszanowania	12.000.000

				środowiska, - wzmocnienie świadomości wśród mieszkańców w zakresie ekologii,	
10	Przebudowa nawierzchni ulic w Drawnie – ul. Saperów, Energetyków, Piaskowa, Potokowa, Zdrojowa	2012 - 2015	Gmina Drawno, Urząd Marszałkowski, Inne możliwe	- poprawa bezpieczeństwa publicznego i przejazdu - poprawa warunków życia - poprawa estetyki miejscowości, - zwiększenie komfortu jazdy - zmniejszenie liczby wypadków, kolizji drogowych	620.000

7. System wdrażania

Realizacja Planu Rozwoju Lokalnego Gminy na lata 2007-2015 rozpocznie się po przyjęciu go uchwałą Rady Gminy, a bezpośrednim wykonawcą będzie Burmistrz Gminy wraz ze służbą pracowniczą podległą mu Urzędowi.

W celu prowadzenia monitoringu wdrażania niniejszego planu oraz jego oceny będą w okresach półrocznych (2 razy w roku) na sesjach rady Gminy z udziałem sołtysów składane przez Burmistrza Gminy sprawozdania z przebiegu realizacji przyjętego PRL-u. Wdrażanie tego programu będzie procesem ciągłym podlegającym zapewne modyfikacji i dostosowywania go do możliwości finansowych samorządu.

8. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

❖ System monitorowania planu rozwoju lokalnego

Plan Rozwoju Lokalnego dla Gminy Drawno w swych założeniach zakłada jego współfinansowanie ze środków funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 a także innych dostępnych na rynku programów.

W celu efektywnego wykorzystania niniejszego dofinansowania nałożono na beneficjentów obowiązek monitorowania wydatków i uzyskiwanych efektów rzeczowych i ekonomicznych z realizacji dotowanych inwestycji.

Proces monitorowania jest działaniem polegającym na systematycznym zbieraniu, analizowaniu danych opisujących postęp i efekty realizowanego projektu i programu. Jego celem jest zapewnienie zgodności realizacji projektów i programu z wcześniej zatwierdzonym założeniem realizacji.

Monitoring będzie instrumentem wczesnego ostrzegania o zagrożeniach i nieprawidłowościach, które mogą ewentualnie pojawić się w toku realizacji programu. Zaangażowane w ten monitoring będą wszystkie podmioty uczestniczące w procesie realizacji niniejszego programu, a będzie to zarówno monitoring zewnętrzny jak i wewnętrzny.

Z uwagi na fakt iż PRL zakłada jego współfinansowanie ze środków funduszy strukturalnych UE w ramach RPO WZ, PROW i innych beneficjent Gmina Drawno odpowiedzialna będzie również za jego monitoring zgodny z zapisami z RPO WZ, PROW i innymi w tym za przygotowanie okresowych, rocznych i czasowych raportów monitoringowych z realizacji projektu i przedkładanie ich instytucji pośredniczącej.

Monitoring wewnętrzny polegać będzie na przedkładaniu okresowych i końcowych raportów monitoringowych Komisji Rozwoju Gospodarczej i Radzie Gminy.

W zależności od charakteru dostarczonych danych i informacji monitoring PRL dzielić będzie się dzielić na rzeczowy i finansowy.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych obrazujących postęp we wdrażaniu projektu oraz umożliwi ocenę jego wykonania w odniesieniu do celów ustalonych w Planie Rozwoju Lokalnego oraz umożliwi ocenę jego wykonania za pomocą następujących wskaźników podzielonych na kategorie:

- a) wskaźniki produktu, które odnosić będą się do rzeczowych efektów liczonych w jednostkach materialnych takich m. in. jak długość sieci kanalizacyjnej itp.
- b) Wskaźniki rezultatu , które będą odpowiadać bezpośrednim i natychmiastowym efektem wynikającym z wykonania projektu, a przybierać one mogą formę mierników materialnych lub finansowych.
- c) Wskaźniki oddziaływania obrazujące konsekwencje projektu i wdrażanego planu wykraczające poza natychmiastowe rezultaty dla bezpośrednich beneficjentów. To oddziaływanie będzie mogło odnosić się zarówno do efektów związanych, a także bezpośrednio z realizowanym projektem pojawiających się z upływem czasu, jak i do efektów długookresowych oddziałujących tylko pośrednio (oddziaływanie pośrednie).

Wskaźniki określone dla poszczególnych projektów realizowanych w ramach przyjętego planu mierzone i oceniane będą cyklicznie z różną częstotliwością w zależności od kategorii wskaźnika i od poziomu w strukturze wdrażania.

Bazowym okresem do którego porównywane będą zmiany wskaźników będzie rok (lub jego ostatni kwartał) poprzedzający rok w którym rozpoczęto wdrażanie projektu.

Monitoring finansowy dostarczy informacji dotyczących finansowego efektu zrealizowanego zadania i planu. Będzie on jednym z elementów oceny sprawności wykorzystania publicznych środków przeznaczonych na realizację programów.

Monitorowanie rzeczowe i finansowe zapisanych w PRL zadań odbywać się będzie głównie na podstawie dostarczonych okresowych, rocznych i końcowych sprawozdań monitoringowych.

❖ Sposoby oceny Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Drawno na lata 2007- 2015

Realizacja niniejszego planu będzie poddawana bieżącej oraz okresowej ocenie. Poszczególne elementy składowe planu oceniane będą przez nadzorujących ich wykonanie pracowników urzędu zarówno w trakcie jak i po ich zakończeniu. Ocenę stopnia realizacji przyjętego planu będzie także dokonywać co najmniej raz na dwa lata Komisja Gospodarki jak i Rada na swoich plenarnych posiedzeniach.

❖ Sposoby inicjowania współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi

Plan Rozwoju Lokalnego dla Gminy Drawno jest dokumentem otwartym, a ujęte w nim zadania i kolejność realizacji mogą być aktualizowane stosownie do zmieniających się uwarunkowań zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych. Uwzględniane również będą nowe zgłoszone potrzeby i wnioski przez radnych, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe, grupy mieszkańców jak i sektor publiczny i prywatny. Wszystkie postulaty i wnioski przyjmowane będą przez pracownika Urzędu Gminy koordynującego pracę zespołu zadaniowego ds. rozwoju lokalnego Gminy Drawno.

❖ Public Relations Planu Rozwoju Lokalnego

Zadaniem Public Relations jest szeroko rozumiane upowszechnianie zadań objętych niniejszym Planem Rozwoju Lokalnego szerokiej opinii publicznej pośród przyszłych potencjalnych wykonawców m. in. poprzez: Internet, prasę lokalną i bezpośrednią reklamę.

Plan Rozwoju Lokalnego dla Gminy Drawno w swych założeniach opiera się o zasadę współfinansowania środków funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w ramach takich programów jak: RPO WZ , PROW i inne dlatego też w zakresie jego promocji będzie musiał spełniać wymogi UE.

Zgodnie z wymogami poszczególnych programów tworzone będą w zależności od projektów plany promocji obejmujące w szczególności:

- cele działań informacyjnych i promocyjnych,
- potencjalne grupy docelowe działań informacyjnych i promocyjnych,
- strategię informowania i promocji RPO WZ lub PROW lub innych,

Na wszystkich materiałach i dokumentach związanych z realizacją „Planu Rozwoju Lokalnego dla Gminy Drawno stosowane będzie logo UE i logo RPO WZ lub PROW bądź innych.

Aby osiągnąć cele związane z właściwą informacją i promocją „Planu Rozwoju Lokalnego” oraz RPO WZ, PROW, lub innych, który finansowo zaangażowany będzie w realizację „Planu Rozwoju Lokalnego” stosowane będą między innymi następujące środki i instrumenty:

PUBLIKACJE – związane z realizacją konkretnych projektów

INTERNET – strona internetowa Urzędu Gminy z zamieszczonym tam PRL i informacjami dotyczącymi jego realizacji oraz wsparcia uzyskiwanego ze strony Unii Europejskiej będzie głównym źródłem o tym dokumencie.

WSPÓŁPRACA Z MEDIAMI - prasą, lokalną telewizją, rozgłościami radiowymi o zasięgu regionalnym w celu upowszechnienia informacji związanych z wdrażaniem poszczególnych projektów, całego „Planu Rozwoju Lokalnego” oraz zaangażowania finansowego RPO WZ, PROW lub innych w realizację programu.

BILBORDY- informujące o zakresie realizowanego projektu i wsparciu ze strony Funduszy Strukturalnych. Bilbordy będą umieszczone w miejscach inwestycji infrastrukturalnych, (których całkowity koszt wynosi ponad 3 mln euro) w przypadku projektów finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Bilbordy będą wyraźnie informować o zaangażowaniu funduszy Unii Europejskiej w realizację projektu. Tablica reklamowa/billboard zostanie zastąpiona tablicą pamiątkową, w ciągu 6 miesięcy od zakończenia prac inwestycyjnych.

STALE TABLICE PAMIĄTKOWE (w miejscach powszechnie dostępnych po zakończeniu realizacji projektu) - umieszczone zostaną w celu informowania opinii publicznej o dofinansowaniu projektu ze środków Unii Europejskiej. Forma i treść bilbordów oraz tablic pamiątkowych będzie zgodna z zapisami Rozporządzenia Komisji Europejskiej

Logo UE, logo RPO WZ, PROW bądź innych - znajdować będzie się między innymi na: prowadzonej korespondencji z wszystkimi podmiotami w trakcie realizacji projektów w ramach RPO WZ, PROW bądź innych, publikacjach dotyczących realizowanego projektu.

W każdej z instytucji zaangażowanej we wdrażanie „Planu Rozwoju Lokalnego dla Gminy Drawno z finansowym zaangażowaniem środków RPO WZ, PROW bądź innych, wyznaczona zostanie osoba odpowiedzialna za działania informacyjne i promocję, a także wskazane zostaną imiennie osoby udzielające wszelkich informacji o wdrażaniu RPO WZ, PROW bądź innych, w ramach kompetencji poszczególnych instytucji.

Informacja o możliwościach kontaktu z tymi osobami będzie zamieszczana w materiałach informacyjnych i promocyjnych.

❖ **Działania związane z promocją unijnego źródła dofinansowania projektu.**

Wszystkie materiały informacyjne i promocyjne, a także dokumenty stosowane podczas realizacji projektu zawierać będą logo Unii Europejskiej, logo Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, bądź innych, ewentualnie logo Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz tekst opisujący fundusz zaangażowany w projekt.

Logo Unii Europejskiej umieszczane będzie wraz z tekstem: Projekt -współfinansowany przez Unię Europejską.

* Wszystkie fotografie oznaczone gwiazdką zostały wykonane przez pracowników ECD. Wszelkie prawa zastrzeżone.